

MARATHON

5/2024

číslo 189

**Teoretický časopis věnovaný otázkám postavení
člověka ve světě, ve společnosti, v současném dění**

Obsah

1. Úvodní poznámka.....	2
2. Hlavní materiál.....	3
Sociální pilíř udržitelného rozvoje – podpíří školství.....	3
O Leninovi z metodologického hlediska.....	6
3. Co nového na knižním trhu.....	14
3 x Z aneb knižní okénko 17.....	14
4. Materiály k diskusi.....	29
Umění diskutovat.....	29
Cesta k ideové převaze.....	38

MARATHON

Internet: <http://www.valencik.cz/marathon>

Vydává:

Radim Valenčík

jménem Otevřené společnosti příznivců

časopisu MARATHON

Vychází od listopadu 1996

Registrační značka: MK ČR 7785

ISSN 1211-8591

Vladimír Prorok

e-mail: prorok@vse.cz

Pavel Sirůček

e-mail: sirucek@vse.cz

Radim Valenčík

e-mail: valencik@seznam.cz

Redakce a administrace:

Radim Valenčík, Ostrovní 16

110 00 Praha 1

Redigují:

MARATHON si a bi-monthly Internet magazine founded in Prague at the end of 1996. Its aim is to help to clarify, from central and east European perspective, the reasons of present entanglement of the world developments, and participate in the search for prospective solutions.

About 30 authors contribute to the magazine on a regular basis and more write for it occasionally. So far MARATHON has been published in Czech with occasional documentation annexes in English or German. English summaries of articles are envisaged based on specific interests of readers.

Themes most often treated in the magazine include human capital, investments in education and other forms of human capital, nature and consequences of globalization, new approaches in economic theory (an attempt for synthesis of seemingly disparate concepts of K. Marx, J. Schumpeter, M. Friedman, G. Becker and R. Reich with regard to role played by innovations and the search for new space for economic growth), etc. Several specific projects of human capital investments have been developed on the basis of concepts analyzed in MARATHON.

The magazine can be accessed at www.valencik.cz

E-mail contact: valencik@seznam.cz

Do rukou se vám dostává 5. číslo časopisu Marathonu za rok 2024. Jako obvykle, nejdřív některá základní sdělení:

- Časopis je dostupný prostřednictvím sítě INTERNET na www.valencik.cz

- Časopis vychází jednou za dva měsíce, vždy 15. dne prvního z dvojice měsíců, které jsou po sobě. Nejbližší řádné číslo (05/2024) bude vydáno a objeví se na Internetu 15. listopadu 2024.

- Rozsah časopisu je zpravidla 40 stran tohoto formátu, což odpovídá přibližně 120 stranám standardního formátu.

- Příspěvky, případně připomínky a náměty, vzkazy redakci apod. lze rovněž zasílat na e-mailovou adresu: valencik@seznam.cz.

- V srpnu 1997 byl Marathon registrován ministerstvem kultury ČR

1. Úvodní poznámka

Čtvrté letošní číslo obsahuje:

- Dva hlavní články (**Jana Zemana** o školství a **Radima Valenčíka** o Leninovi).

- Tradiční *3 x Z aneb knižní okénko* **Pavla Sirůčka**.

- Dva materiály, které umožňují nahlédnout do zákulisí práce na perspektivní, realistické a přitažlivé vizi (mají pracovní charakter a čtenář v nich nepochybně objeví řadu nejrůznějších nedostatků).

27. ročník vědecké konference *Lidský kapitál a investice do vzdělání*

Tradičně zařazujeme tradiční pozvánku na konferenci s tradičním ale vždy inovovaným tématem:

LIDSKÝ KAPITÁL A INVESTICE DO VZDĚLÁNÍ 2024

27. ročník mezinárodní vědecké konference

Lidský kapitál a investice do vzdělání: Jak budoucnost ovlivňuje současnost?

Termín: 22. listopadu 2024 od 9.00 hodin

Místo: Vysoká škola finanční a správní, a.s., Estonská 500, vchod z ulice Kodaňské, možnost účasti v on-line prostoru Microsoft Teams

Pořádá: Fakulta ekonomických studií VŠFS

Podmínka účasti: Přihlášení do 15. listopadu 2024, účast je bez účastnického poplatku

K obsahu a zaměření konference podrobněji

Každý člověk vychází při svém aktuálním rozhodování z toho, že do konkrétní situace, ve které se nachází, promítá představu budoucího vývoje. Činí tak více či méně intuitivně, resp. adekvátně situaci, svým znalostem, vědomostem apod. Vzdělání hraje z tohoto hlediska klíčovou roli. Jak zefektivnit naše rozhodování s využitím kvalifikované představy budoucnosti, jakým chybám v rozhodování se vyhnout a co z toho vyplývá pro roli a obsah vzdělání? Co je úkolem vzdělání: je to podpora kreativity, týmovosti, cílevědomosti apod.? Jaká je role jednotlivých vědních disciplín při předvídání budoucího vývoje a jejího promítnutí do současného rozhodování. Je možné zvyšovat psychickou odolnost vůči změnám vnějšího prostředí na bázi profesní přípravy? Jaká je současnost **vzdělávací politiky** a jak ovlivňuje její budoucnost? Jak rychle roste význam **vzdělanostního kapitálu**? Je hlavním trendem rovnost šancí či individualizace a svoboda volby versus potřeba standardizace?

2. Hlavní materiál

Sociální pilíř udržitelného rozvoje – podpilíř školství

Jan Zeman

Zelená dohoda pro Evropu, tzv. Green Deal, s plnou podporou zelených a radikálních ekologických organizací, vede mimo jiné drtivý útok na sociální pilíř udržitelného vývoje (v česku užívaný překlad anglického slova „development“ jako „rozvoje“ sice odpovídá studii paní Brundtlandovej a kol. Naše společná budoucnost z roku 1987, ale k udržitelnosti z řady důvodů nevede), střední a nižší sociální vrstvy obyvatel ožebračuje a ekonomiku ničí ve prospěch hrstky spekulantů, často zahraničních.

Otázka zní, jak by měl sociální pilíř udržitelného vývoje vypadat. Ukažme se to na příkladu podpilíře sociálního pilíře udržitelného vývoje školství. Trvale udržitelný vývoj spojuje s moderním socialismem, respektujícím zákon hodnoty ad. Bezplatné školství je zde východiskem, ale samo o sobě nestačí. Pro formulování udržitelnosti je třeba se poučit z kladů a záporů školství někdejšího reálného socialismu.

Předně je nutné systém školství nastavit ne na snižování kvality výuky v rámci idiotské koncepce „*vychovávat děti bezstresově*“, zavedené v rámci pseudoreformy školství v Česku po roce 1989, ale na zvyšování kvality výuky, tak jak tomu bylo za socialismu, za první republiky a v zásadě i za Rakouska Uherska.

Nutná je jednotná školská soustava. Za socialismu byla, po roce 1989 dostali učitelé i na základních školách mimo jiné za úkol si vytvářet v rámci každé základní i střední školy vlastní učební osnovy. Od toho učitelé nejsou, o časté nízké kvalitě takových osnov a nekompatibilitě výuky a problémech žactva v případě změny školy nemluvě.

Stejně jako za socialismu by systém škol měl být v zásadě jednotný (jednotné učební osnovy pro základní školy a pro základní typy středních škol a přiměřeně diferencované podle zaměření jednotlivých vysokých škol a jejich oborů) a kompatibilní v rámci základních typů škol. Přejít žák či studenta ze školy na školu v rámci základních škol a stejných směrů středních škol by měl tudíž probíhat z hlediska učebních osnov bez komplikací. Tomu odpovídal a opět by mohl odpovídat i relativně malý počet kvalitních a levných učebnic, které byly na základních, učňovských a středních školách žactvu k dispozici zdarma. Určité peníze se i zde ušetřily, pro žáky, učně a studenty to byla citelná pomoc.

Školství musí být v zásadě veřejné. Soukromé a církevní školy by měly mít jen doplňkový charakter. Stát by jim měl přispívat penězi jen v případě, že by suplovaly obory, které by nebyly s to zajistit veřejné školy. Zatím stát mnohé zvýhodňuje, protože jimi vybírané školné je přilepšením proti státním školám.

Školy všech stupňů musí být bezplatné. Ano, k velkým úspěchům někdejšího reálného socialismu patří dosažení bezplatného školství na školách všech stupňů pro všechny občany bez ohledu na solventnost jejich rodičů (sociální filtr přístupu ke vzdělání neexistoval), které ale kazila praxe kádrování. Děti kádrově špatně zapsaných rodičů mívaly problém se na příslušnou střední a zejména vysokou školu dostat, popř. jim na ní bylo studium zcela odepřeno. K praxi kádrování se nelze vracet. Zásadní problém je, že dnes se na soukromých školách platí často nemalé školné, takže pro studenty rodičů s podprůměrnými a průměrnými příjmy jsou tyto školy ekonomicky nedostupné. Ale i na veřejných školách vznikly nebo se zásadně zvýšily další nemalé náklady na vzdělávání – vysoké ceny studentských kolejí, nemluvě už o cenách ubytování v soukromí, vysoké ceny jídla v menzách, v hospodách je ale ještě draž, vysoké ceny učebních pomůcek.

Snídaně, oběd či večeře ve vysokoškolské menze za 2,60 Kčs či nájemné za lůžko na vysokoškolské koleji ve výši 20-50 Kčs za měsíc z let socialismu dnes i po započtení kumulativní inflace 1989-2023 ve výši 782 % (částka x 7,82) zní jako pohádka, podobně velmi levná veřejná doprava pro žáky a studenty. Od 1. 9. 2018 se levná doprava pro studenty obnovuje, paradoxně i přes protesty některých studentů. Od konce roku 2021 se slevy ve veřejné dopravě ve Středočeském kraji a v ČR opět redukuje.

Problém je, že se spádovost základních škol omezila jen na povinnost základní školy přijmout všechny žáky s trvalým bydlištěm v jejich obvodu. Svoboda rodičů volit školu podle svého uvážení má ten problém, že tato volba nemívá objektivní kritéria, zpravidla rozhoduje subjektivně vznikající pověst školy. Volí-li školu jinde, zvyšuje i dopravní náklady své i společnosti, zejména na venkově ruineje venkovské základní školy, neboť nedostatek žáků vede obvykle k jejich likvidaci, což je špatně.

Systém školství za socialismu pokrýval přiměřeně celé obydlené území Československa, na rozdíl od polistopadového rušení četných venkovských základních škol, neb nesehnaly dost žáků. Vcelku rozumně byl územně a oborově rozmístěn i systém středních škol a učilišť.

Školství není možné efektivně rozvíjet jen podle zájmu (rodičů) žáků a studentů jednotlivých škol, ale musí se také usměřňovat podle potřeb ekonomiky. Je neúnosné, když podstatná část absolventů středních a vysokých škol míří ze školy na Úřad práce, protože pro jejich kvalifikaci nepřekvapivě není uplatnění. Zatímco

technických kádrů a řemeslníků je dnes už v Česku zoufalý nedostatek, chrlí společensko vědní školy množství absolventů, pro které uplatnění není a nebude.

Pro rozvoj škol je zásadní i otázka uplatnění absolventů. Socialistické plánování se snažilo, aby počty absolventů s určitým převísem zhruba odpovídaly předpokládané společenské poptávce po pracovnících. Absolventi škol tak měli do značné míry zajištěno uplatnění nabytého vzdělání po škole v praxi. Po roce 1989 zavedená svoboda přijímat ke studiu nezávisle na očekávané společenské poptávce vede ve velkém ke studiu oborů bez naděje na uplatnění v praxi, navíc i studentů, kteří pro studium nemají předpoklady. Absolventi takových studijních oborů pak míří ve velkém ze škol rovnou na úřady práce, zatímco průmysl si stále hlasitěji stěžuje na nedostatek kvalifikovaných absolventů technických oborů, o hrozbě dalšího propadu průmyslu pro chybějící technicky kvalifikované pracovníky nemluvě. Totiž, značně degradovaná maturita přestala být zárukou uplatnění v praxi. Totéž lze říci i o diplomu o absolvování mnohých, zvláště společenskovědních vysokých škol. Odborná úroveň velké části vysokých škol, zejména společenskovědního zaměření povážlivě klesá, navíc převis vysokoškolských diplomů nad potřebami praxe je u těchto škol velmi vysoký. Socialismus problém vysokého nadbytku absolventů škol znal jen z uměleckých vysokých škol, kde s ním mnoho nedělal. Doporučuji usměrňování počtu studentů podle potřeb praxe, byť to znamená určité omezení svobody výběru oboru studia. Problém ale stojí za širší diskusi.

Spornou otázkou je koncentrace škol do velkých měst. Do roku 1990 to bylo z více důvodů samozřejmostí. Povolení a vznik menších vysokých škol v mnoha okresních městech je problematické vzhledem k jejich často úrovni. Nechci dělat přílišné soudy, protože i 20 let na vybudování vysoké školy nemusí objektivně stačit. Snad jen tolik, že by krajská města měla mít své pedagogické, lékařské a další fakulty obecného uplatnění absolventů, protože se tím zvyšuje naděje, že jejich absolventi v kraji zůstanou a kraj nebude v důsledku jejich nedostatku upadat, dále školy odrážející ekonomický profil kraje. I s rizikem, že se tento profil může změnit.

Úroveň základního, učňovského a středního školství v Socialistickém Československu patřila ke světové špičce, což nepřímo potvrzuje i skutečnost, že emigranti z Československa se na Západě chytali vesměs dobře. V 70. letech se podařilo prosadit systém v zásadě desetileté povinné školní docházky – 4 ročníky nižší stupeň, 4 ročníky vyšší stupeň základní školy a na to navazovala buď čtyřletá střední škola, nebo čtyř, tří či dvouleté učiliště s možností studia na čtyřletém s maturitou. Vysoké školství svou úrovní za světovou špičkou mírně zaostávalo. Úroveň vysokých škol ve vyspělých kapitalistických státech byla a je velmi rozdílná. Československé vysoké školy za socialismu zaostávaly proti špičkovým západním vysokým školám.

Právem byl kladen velký důraz na výuku českého jazyka a matematiky, po roce 1989 stále trestuhodněji přehlížených. Ruština se vyučovala až od 5. třídy, nikoliv jako dnes angličtina od mateřské školky, což slouží zejména odnárodňování mladé generace. Nepěstovala se přílišná jazyková vstřícnost k cizincům, jak se děje zejména ve vztahu k angličtině po roce 1989. Výsledkem je rostoucí počet občanů na území ČR, neznající český jazyk, viz ¹⁾, což je zjevně špatně. I mnoho Čechů neumí pořádně česky. To je z řady důvodů zjevně špatné.

Tragické bylo zrušení povinné (s několika výjimkami) maturity z matematiky po roce 1989. Tragické je hrubé podceňování češtiny, mající nejednou charakter opovrhování s mateřským jazykem s tím, že budoucnost patří angličtině. Vydutně k tomu přispívá televize, rozhlas, herci, pišící novináři a další častým mrzačením rodného jazyka. Široce rozšířená představa, že se dá všechno vygooglovat (nedá, o zásadním problému vyznat se v záplavě balastu na síti síti nemluvě) a že nám vše spočítají počítače (ty nám spočítají jen to, co jim zadáme, což mohou být nesmysly), je zjevně mimo realitu a je jedním z faktorů úpadku školství a vzdělanosti u nás. Tvrzení o revoluci ve výuce cizích jazyků ignoruje, že mnoho absolventů škol ovládá cizí jazyk (0) mizerně. Navíc se ze statistiky vypustila před rokem 1989 prakticky všeobecná znalost ruštiny. Navíc se slovenština pro mladou generaci stala po roce 1992 cizím jazykem.

Hrubé chybná byla demokratizace škol ve smyslu, že školské rady nově tvoří z jedné třetiny studenty volení studenti. Vedlo to, stejně jako v zemích našich západních vzorů, ke stále větší šikaně kantorů žáky, studenty, rodiči, novináři a občas i zřizovateli pro kde co. Vesměs jsou šikanováni kantoři lepší a zejména na studenty náročnější. Kantor by nikdy neměl ztratit autoritu. Ztráta autority kantorů vážně komplikuje vzdělávací proces. Negativně jsou tak ovlivňovány i učební osnovy aj. Má-li školství plnit své základní poslání, tj. vzdělávat mladou generaci, musí mít kantoři oporu ve společnosti a ne být trpěni, často za zjevně nedůstojných podmínek. V mnohých soukromých školách jsou studenti přesvědčeni, že kantoři mají zajistit, aby školu úspěšně absolvovali, bez ohledu na jejich úsilí a znalosti.

K problémům školství patřily zejména nízké platy nepedagogických i pedagogických pracovníků škol, byť při nízkých cenách základních životních potřeb to bylo pociťováno méně bolestně než dnes. Pedagogové i nepedagogové ve školství byly placeni v zásadě na základě tarifních stupnic, postavených na základě počtu odučených let (čím déle učí, tím vyšší plat) s tím, že kvalita kantora se zohledňovala osobním ohodnocením. Neexistovala praxe financování škol podle počtu žáků či studentů spojená s honbou za počtem žáků či studentů prakticky za jakoukoliv cenu, zejména za cenu snižování kvality výuky, propouštěním pracovníků škol na prázdniny s cílem šetřit mzdové prostředky či pokusy ponechávat platy na libovůli šéfů škol. Nestávalo se, že ředitelé škol jsou nuceni dofinancovávat nepedagogické pracovníky v mezd určených kantorům, protože je stát odmítá aspoň trochu slušně zaplatit.

Vybavení zejména vysokých škol učebními pomůckami nebylo často na špičkové světové úrovni, obvykle z ekonomických důvodů. Relativně nízká byla výměna studentů s jinými státy, a to i v rámci socialistických států. Budovy škol, internátů, studentských kolejí a menz byly různého stáří, čemuž často odpovídal jejich technický stav a vybavení. Rychle rostoucí poptávka po vzdělávání předbíhala ekonomické možnosti společnosti. I když zlepšování materiálně technické základny školství včetně výstavby nových školních budov a někdy i celých vzdělávacích kampusů s moderním vybavením je i dnes nutné, nelze ztrácet ze zřetele, že rozhodující je lidský faktor, že i materiálně špatně vybavené školy mohou kvalitně vzdělávat žáky a studenty.

Odkaz na prudký růst počtu a podílu středo a vysokoškoláků po roce 1989 má problém zásadního snížení kvality většiny dosavadních a velké části nových škol. Zdaleka ne každý má nadání a pili úspěšně studovat, vysoká kvalita školství se dostala na pořadné místo v hodnocení škol.

Učebnice musí být objektivní. Hrubé zkreslování českých dějin, mizerné pojmání občanské výchovy a další výrazně převyšuje problémy obdobných učebnic reálného socialismu v ČSSR. Tehdy problémy s historií začínali až rokem 1948. Dnes je zostouzeno i husitství a doba reformace a naopak je neoprávněně idealizována doba protireformace a habsburská monarchie. Nepřekvapuje, že znalosti dějepisu žáků a studentů bývají nulové. Výuka dějepisu a občanské výchovy také po roce 1989 komplikuje nízká sebereflexe společnosti. Kvalitu výchovy k občanství drsně ukazují chuligánské útoky studentů na vysoké politické činitele ČR, včetně prezidenta ČR Miloše Zemana i na politiky spřátelených států.

Velké skandály zasahují i dříve nejprestižnější české univerzity (nejen skandál plzeňských práv či Univerzity Jana Amose Komenského, ale také skandály na Mendelově univerzitě Brno či Karlově univerzitě Praha). Zjištění, že dnešní průměrný maturant umí méně než průměrný socialistický absolvent základní školy a dnešní průměrný absolvent vysoké školy společenskovedního charakteru, umí méně než průměrný socialistický maturant, je zlým vysvědčením degradace školství v Česku po roce 1989, kdy se pokusným králíkem divokých neodpovědných experimentů (zrušení jednotné školské osnovy, inkluze, resp. povinnost se přizpůsobovat těm nejhorším, přivádění neziskových organizací do škol, záměr zavést povinnou výchovu k LGBT atd.) stalo jak žactvo a studentstvo, tak učitelé a profesori, k všeobecné škodě.

Československý socialistický systém školství, podle kterého se reformovalo školství například ve Finsku, kde funguje dodnes, byl po roce 1989 při likvidaci socialismu pod rouškou různých reforem a transformací zničen, a špičková úroveň základních a středních škol začala být snižovaná. Podobně byla snižována úroveň většiny vysokých škol. Víc byly postiženy společenské vědní obory než přírodní, technické a lékařské obory.

Moderní socialismus by se měl vrátit k jednotnému systému řízení školství z dob reálného socialismu, s jednotnou učební osnovou na základních a středních školách a silnou kontrolou kvality výuky, ale bez zbytečného kádrování a ideologizování. Toho nelze dosáhnout financováním škol dotacemi odvozenými od počtu žáků (studentů), uplatňovaným u nás po roce 1989. Takové financování vede k bezuzdnému boji o získání a udržení co největšího počtu žáků (studentů), v prvé řadě cestou snižování kvality výuky a nároků na žáky a studenty, byť se předstírá opak. Výsledkem je, že dnešní absolventi škol umí v mnoha směrech mnohem méně, než uměli absolventi škol za socialismu. Úroveň mnoha soukromých, ale i řady veřejných škol je mizerná. Nepřekvapuje, že se úroveň škol ČR výrazně propadá mezi vyspělými státy, o tragédii učňovského školství a ohrožení průmyslu chybějícími absolventy technických oborů nemluvě. Nekvalitní školy je nutné rušit, byť to bude politicky choulostivé.

Rozpočet školství musí být významně posílen, resp. dlouhodobý stav výrazného podfinancování školství je neúnosný, zvláště pokud jde o platy pedagogů a zejména nepedagogů a učební pomůcky.

Budovy škol všech stupňů je aktuální urychleně zateplit, pokud se tak již nestalo.

Celkem vzato, problém vzdělanosti je mnohem širší. Týká se i gramotnosti v některých nových či staronových sférách – počítačové, finanční ad.

Literatura:

1) Votruba,A.: Hledání levicového programu, !Argument 23. 8. 2022, [Hledání levicového programu – ! Argument \(casopisargument.cz\)](https://casopisargument.cz), cit. 23. 8. 2022

O Leninovi z metodologického hlediska

Radim Valenčík

Padouch či hrdina? – Ne. Nejde mi o **hodnocení** Lenina, jde mi o to, co lze čistě **pragmaticky** vytěžit z jeho díla pro současnost, a to jak z hlediska pozitivních poznatků a inspirací, tak i omylů či toho, co se v důsledku změn podmínek stalo nepoužitelným, s čím je nutné se rozejít.

Následující text vznikl neplánovaně. Do seriálu k pěstování perspektivní, realistické a přitažlivé vize jsem zařadil analýzu přínosů a podnětů uveřejněných v časopisu *!Argument*. A tak jsem se dostal i k článku **Michela Hausera** *Leninovo politické dílo: nic není uzavřeno* z 5.2.2024, celé zde: <https://casopisargument.cz/55569>

Článek psaný s velkou ambicí, k naplnění které však nedošlo. Mimo jiné již čtvrtý v pořadí na téma Leninova přínosu (aniž by kterýkoli z těchto článků čtyř různých autorů otevřel i otázku Leninových omylů), který časopis *!Argument* přinesl. Původně jsem chtěl reakci na tento příspěvek zvládnout textem v rozsahu do dvou stránek. Ale to patrně nelze. K tomu dlužno ještě přičíst to, že o Leninově celoživotním díle se píše tak jednostranně (ať z té či oné strany), povrchně, diletantsky, zavádějícím způsobem atd., že je nejvyšší čas alespoň trochu uvést věci na pravou míru. Tak se o to pokusím (aniž bych měl ambici dosáhnout výkonu srovnatelného s tím, co se při uvádění věcí na pravou míru podařilo dědečkovi s pomocí Saturnina či spisovateli Součkovi při opravování obecně oblíbených omylů). A tak se stalo, že jsem se trochu rozepsal. Čtenáře uklidním: Budu se snažit být maximálně stručný.

Předznamenám ještě jeden důležitý moment. Jedním z nejdůležitějších aspektů Leninova díla je systematické řešení otázky: **Jak vytvářet ideové zázemí hnutí a jak ho vnést do hnutí?** – Otázka, která, jak asi každý soudný člověk uzná, není ani dnes od věci. A pro "pěstitele" naší verze vize zvláště aktuální v souvislosti s myšlenou DVANÁCTI (tvůrců, nositelů a šířitelů ideového zázemí hnutí obrany a nápravy), viz:

<https://radimvalencik.pise.cz/11745-hledani-dvanacti-cesta-k-drtive-ideove-prevaze-3.html>

Nejdříve budu reagovat na příspěvek M. Hausera. M. Hauser hovoří o tom, že *"existuje několik metodologických přístupů k Leninovi"* a uvádí dva:

- „Nejrozšířenější je **historický přístup**, při němž popisujeme a analyzujeme příslušné historické okolnosti. Zjistíme, že revoluční situace byla výsledkem neklidného ruského vývoje od počátku dvacátého století a odrážela postavení Ruska v tehdejší světové soustavě... Většina lidí zůstane u historického přístupu a celou věc uzavře tím, že Leninova politika a Říjnová revoluce jsou věci minulosti a jejich politický význam se definitivně vyčerpá rozpadem Sovětského svazu na počátku devadesátých let...“

- „Pak je tu další přístup, jenž nastoluje otázku, **jaký má Lenin a Říjnová revoluce význam pro současnost či dlouhou budoucnost**. Touto otázkou se nedávno zabýval **Vítek Prokop** v článku *"Leninovo století"*. Chápe to tak, že Lenin nás vyzývá, abychom myšlenky a poznatky, které jsou uzavřené ve složitých a terminologicky přetížených levicových teoriích, vyjádřili obecně srozumitelným jazykem a šířili je všemi dostupnými prostředky, zvláště pomocí sociálních médií. Podobně Michael Brie v článku *"Sedm důvodů, proč nepřenechat Lenina nepřátelům"* vyjádřil doporučení určené současné levici, k němuž se vrátím později. - Tento přístup k Leninovi a Říjnové revoluci plně rozvinul současný francouzský filosof Alain Badiou na několika místech svého ontologického opusu *Imanence pravdy* (Badiou 2018: 640-657). Badiou rozlišuje dva druhy politiky. Nejprve je to politika, která se provádí po celou dobu lidské historie počínaje ranými civilizacemi, které vznikly v různých částech světa zhruba ve čtvrtém tisíciletí př.n.l. V dějinách se měnily formy vlády, třídní složení, podoba hierarchií, technologie a mnoho dalších věcí, avšak politika byla v zásadě stále stejná. Nakonec v ní vždy běželo o ovládnutí a řízení aparatury státu. Státní organizace má při všech proměnách tu základní funkci, že zabetonovává dané vlastnické a mocenské vztahy. Je to souhrn aparátů a institucí, které zajišťují ekonomickou a sociální nadvládu a útlak. Jak píše Badiou, tato politika se omezuje na opakování několika postupů, jak provádět údržbu státu.“

Tomuto druhému přístupu pak věnuje svůj článek. Nepochopil přitom to nejdůležitější. Totiž to, že Leninovo **teoretické** dílo je až překvapivě **konzistentním systémem**, jehož vývoj (tohoto systému) v interakci s **praxí Leninova politického působení** a také **sdílení Leninova díla v hlavách jeho současníků z hlediska politické praxe celého hnutí** (za změnu systému v Rusku i mimo něj) se všemi jeho úspěchy i neúspěchy, přínosy i omyly je jedním z nejcennějších a nejaktuálnějších východisek teoretické reflexe současného dění.

Nečetl jsem práce L. Badioua, ale tak, jak je interpretuje M. Hauser, svědčí tyto práce o **nepochopení Leninova díla a jeho** – zejména – **metodologického odkazu**. Dokonce si myslím, že M. Hauser toho přímo z Lenina moc nepřečetl a nemá dostatečnou představu, jak se systém, který Lenin ve své hlavě budoval a který se snažil předat druhým, rozvíjel. O tom v příštím pokračování.

Pokusím se alespoň v několika bodech poskytnout zájemci o unikátní Leninovo dílo určitou oporu:

1. Během tříletého vyhnanství v roce 1896-1899 Lenin velmi systematicky studoval Hegela a Maxe. Dle jeho písemných projevů si již v tuto dobu (26-29 let) na vysoké úrovni osvojil pochopení **poznání jako rozvíjejícího se systému interagujícího s praxí** a rozvíjejícího se na tomto základě (interpretace Hegela zbavená mýtu) a

pojetí vývoje jako přírodně historického procesu, od kterého se odvíjejí proměny člověka i společnosti (Marx). Výsledkem byla na tu dobu velmi vyzrálá práce *Vývoj kapitalismu v Rusku* (1899) rozvíjející Marxův přístup podstatným směrem a aplikující jej na ruské poměry, celé zde:

<https://www.marxists.org/cestina/lenin/1898/011898/indx011898.html>

(Navázal např. na Marxovo rozdělení průmyslové výroby na dvě odvětví (výrobu výrobních prostředků a výrobu spotřebních statků) rozdělením odvětví výroby výrobních prostředků na dvě skupiny (výroba výrobních prostředků pro výrobu výrobních prostředků a výrobu výrobních prostředků pro výrobu spotřebních statků). Na základě toho **dokázal ba statistických údajích, že proces kapitalistické akumulace v Rusku již započal a zrychluje se**. Tím vymezil **historický rámec změn**, kterými bude procházet nejen Rusko, ale do kterého vložil i své vlastní aktivity. Tj. ujasnil si, **o jakou změnu jde**, a to na tu dobu poměrně velmi přesně. Měl v tom plnou podporu i tzv. "*legálních marxistů*", tj. podnikatelů, včetně velkopodnikatelů, kteří se snažili co nejvíce a co nejrychleji nasměrovat zaostalé carské Rusko na trajektorii kapitalistického vývoje.

2. Návazně začal Lenin řešit další zásadní otázku: **Kdo bude subjektem změn?** To, že půjde o dělnickou třídu (v Rusku v té době stále velmi slabou) nepochybně. Na rozdíl od Marxe si však uvědomoval, že **teorii** (jako rozvíjející se systém) je nutné **vnést do hnutí tvořeného dělnickou třídou a jejími spojenci**. Tj. pokud Marx se věnoval hlavně rozvíjení teoretického pojetí dějin a teoretické reflexe současnosti, zaměřil se Lenin na **teoretické řešení otázky vnesení teorie do hnutí**. Nestačí teorii jen tvořit, ale je nutné dát konkrétní odpověď, jak dosáhnout, aby byla **sdílena**. Ve svých pracích *Čím začít?* a hlavně *Co dělat?* (1902 podrobněji viz https://cs.wikipedia.org/wiki/Co_d%C4%9Blat%3F) zdůrazňuje význam politické strany, která je nositelem sdílené teorie. Aby nositelem teorie a subjektem jejího vnášení do hlav příslušníků hnutí mohla být, musí mít časopis (ten se v podobě *Jikry*) skutečně podařilo založit a následně i svůj deník (také nabyl konkrétní podobu v podobě *Pravdy*). V této souvislosti stojí za zmínku ještě dva momenty:

- Lenin chápal tak *Jiskru*, tak *Pravdu* za půdu pro polemiky, a to i lité polemiky jako základní předpoklad sjednocování a sdílení pohledu na realitu. Diskutovala se "na dřevě", aby se klíčové problémy vyjasnily. Pokud se podíváme na jeho články, zjistíme, že prakticky všechny jsou polemikou s názory, které považuje za nepřesné nebo zavádějící, současně ocenil každou přínosnou myšlenku. Dnes takovéto diskuse citelně chybí, s trochou nadsázky lze říci, že "každý si mele svou". To je hlavní důvod pocíťovaného přešlapování na místě (i když pomalu, hodně pomalu k posunům dochází).

- Vytvoření půdy pro ideové střety v podobě časopisu **předcházely** Leninovým **úvahám o organizační podobě strany**.

Zaměření pozornosti na nejvýznamnější mezičlánky spojení teorie s praxí se stalo trvalým předmětem Leninova zájmu a hraje v jeho díle významnou roli.

Poznámka na závěr:

Nyní se budu věnovat pozornost prvnímu zádrhelu realizaci Leninovy vize **intelektuálně se vzájemně obohacující elity vnášející poznání toho, o co jde a co dělat, do hnutí zaměřeného na nápravu společnosti v souladu s přirozenými tendencemi dějinného vývoje**. K charakterizování vize používám záměrně velmi neutrální a obecné pojmy tak, abychom si uvědomovali společný základ toho, o co se snažil Lenin, s tím, co je rozhodující dnes.

3. Pokračování Leninova teoretického díla je pak velmi podstatným způsobem ovlivněno kontextem **2. sjezdu Sociálně demokratické dělnické strany Ruska** v roce 1903. Základní spor byl o 1. článek stanov, který definoval podmínky členství. Martov (Leninův odpůrce, ale i přítel) navrhol, aby členem mohl být každý, kdo se stranou sympatizuje a přispívá na její činnost. Lenin požadoval, aby členem byl jen ten, kdo je aktivně zapojen do činnosti konkrétní stranické organizace v místě jeho působení a je pověřován úkoly, které plní. (Podrobněji, ale méně přesně např. zde:

https://sk.wikipedia.org/wiki/Rusk%C3%A1_soci%C3%A1lnodemokratick%C3%A1_robotn%C3%ADcka_strana

). Většinou se tento spor interpretuje jako Leninova snaha o pojetí strany jako organizátora procesu přípravy hnutí na dobytí moci. To není zcela přesné. Leninovy šlo především o to, aby strana mohla být nositelem rozvíjení, šíření a (znovu zdůrazňují) **vnášení** ideového zázemí (v jeho pojetí procesu neodvratných přeměn společnosti směrem k dynamickému kapitalismu a následně zespolečenštění, tj. přechodu ke společnosti založené na společenském, resp. státním vlastnictví formou proletářské revoluce). Přestože na druhém sjezdu jeho frakce ("leví jiskrovci") zvítězila (odtud název "bolševici" – tj. "většinoví"), ocital se Lenin a jeho skupina ve stále větší izolaci. Příčinou bylo to, že Lenin svým způsobem hrál "vabank". Byl přesvědčen, že **když nedojde ke spojení rozvíjející se teorie s praxí hnutí v intencích jeho pojetí, hnutí nemůže být úspěšné ve smyslu prosazení zásadních proměn společnosti** podle jeho představ. Jeho odpůrci si to ne zcela správně vysvětlovali Leninovou mocichtivostí, netrpělivostí a nesnášenlivostí. V této souvislosti nutno upozornit na dva problémy, ke kterým Leninův přístup uplatňovaný v té době vedl:

- První problém: Přehlédl "jemnosti" v Marxově díle, které souvisejí s **dvojím pojetím přechodu ke společnosti založené na společenském vlastnictví výrobních prostředků** a které lze identifikovat jako rozdíl mezi tím, co: Za a) velmi jasně a srozumitelně říká Marx v *Předmluvě ke kritické ekonomie* (1859): "*Na jistém*

stupni svého vývoje se materiální výrobní síly společnosti dostávají do rozporu s existujícími výrobními vztahy, nebo — co je jen právní výraz toho — s vlastnickými vztahy, v jejichž rámci se dosud pohybovaly. Z vývojových forem výrobních sil se tyto vztahy proměňují v jejich pouta. Nastává pak epocha sociální revoluce. Se změnou hospodářské základny převrací se pomaleji nebo rychleji celá ohromná nadstavba." (Celé viz https://www.marxists.org/cestina/marx-engels/1859/Ke_kritice/predmluva.htm). Za b) píše v závěru prvního dílu Kapitálu (1867): "Toto vyvlastňování se uskutečňuje hrou zákonů, imanentních kapitalistické výrobě samé, centralisací kapitálů. Jeden kapitalista ubíjí mnoho kapitalistů. Ruku v ruce s touto centralisací čili vyvlastňováním mnoha kapitalistů několika málo kapitalisty se rozvíjí ve stále rostoucím měřítku kooperativní forma pracovního procesu, vědomé technické používání vědy, plánovitě vykořisťování země, přeměna pracovních prostředků v takové pracovní prostředky, kterých lze používat jen společně, zhospodárnění všech výrobních prostředků tím, že se jich užívá jako výrobních prostředků kombinované společenské práce, zatažení všech národů do sítě světového trhu, a tím mezinárodní charakter kapitalistického režimu. Zatím co stále klesá počet magnátů kapitálu, kteří usurpují a monopolizují všechny výhody tohoto procesu přeměny, vzrůstá masa bídy, útlaku, poroby, degenerace, vykořisťování, ale zároveň vzrůstá i rozhořčení stále rostoucí dělnické třídy, která se školí, sdružuje a organizuje mechanismem kapitalistického výrobního procesu samého. Monopol kapitálu se stává okovem výrobního způsobu, který spolu s ním a pod jeho ochranou vyroste. Centralisace výrobních prostředků a zespolečnění práce dosahují bodu, kdy se jim kapitalistická slupka stává nesnesitelnou. Slupka puká. Odbijí poslední hodina kapitalistického soukromého vlastnictví. Vyvlastňovatelé jsou vyvlastňováni." (Celé viz <https://www.marxists.org/cestina/marx-engels/1867/kapital/Kapital1.pdf>, s. 384.) Mezi těmito dvěma pohledy je zásadní rozdíl, ke kterému se **ještě vrátím**. Lenin (a po něm všichni jeho epigoni, dokonce i jeho kritici, **do dnes** převzali koncepci změny z *Kapitálu*). Je to jeden z největších přehmatů v chápání vývoje společnosti.

- **Druhý problém:** Byl vtažen do vnitrostranického boje o moc, čímž vzala za své jeho představa o možnosti **vzájemného ideového obohacování vedoucí elity hnutí**. Lze namítnout, že Leninovi šlo vždy jen o moc – ve straně i ve společnosti. To je zjednodušený názor. Lenin vždy snil o vzájemném ideovém obohacování vůdců politického hnutí. K tomu se ještě vrátím. Zde jen připomenu *Leninův dopis sjezdu*, celý je uveřejněn např. zde: <https://www.avant-garda.com/post/leninova-zavet>. Když se podíváte, co Leninovy výtky vůči jeho potenciálním nástupcům spojuje, tak to, že nedostatečně pracují na svém vlastním duchovním rozvoji. V době, kdy Lenin ztrácel pozici, na tuto součást hnutí (důraz na to, aby každý plně rozvíjel své duchovní potence a aby ti, kteří tvoří elitu hnutí, se vzájemně dokázali ideově obohacovat) rezignoval. A navíc se se svým největším intelektuálním spřízněncem Martovem (kterému Lenin bezprostředně po revoluci zachránil život, tím že mu umožnil utéct) ocitli na opačném pólu hnutí za proměnu carské společnosti zdola.

Dále se budu věnovat pozornost tomu, jak se Lenin, coby ideový a následně i politický vůdce znovu začal vracet do hry. Zasluhou čeho? Jednak specifického historického kontextu, ale hlavně a především proto, že jeho pozice byla podložena "tvrdou měnou" teoretického systému fungujícího v jeho hlavě. V určitém smyslu slova je to fascinující část příběhu mimořádně aktuální dnes.

4. Co se v Rusku stalo, že Leninovy "akcie" začaly zase stoupat? Začalo to Rusko-Japonskou válkou (1904-1905), která dehonestujícím způsobem prodemonstrovala zaostávání Ruska (k tomu např. https://cs.wikipedia.org/wiki/Rusko-japonsk%C3%A1_v%C3%A1lka). Následně v Rusku vypukla **první revoluce** (začala v roce 1905 v Oděse v souvislosti se vzpourou na křižníku *Potěmkin*, přenesla se do všech velkých měst i na vzdálený Východ a pokračovala až do roku 1907, než byla potlačena). Po ní zavládl černý teror. Zajímavý vývoj nastal v oblasti, které v této sérii věnujeme největší pozornost, tj. v oblasti **ideového zázemí hnutí obrody Ruska**. Podstatná a po určitou dobu nejdůležitější část intelektuální složky levicového hnutí přišla s myšlenkou – když to řeknu velmi zjednodušeně – je nutno **nahradiť teorií mýtem**. Podle této části inteligence, kam patřily takové skvělé osobnosti jako Bogdanov, Bazarov, Malinovský, Lunačarský, Chlebnikov (dávám jen neúplný výčet z hlavy) pravda jako taková, která by stále na vědeckém poznání je příliš slabá a příliš relativní (závislá na předpokladech), než aby mohla orientovat a sjednocovat hnutí. **Dejme lidem místo teorie víru a mučedníky!** (Obětí teroru reagujícího na první revoluci bylo víc než dost). – Tím byl zasažen Leninův přístup v tom nejdůležitějším, ale jak se ukázalo, nikoli nejzranitelnějším místě. A ukázala se tím i slabost Leninových oponentů. Jako odpověď Lenin píše jednu ze svých nejlepších prací, která z podstatné části spadá i do oblasti metodologie přírodních věd (včetně tehdejších nejnovějších objevů ve fyzice) – *Materialismus a empiriokriticismus* (1909) /Na *marxists.org* ani jinde jsem online nenašel/. Především vyvrací první pokus o "postmoderní" přístup založený na relativizaci pravdy (ten přístup, který dnes nejen vládne, ale zrodil ještě větší perverzi – uzavírání lidí do bublin "narativů" v nichž "každý má svou pravdu", tak aby se s ním dalo snadněji manipulovat). Odprezentuji jen jeden z klíčových momentů Leninovy argumentace. Podle Bogdanova jsou všechny pravdy, které vypovídají něco podstatného, relativní v tom smyslu, že **vše, co může být "tak a ne jinak", může být – jak ukazuje i nejnovější (tehdejší) vývoj přírodních věd "i jinak"** (ne náhodou je na tomto založeno i to, co sugeroval svými výstupy V. Havel). A tak jediné "věčné" (absolutní) pravdy jsou ty, které se týkají jedinečných událostí, jako například to, že *"Napoleon zemřel 5. května 1821"*. A tady přichází Lenin se svým trumfem (kteří ani mnozí z jeho apologetů nepochopili v důsledku lenivosti mysli; je snazší

někoho uctívat, než pochopit; a nechápou dodnes): Bogdanov nepochopil to, že například tvrzení "tato teorie", "tento teoretický výrok" platí za daných podmínek (ať již se jedná o podmínky experimentu, nebo historickou etapu vývoje společnosti) je výrok stejné kategorie jako výrok, že "*Napoleon zemřel 5. května 1821*". A právě na empiricky pozorovatelných a doložitelných faktech souladu či nesouladu teorie s realitou (na experimentech či dějinným vývojem daných podmínek) stojí věda. **Věda jako systematické poznání pravdy v podobě rozvíjejícího se systému, jehož vývoj nikdy nebude ukončen a který může jeden člověk sdílet od druhého vždy jen částečně, ale dostatečně z hlediska praxe hnutí.** Každé významné tvrzení je podmíněno celým tímto systémem. V poznámkách k hlavním Hegelovým pracím Lenin (1909, vyšlo později jako kniha *Leninovy sešity*) zdůrazňuje Hegelovu myšlenku, že pravda je rozvíjející se systém a že pravdivá tvrzení každé vědy mají jen omezenou platnost, proto je důležité je podložit znalostí vývoje příslušné vědní disciplíny. Lenin vyvinul obrovskou snahu, aby jeho *Materialismus a empiriokriticismus* vyšel co nejdříve, protože byl přesvědčen, že řadoví přívrženci hnutí za obrodu Ruska pochopí hlavní poselství: **Poznanou pravdu si nesmíme nechat vzít, protože to je to jediné co se nedá koupit penězi ani zastrašit represemi.** I jeho nejbližší přátelé se mu smáli. Lidé jsou příliš hloupí, chtějí raději víru, symboly, mučedníky, ale ne přemýšlení. Jak ukázal reálný vývoj v tehdejší Rusku, **důraz na poznanou pravdu vrátil Lenina do hry** a umožnil mu manévry, kterým byl (na pražské 5. konferenci *Sociálně demokratické dělnické strany Ruskavytvořen politický subjekt podle "jeho gusta" – Ruská komunistická strana (bolševiků).*

Dále si ukážeme, jak sázka na poznanou, rozvíjenou a sdílenou pravdu vycházející z metodologického základu Marxova pojetí dějin a vztahu mezi teorií a praxí (Leninem v podstatných bodech inovovanému) triumfovala a v čem dále podstatně posunul to, k čemu Marx (za pomoci Engelse) dospěl.

5. Po dokončení zformování politického subjektu "dle svého gusta" se Lenin (žijící v té době v exilu, kde měl intenzivní kontakty s tehdejší levicovou elitou) zaměřil na mezinárodní kontext potenciálních změn (v jeho koncepci socialistické revoluce) v Rusku. Nemohlo mu ujít, že svět směřuje ke globální válce, jaká do té doby ještě nebyla. Zatímco Marx (přehnaně optimisticky) viděl v koncentraci kapitálu a monopolizaci předpoklad a dokonce i "předvečer" zespolečenštění (viz citace z Marxova Kapitálu ve 3. části), Lenin kapitalismus v tzv. imperiální fázi jeho rozvoje označuje za zahnívající a poměrně přesně identifikuje ekonomické příčiny přicházející globálním imperialistické, tj. 1. světové války. Spolu s dalšími tehdejšími levicovými osobnostmi organizuje akce nejen proti válce, ale zaměřené i na přípravu socialistické revoluce, pro kterou selhání kapitalistického systému vytvoří podmínky. - To je běžná interpretace tohoto období Leninova díla. Dost povrchní. Nejvýznamnějším metodologickým přínosem je, že poprvé upozornil na to, že kapitalismus (podobně jako před tím otrokářství či feudalismus) bude procházet **úpadkovou fází**. Nic podobného u Marxe nenajdeme. Ve svém *Imperialismu jako nejvyšším stádiu kapitalismu* (napsaném 1916, vydaném 1917, celé zde <https://www.marxists.org/cestina/lenin/1916/061916/ch00.html>) se pokouší o analýzu ekonomických příčin, resp. základů úpadkové fáze kapitalismu. Dlužno dodat, že neúspěšně. Podstata procesu úpadkové fáze kapitalismu, která **byla společná i s úpadkovou fází státního kapitalismu, tj. společnosti, která vzešla z druhé, tj. "říjnové" revoluce v Rusku v roce 1917**, mu unikla. Je to jedna z významných příčin neúspěchu budování "nové společnosti", o které snil. V části, ve které se budeme věnovat shrnutí toho, co z analýzy Leninova díla vyplývá (počínaje pokračováním této část), dáme konkrétní odpověď na to, co Lenin neznal (ale patrně v té době ani znát nemohl).

6. K porevolučnímu vývoji Leninových názorů jen pár, spíše nesouvislých, poznámek:

- Jednou z největších záhad je, proč po převzetí moci v listopadu 1917, se bolševici nejen nepokusili o nápravu tržního prostředí s využitím možností centrální regulace (trh byl rozložen, zásobování selhávalo, ale nabízela se řada opatření, kterými bylo možné situaci zlepšit), ale místo toho diletantsky zlikvidovali pozůstatky tržního prostředí. Přitom i Lenin musel znát Marxovu *Kritiku Gotthajského programu* (1875, celé zde <https://www.marxists.org/cestina/marx-engels/1875/051875.html>) a některé další Marxovy práce. Marx by jen kroutil hlavou nad tím, jak v ekonomické oblasti bolševici postupovali. Slyšel jsem různá vysvětlení, jak a proč k tomu mohlo dojít, ale žádné mě neuspokojilo. Teprve až v roce 1921 (tři a půl roku po revolučním převratu!) je vyhlášen návrat k *Nové ekonomické politice* viz:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Nov%C3%A1_ekonomick%C3%A1_politika

založené na využití trhu a peněz.

- V celém porevolučním období se projevuje Leninovo úsilí o rozšíření vzdělanosti, o to, aby prvořadým úkolem každého (a zejména mládeže) bylo rozvíjet své schopnosti na bázi systematického vzdělávání. Jeho známé a často ironizované "*učit se, učit se, učit se*" bylo apelem na to, aby každý své poznání zaměřené jak na jeho profesní specializaci, tak na pochopení toho, o co ve společnosti jde a co dělat, mělo podobu celoživotního nabývání poznání v podobě rozvíjejícího se systému.

- Tuto ambici nevzdával ani u svých nejbližších kolegů. Zajímavá je z tohoto hlediska jeho práce *Ještě jednou o odborech, ještě jednou o současné situaci, ještě jednou o chybách soudruhů Trockého a Bucharina*. Jsou zde velmi **metodologicky významné** pasáže týkající toho, jak pracovat s pojmy. (Tuto práci z roku 1921 lze dnes patrně najít jen v Leninových sebraných spisech.)

Nyní nás čeká náročný úkol – pokusit se shrnout to, čím může být Leninovo teoretické dílo (v praktickém kontextu) přínosné pro dnešek, v čem se Lenin v oblasti teorie dopustil pochybení, co je již překonáno, v čem jsme již dál, nebo bychom měli být dál.

Abych si ho zjednodušil, pokusím se o to ve strukturovaných bodech. Má to ještě jeden přínos – každý si lépe jednotlivé body zapamatuje a každý bude moci lépe a konkrétněji nesouhlasit, případně polemizovat s jednotlivými body:

1. Leninovo **teoretické** dílo je rozsáhlé a výrazné, a to jak v logice rozvíjení jeho samotného, tak v prakticko-historickém kontextu.

2. Přesto, či přesněji právě proto, nastoluje se vši drsností otázku: "**Kde se stala chyba?**", přesněji co je přínosem v Leninově teoretickém hledání a co slepou uličkou?

3. Podle mého názoru (se kterým patrně nebudou souhlasit ani někteří příznivci, ani jeho někteří odpůrci) podstata a prvotní příčina **odklonu od pochopení toho, o co jde a co dělat**, je v chybném převzetí základního Marxova konceptu změny, viz bod 3 uveřejněný ve 3. části této série, zde: <https://radimvalencik.pise.cz/11763-to-nejdulezitejsi-o-leninovi-cast-3.html> . Doporučuji přečíst obě citace z Marxe, které jsou zde (bod 3 části 3.) uvedeny, protože ignorování základního Marxova názoru a nekritický příklon k druhému vyjádření jeho představy o podstatě a průběhu historické změny uvolnilo lavinu dalších nepřesností, z nichž vyrostl zavádějící pohled na vývoj společnosti, který doposud zatěžuje myšlení velkého množství (snad dokonce i většiny) těch, kteří volají po změně.

3.1. Zdánlivě jen primární "malá nepřesnost", kdy se pojem "revoluce" ztotožnil s pojmem "revoluční povstání", vedla k odklonu, který byl zesílen diskusí (reprezentovanou polaritou Lenin-Kautský a který se později promítl do polarity a rozštěpení celé evropské sociální demokracie). Ve sporu šlo o to, zda se orientovat na mimoparlamentní (násilné) převzetí moci, či na získání parlamentní většiny k provedení (na jedné straně násilných, jednorázových, či na straně druhé postupných, parlamentní většinou podpořených) změn vedoucích k vytvoření systému funkčního společenského vlastnictví, resp. k reálnému zespolečenštění výrobních prostředků. **Přítom celý tento spor, obě strany tohoto sporu byly "mimo mísu".**

3.2. Marx chápal přechod k nové společnosti obdobným způsobem jako všechny předcházející historické převraty, připomínám ze třetí části, že v *Předmluvě ke kritice politické ekonomie* (1859) Marx říká: "*Na jistém stupni svého vývoje se materiální výrobní síly společnosti dostávají do rozporu s existujícími výrobními vztahy, nebo — co je jen právní výraz toho — s vlastnickými vztahy, v jejichž rámci se dosud pohybovaly. Z vývojových forem výrobních sil se tyto vztahy proměňují v jejich pouta. Nastává pak epocha sociální revoluce. **Se změnou hospodářské základny převrací se pomaleji nebe rychleji celá ohromná nadstavba.**" (Celé viz https://www.marxists.org/cestina/marx-engels/1859/Ke_kritice/predmluva.htm). (Za přečtení stojí širší, asi třístránkový, kontext.) – Jinými slovy, cesta k nové společnosti bude spíše obdobná průmyslové revoluci. Dlužno dodat, že se samotný Marx pohyboval mezi dvěma alternativami – chápáním socialistické revoluce jako obdoby "kapitalistické" (tj. průmyslové) revoluce na straně jedné a na druhé straně pojetím této revoluce jako zásadně odlišné, jako revoluce, při které musí dělnická třída nejprve dobýt politickou moc a teprve pak může realizovat změny, které vedou k reálnému zespolečenštění. Jedná se o nejkritičtější moment vývoje myšlení celé levice, proto mu budu věnovat větší pozornost formou dvou dílčích poznámek vztahujících se k bodu 3.2.*

3.2.1. Karel Kautský byl zastáncem získání politické moci parlamentní cestou, proto z Marxe (jehož dílo spravoval, měl k dispozici řadu rukopisů) vybíral jen to, co se mu hodilo. Lenin doložil, že interpretoval příslušné pasáže jednostranně, což výrazně posílilo jeho pozice v zásadních debatách. Tím se ovšem celá diskuse posunula mimo podstatu toho, o co šlo. ("Maličkost" s nedozírnými nepříznivými důsledky pro vývoj ideového zázemí levice, která se tímto dostala do pasti, ze které se nevymanila dodnes.)

3.2.2. Marx byl krůček od pochopení toho, **jaké "materiální výrobní síly" budou základem nové společnosti**. Konkrétní představa o nich (jakožto novém dominantním sektoru, který se oproti průmyslu prosadí obdobným způsobem, jakým se prosadil průmysl oproti zemědělství) mu chyběla. Právě to vedlo k tomu, že se často přikláněl k představě, která chápala nastávající proměnu společnosti jako zcela odlišnou svým průběhem od průmyslové revoluce. Ten krůček, který mu chyběl, spočíval v tom, že velmi dobře totiž pochopil **roli růstu volného času v ekonomice**, ale nedokázal z toho vyvodit představu o podobě nové ekonomiky a jejího dominantního sektoru: "*[Skutečná ekonomie — úspornost — záleží v úspoře pracovní doby; (minimum — a redukce na minimum — výrobních nákladů); tato úspornost je však totožná s rozvojem produktivní síly. Nejde tedy vůbec o to zříkat se požitku, nýbrž rozvíjet produktivní sílu a schopnosti k výrobě a tedy i schopnosti a prostředky požitku. Schopnost požitku je podmínkou požitku, tedy jeho prvním prostředkem, a tato schopnost znamená rozvoj nějaké individuální vloh, produktivní síly. Úspora pracovní doby se rovná růstu volného času, tj. času pro plný rozvoj individua, který zase působí zpětně na produktivní sílu práce jako největší produktivní síla. Z hlediska bezprostředního výrobního procesu může být pokládána za produkci fixního kapitálu, přičemž: tento fixní kapitál je sám člověk. Rozumí se ostatně samo sebou, že sama bezprostřední pracovní doba nemůže zůstat v abstraktním protikladu k volnému času — jak se jeví z hlediska buržoazní ekonomie.*" (Marx, K. 1974, Rukopisy "Grundrisse" II, Svoboda, s. 157; v širším kontextu online zde: <https://valencik.cz/marathon/15/Mar15z.htm>) **Marx si neuvědomil, že tímto novým dominantním sektorem**

je sektor, který přemění volný čas v nejproduktivnější ekonomickou sílu, současně s tím přemění práci ve "všeobecnou práci". – To je to, oč tu běží. Je největší čas napravit to, co "malá" teoretická odchylka způsobila. Dějiny jsou zlomyslné.

Nyní se budeme věnovat zejména tomu, co bylo hnacím motorem Leninova intelektuálního výkonu, a následně tomu, v čem je **hlavní vnitřní rozpornost tohoto výkonu** a čím bylo ovlivněno to, co v jeho intelektuálním výkonu převážilo.

4. Jak jsem podrobněji uvedl v bodu 2 části 2., Lenin snil o **intelektuální elitě, která bude vnášet poznání do hnutí** zaměřeného na přeměnu zaostávajícího carského Rusku v dynamickou společnost nového typu (socialismus přerůstající v komunismus) – viz <https://radimvalencik.pise.cz/11762-to-nejdulezitejsi-o-leninovi-cast-2.html>. Tato vize ho neustále popoháněla vpřed v oblasti intelektuálních výkonů zasahujících výrazně do rozvoje teorie. Jednou z otázek, které si v této souvislosti stojí za to položit, je, jak je možné, že nakonec zůstal až příliš osamocen, dostal se v intelektuální oblasti daleko před své současníky, což si bolestně uvědomoval, zejména v době, kdy nemoc oslabovala jeho intelektuální schopnosti (viz *Leninův dopis sjezdu*; celý je uveřejněn např. zde: <https://www.avant-garda.com/post/leninova-zavet>). Tím se dostáváme k otázce, co bylo hnacím motorem Leninova intelektuálního výkonu, a v čem je **hlavní vnitřní rozpornost tohoto výkonu**; čím bylo ovlivněno to, co v jeho intelektuálním výkonu převážilo.

4.1. Hnacím motorem Leninova intelektuálního výkonu bylo vytvořit plnou ideovou převahu hnutí zaměřeného na zásadní proměnu společnosti. Pod tímto zorným úhlem je nutné toto dílo analyzovat a vytěžit z něj maximum, včetně přesného identifikování toho, co selhalo.

4.2. Hlavním vnitřním rozparem jeho díla je na jedné straně snaha o rovnoprávné, společné rozvíjení a sdílení ideového zázemí tak, aby jeho tvorba co nejvíce pozvedla jeho souputníky na jeho úroveň, na druhé straně tendence k mocenskému sebeprosazování uvnitř hnutí, s tím spojené postupné snižování míry tolerance vůči těm, kteří mu byli nejbližší, ale některé názory s ním nesdíleli.

4.3. Ve snaze "přinést na stříbrném podnose" svým souputníkům odpověď na otázku, o co jde a co dělat, začalo postupně převažovat jeho mocenské sebeprosazování, ani ne tak represí, ale neformálně vynucovanou autoritou (kterou jeho souputníci nedokázali vyvážit vlastními intelektuálními výkony). Tomu nahrávaly některé vnitřní a vnější podmínky, které všechny podporovaly to, že silové prosazování vlivu převážilo nad přirozeným obohacováním se a sdílením toho, co je při tvorbě ideového zázemí přínosné. Mezi tyto vnější a vnitřní podmínky patří:

4.3.1. Boj o moc ve vznikající straně o její podobu.

4.3.2. Represe ze strany zaostávajícího a upadajícího carského režimu, zejména v kritické období po potlačení první ruské revoluce.

4.3.3. Primární teoretický omyl v pochopení podstaty společenské změny (bod 3 v části 6.).

4.3.4. Směřování vývoje ke světové válce a její vypuknutí.

4.4. Nejde o to "omlouvat" synergii vlivů historické selhání, ale v dnešní historické situaci, která má některé obdobné parametry s tehdejší, odpovědět na otázku, která vyvstala již tehdy: **Jak vytvářet ideové zázemí hnutí a jak ho vnést do hnutí?** – Otázka, která, jak asi každý soudný člověk uzná, není od věci. A pro "pěstitele" naší verze vize zvlášť aktuální v souvislosti s myšlenou DVANÁCTI (tvůrců, nositelů a šířitelů ideového zázemí hnutí obrany a nápravy), viz:

<https://radimvalencik.pise.cz/11745-hledani-dvanacti-cesta-k-drtive-ideove-prevaze-3.html>

5. Přitom musíme uvážit skutečnost, se kterou se Marx ještě nesetkal, a Lenin, který se ji pokusil jako jeden z prvních teoreticky analyzovat, nepostoupil dostatečně daleko. Totiž to, že úpadková fáze té společnosti, která odstartovala technologický pokrok, je mnohem a mnohem hlubší, než úpadková fáze předcházejících systémů. A to nejen proto, že staré, to, co se již přežilo, se "drží zuby nehty" a že vykazuje všechny znaky "chcípající kobyly", ale také proto, že "polštář evoluční výhody" daný technologickým pokrokem způsobil dvojí: V nebyvalé míře se rozbuje endoparazitě (ti, kteří parazitují na vlastním kmeni) a současně se výrazně zdokonalili prostředky technologické držby moci a represí vůči pokusům o změnu. Celá lidská pospolitost tak prochází **osudovým úskalím**, obdobím, ve kterém se rozhoduje o jejím přežití. (S tím se asi setkala a setká každá pospolitost, která dosáhne stádia technologického pokroku, který je přínosem kapitalistického způsobu výroby.)

5.1. K problematice osudového úskalí, endoparazitům, ztrátě a perspektivě nalezení nové evolučně stabilní strategie např. zde:

<https://radimvalencik.pise.cz/11034-osudove-uskali.html>

<https://radimvalencik.pise.cz/11035-osudove-uskali-ii.html>

5.2. Marx ani Lenin neměli tušení o tom, jakou roli sehraje poziční investování, jak dojde k propojení pozičního investování s bujením a propojováním struktur založených na vzájemném krytí porušování obecně přijatých zásad (neformálních i formálních pravidel zabezpečujících evoluční stabilitu lidských komunit na nejrůznějších úrovních a v nejrůznějších oblastech), k tomu viz:

<https://radimvalencik.pise.cz/4432-pred-jihlavou-o-degeneraci-soucasne-moci.html>

<https://radimvalencik.pise.cz/10793-struktura-soucasne-globalni-moci.html>

5.3. To vše klade mimořádně velké nároky na **subjekt, který je nositelem rozvoje, sdílení a šíření poznání toho, o co jde a co dělat v podobě rozvíjejícího se systému interagující s praxí těch, kteří rozhodnout o tom, zda se lidské pospolitosti podaří projít osudovým úskalím.**

Dostávám se k tomu nejdůležitějšímu. Co z výše prezentovaného pohledu na Leninovo ideovou, zejména teoretickou, tvorbu vyplývá? Tj. jak by měl vypadat **subjekt, který je nositelem rozvoje, sdílení a šíření poznání toho, o co jde a co dělat v podobě rozvíjejícího se systému interagujícího s praxí těch, kteří rozhodnout o tom, zda se lidské pospolitosti podaří projít osudovým úskalím?** K tomu opět pár poznámek:

1. Jsme v mnohem obtížnějších podmínkách, než byl Lenin, a proto **potřebujeme mnohem větší ideový potenciál.** Čím jsou podmínky obtížnější:

1.1. Nepřehlédnutelná diskreditace hnutí v době existence Sovětského svazu i po jeho rozpadu.

1.2. Degenerace levice – ta papouškovala doktrínu, která účelově transformovala odkaz Marxe, Engelse a Lenina v nástroj obhajoby pozic rodící se nové třídy.

1.3. Leninovi se ještě podařilo odvrátit "první setbol" zaměřený relativizaci pravdy a tím i ideové odzbrojení hnutí; dnes relativismus vládne a levice rozvrátil, nenašel se nikdo, kdo by dokázal účinně čelit další vlně relativizace v podobě postmoderny, "první set jsme prohráli". Relativizace pravdy pak přerostla do podoby používání klacku "jedině správných narativů" k diskriminaci racionálního uvažování.

1.4. Zdokonalení technických prostředků manipulace s lidmi.

1.5. Penetrace celého institucionálního systému (včetně mainstreamových medií, do značné míry i akademické půdy) metastázemi globální moci.

2. Nutno počítat s tím, že se kvalifikovaný odpor proti současné globální moci bude rodit velmi obtížně, tj. horizont 20, se kterým je nutné počítat, je adekvátní.

3. Tvorba ideového zázemí má řadu aspektů. Všechny z nich je nutné trpělivě podporovat, vnímat jejich roli a výsledky, které přinášejí, vzájemně je propojovat. Jedná se např. o:

3.1. Vytváření systému kvalifikovaných alternativních medií umožňujících diskuse, zveřejňování teoreticky přínosných materiálů, kvalifikované reakce na probíhající dění.

3.2. Nejrůznější neformální vzdělávací aktivity.

3.3. Standardní kvalitní výzkumnou a vzdělávací činnost na akademické půdě, která respektuje kontinuitu vývoje vědeckého poznání.

3.4. Osvěta v rámci hnutí odporu a nápravy zaměřená na angažující se osobnosti i v rámci nejrůznějších akcí.

3.5. Významnou, patrně klíčovou roli může sehrát **zviditelnění tvorby ideového zázemí** formou týmu, tj. skupiny osob, které jsou jeho spoluvůdci, nositeli, sdílejí a šíří vše přínosné. Pracovně takovou skupinu můžeme nazvat dvanáctkou.

4. Důležité je správně pochopit její (díleč!) roli v rodícím se hnutí odporu a nápravy, jehož hlavním historickým smyslem je umožnit, aby **lidská pospolitost obnovila svoji evolučně stabilní strategii** (založenou na tom, že **osobní růst schopností každého**, spojený s poznáváním toho, o co jde a co dělat, jak v oboru jeho profesní činnosti, tak ve společenském životě, je podmíněn a současně je podmínkou **osobního růstu všech ostatních**). Z tohoto hlediska musí DVANÁCTKA:

- Vytvářet tým, který tento princip vzájemných vztahů zosobňuje, je viditelná, čitelná a tím získává přirozenou autoritu.

- V rámci dělby práce uvnitř hnutí odporu je **chráněna před vtahováním do vnějších** (s metastázemi současné globální moci) i **vnitřních** (uvnitř hnutí) mocenských střetů. ///Jeden z nejdůležitějších poznatků vyplývajících z analýzy Leninovy teoretické tvorby v praktickém kontextu.///

- Efektivně se replikovat tím, že každý z členů DVANÁCTKY si vytváří vlastní dvanáctku (nebo alespoň náhradníka či náhradníky).

5. Nejprve je nutné vytvořit neformální zázemí "rady starších" a teprve následně sestavit a zviditelnit DVANÁCTKU. K tomu:

5.1. V prvním období je nutné počítat s tím, že personální složení základní DVANÁCTKY se bude poměrně dynamicky měnit (optimalizovat), např.:

- Z osobních důvodů.

- Někdo připraví vhodnější osobu a sám se stane součástí jeho indukované DVANÁCTKY.

- Ukáže se vhodnější osobnost a podaří se ji získat pro činnost v rámci základní DVANÁCTKY.

5.2. Důležitou otázkou je **motivace** těch, kteří budou tvořit DVANÁCTKU (např. jde o to, aby nepřevažovala jen snaha "zviditelnit se" apod.

Závěrem:

Nelze vše předpovědět, ale důležité bude:

- Začít.

- Pružně reagovat na vývoj situace.

- Ve vhodnou dobu přejít od přípravné fáze, která bude spíše pomalá, k dynamické fázi, která bude mít podobu expanze.

Dodatky:

K článku Leninovo politické dílo: nic není uzavřeno Michael Hauser

Celé zde: <https://casopisargument.cz/55569>

M. Hauserovi jsem vyčetl, že nepochopil, jak je "Leninovo *teoretické dílo konzistentním systémem, jehož vývoj (tohoto systému) v interakci s praxí Leninova politického působení a také sdílení Leninova díla v hlavách jeho současníků z hlediska politické praxe celého hnutí (za změnu systému v Rusku i mimo něj) se všemi jeho úspěchy i neúspěchy, přínosy i omyly je jedním z nejcennějších a nejaktuálnějších východisek teoretické reflexe současného dění*".

Z Hauserovy studie vybírám nejdůležitější pasáže:

"Jestliže jednou bude levice opět tak daleko, že se nespokojí s obecnými etickými prohlášeními ("chceme spravedlivou/férovou společnost", apod.) a začne přemýšlet o **reálných politických krocích**, které jménem těchto ideálů povedou za **hranice kapitalismu**, dříve nebo později **objeví Lenina...** v Leninovi spatříme především politiku, který musel čelit **problémům, které se dotýkaly samotného bytí či nebytí revoluce, a jimž dost možná budeme čelit i my... bez revoluční přeměny státu je přechod k socialismu neuskutečnitelný, neboť tradiční státní forma bude vždy reprodukovat třídní nerovnosti. Je krátkozraké si představovat, že stačí obsadit existující státní instituce a působit v nich sociálně a demokraticky.** Levicová politika, která bude usilovat o přechod k postkapitalistické společnosti, vyvolá nutně rozdělení uvnitř lidových mas a pouze jejich část bude tuto politiku spontánně rozvíjet. Kvůli tomu se **neobejdeme bez politické organizace, která bude působit uvnitř lidových mas a zároveň bude formulovat obecnější cíle a vymezovat strategický postup.** Každý, kdo se dostane ještě dál, bude čelit další zásadní otázce: **jak ubránit revoluci? Je naivní si myslet, že s přechodem k socialismu budou souhlasit všichni. Hyperburžoazie bude sotva nečinně přihlížet, jak vzniká systém, v němž ztrácí svá extrémní vlastnická a politická privilegia, a vynaloží nemalé prostředky, aby přesvědčila neprivilégované, že socialismus je Zlo. Levice si bude muset položit stejnou otázku jako Lenin: jak zorganizovat obranu proti těmto mocným silám?"**

K tomu ode mne:

To, co píše M. Hauser je věrná interpretace Leninova politického přístupu, ale bez pochopení jeho **teoretického a metodologického přínosu**. Je to vyzývání k návratu toho, co selhalo. Abychom se dostali dál, musíme se ponořit více do teoretických základů a uvědomit si, kde se stala chyba, viz např.:

<https://radimvalencik.pise.cz/11763-to-nejdulezitejsi-o-leninovi-cast-3.html>

Velmi se u čtenáře, kterému ušla, přimlouvám za to, aby si ji přečetl.

Dodatek z pera Zdeňka Zbořila

Dokonce i v GB se tomu říkalo "koloniální imperialismus". Nebylo to nic jiného než proměnlivý modus koloniálního panství, který se definitivně zapsal do britské politiky už na přelomu 18.-19. století. Armáda, policie a finance musely být pod kontrolou metropole, ať už tam seděl na někdo trůnu nebo v parlamentu.

Mimochodem ve svých studiích imperialismu (1902), a dalších věnovaných liberalismu, upozorňuje tehdy **John A. Hobson** na význam, dnes bychom řekli státní byrokracie. Proto si v něm četli **Trocký, Lenin i Hannah Arendtová**. U nás tato studie imperialismu vyšla u Leichtra (český překlad, nevím, zda celý) už v roce 1904. Dva roky po jeho anglické vydání.

Citovalo se to po celá léta hojně, ale u nás přežil hlavně, někdy dokonce jenom, Leninův "*Imperialismus jako nejvyšší stadium kapitalismu*" (nemýlím-li se 1917). Mnozí evropští kritici Leninova textu o něm psali, že "*byl vysezen v čítárně Britského muzea*". Proto se uváděly nepřiznané citace Hobsona, ačkoliv tam mohly být i stopy rakousko-německého **Rudolfa Hilferdinga**.

Nechci s tím někde exhibovat, ale zřejmě **krizové a předválečné stavy**, které mají svou kolébku v Evropě, se **pravidelně opakují**. Samozřejmě s jistým posunem ve "vzpomínání a zapominání".

Když jsem přečetl tvůj text, jen jsem nahlédlo do toho Hobsona. Uvědomil jsem si, že o věcech přemýšlíme podobně, i když se náš slovník ve 20. stol. měnil.

Tím chci říct, že **aktuální a udivující ignorance politiků a politikářů není noc nového a opakovaně vedla k válečným neštěstím**.

3. Co nového na knižním trhu

3 x Z aneb knižní okénko 17.

Pavel Sirůček

Dnešní lidé, především zasíťovaní digitální domorodci, čtou – míněno opravdové, tedy tištěné knihy – zoufale málo. Přitom se na pultech povalují hromady titulů. Hodně proměnlivé kvality a za nemravný peníz. Mnohdy se nabízí otázka, kdo mohl něco takového vydat? A proč? Nezřídka je drzá neprofesionalita a tragikomická lidová tvořivost (zde v krajně pejorativním smyslu) až neuvěřitelná. Pachatel dílka však patří do správné partičky, která si přihrává granty, projekty. Na straně druhé jsou autoři nuceni shánět si těžce sponzory a uboze škemrat o milodary, aby mohli publikovat i bez nároků na honorář. Prostě liberalismus ... Pravidelně nepravidelná rubrika 3 x Z¹ telegraficky představuje pel-mel knížek, které z různých důvodů nejsou recenzovány samostatně. Nicméně pozornost, samozřejmě i kritickou, si snad zaslouží.

Sedmnácté zastavení (nikoli jara, nýbrž vesměs již léta) 3 x Z přináší seznámení s knihami:

- Bílý, J.: *Homo oeconomicus evropského feudalismu*. Plzeň: Aleš Čeněk 2014. 416 s. ISBN 978-80-7380-514-2.
- Břicháček, T.: *Green Deal: Zelený úděl*. Praha: Institut Václava Klause 2024. 270 s. ISBN 978-80-7542-103-6.
- Kotouč, J.: *V tajné službě Koruny české*. Praha: Brokilon 2019. 207 s. ISBN 978-80-7456-450-5 & *Spojenci českých zemí*. Praha: Brokilon 2020. 510 s. ISBN 978-80-7456-482-6 & *Bitva o české země*. Praha: Brokilon 2022. 470 s. ISBN 978-80-7456-519-9.

& česko-polský přídavek + TV a filmový bonus (resp. dialekticky možná současně i malus)

Rozpačitá vyprávění o feudální ekonomice

Titul objeven naprosto náhodně v naprosto nepochopitelně soukromníkovi vydané napospas školní prodejné literatury zdaleka nejenom ekonomické (Všemu opravdu rozumět nemusíme a něco se ani pochopit nedá ...). Cena snad ještě akceptovatelná, necelých CZK pět set. Zaujal název a vzápětí trklo do očí i jméno jednoho z recenzentů. Kolega, též náležející do širšího okruhu našich Pátečníků. Upřímně, knihu však zakupujeme především proto, že milé slečně (či snad paní?) prodavačce – ve skoro vždycky strašidelně prázdné prodejné-ratejně – chceme udělat radost. Radost jistou snad i má a my dostáváme slevu. Tak je správné, tak to má být!

Knihu konzultujeme s oním kolegou-recenzentem. Přiznává, že na ni úplně zapomněl, a že ji sám ani nemá. Zmiňuje peripetie s vydáním – u tohoto nakladatele se musí za vydání zaplatit. Tvrdě. Někdy nutno sehnat i desítky tisíc. Nic pro nás. Autor knihy je právník (a manažer) se zálibou i v historii. Proč ne. O pestré šíři zájmů ostatně svědčí jiné jeho knihy. Představovaná práce se věnuje ekonomické historii. Jít má o monografii o středověkém ekonomickém a právním myšlení, reflektovaném typu „ekonomického člověka“ v průběhu evropského feudalismu. Přičemž právní pohled (i uvažování) je cítit mnohde velmi zřetelně.² Což není kritická výtka, nýbrž konstatování. Zájem o historii i ekonomiku (a ekonomii) z textu přitom patrný je. Nicméně je patrné i to, že autor není ekonomem ani hospodářským historikem.³ Jak moc to vadí či nevadí (anebo, zda to naopak není spíše v něčem přednost), ponecháváme na p.t. čtenáři. Bez sebemenší ironie ale predikujeme, že mnoho jich pravděpodobně asi nebude.

Za úplně vyhozené peníze investici do knihy nepovažujeme. Určité zajímavosti a inspirace v ní vypátrat lze. Váháme však nad tím, komu je vlastně určena a především, komu bychom ji doporučili. Beletrie ani zábavné kratochvilné čtení to není. Učebnice však také ne. Něco mezi textem odborným a popularizačním, což není míněno pejorativně. Snad pro fajnové šmekry s úchylkou na hospodářské dějiny, teologii, středověkou mentalitu, právo a ekonomii atp.⁴

Mírně zaráží, že nejde o první vydání. Vypátrat lehce lze úplně stejně nazvanou publikaci (Bílý, J.: *Homo oeconomicus evropského feudalismu*. Praha: VIP Books 2007. 527 s. ISBN 978-80-87134-16-0) z roku 2007. Jak

¹ Zalistujme – Začtème se – Zapřemýšlejme.

² Srov. Bílý, J.: *Moc a právo v evropské politické tradici*. Plzeň: Aleš Čeněk 2009. 384 s. ISBN 978-80-7380-180-9. „*Knihy je široce koncipovaná monografie o reáliích a souvislostech vztahu dvou kategorií společenských věd: moci a práva a o konkrétních způsobech jejich politologického, historického a sociologického zpracování*“ (anotace na <https://www.databazeknih.cz/prehled-knihy/moc-a-pravo-v-evropske-politicke-tradici-273562>). Autor neopomíjí ani problematiku krize postmoderního progresivismu.

³ I když v závěrečném pětiřádkovém CV autor zmiňuje svá studia či studijní pobyty „v oborech práv, historie, politické vědy, ekonomie a klasické filologie“ (s. 411 anot. publ.) doma i v zahraničí. Upřesněno není však nic.

se obě (případně) liší, o tom se čtenář nedozvídá ani slůvko. U knihy z roku 2016 označení vydání nefiguruje, tedy (snad) 1. vydání u Aleš Čeněk. Poctivý recenzent by si opatřil – pro srovnání – i text u roku 2007. Tak poctiví ovšem nejsme.

Kniha se dobře nečte, orientace v ní je značně nesnadná. Diplomatsky řečeno. Snad zařazení mezititulků, resp. propracovanějšího vnitřního členění kapitol a taktéž dílčích aj. shrnutí by něco alespoň mírně posunulo i zpřístupnilo, resp. pospojovalo. Jistá recenze autorova textu stejného názvu z roku 2007⁵ prezentuje tento coby náročný titul, který má rozhodně patřit ke vzorům propojení srozumitelného, kritického a odborného výkladu. Má se jednat o dílo, které se nedá číst snadno ve smyslu jakéhosi povrchního čtení, nicméně má být sympatické mimo jiné zaujetím, důkladností⁶ a stylem, v němž jedna originální úvaha střídá druhou. U materiálu z roku 2016 lze snad i souhlasit s jistou originalitou některých úvah či zaujetím autora středověkem, s označením za vzor propojení výkladu však určitě nikoli. Spíše právě naopak.

Nestravitelně těžkotonáží je *Úvod*, kterým doporučujeme čtenáři nezačínat. Což vlastně platí také o oficiální značně šroubované anotaci: „*Předtím, než se ekonomie emancipovala, žila šťastně jako podmnožina mravní filozofie, vzdálená moderní představě ekonomie jako matematicky-alokativní vědy, která si již dávno mravní otázky neklade. Snahu o redukci člověka na výrobní a konzumní jednotku model homo oeconomicus běžně demonstroval ve varovných společenských utopiích. Středověk se svým feudalismem v rozhodující části svého vývoje byl jiný. Teologové tolik neusilovali teoreticky pochopit hospodářskou praxi jako spíš ji ovlivňovat, podržovat ji nábožensko-etickým ideálům a řešit otázky tvorby ceny ve světle metafyzického problému. Společnost byla v jejich očích duchovním organismem, nikoliv ekonomickým mechanismem. Představa ekonomického člověka je jednou z mnoha stran racionalizace politiky, založené na nutnosti zdůrazňovat jednu tuto složku. Snahou této historické studie je zdůvodnění a historické schválení středověkých a poststředověkých historických škol hospodářského myšlení jako interpretací doby i jako příspěvku k trvale cennému souboru hospodářských generalizací*“ (zadní strana obalu anot. publ.).

Úvod obsahuje třiřet' úvah, postřehů, citátů, parafrází, moralismů, apelů apod. Zpočátku (snad) ohledně neexistence mravně lhostejných činů a naopak existence vyšších řádů, vyšších pravd, vyšších zákonů v lidském životě. Což má platit také v ekonomice a podnikatelské činnosti. Diskutován je smysl hospodářského vývoje i podnikání. Odtud se autor prokousává k ekonomii jakožto uvažování o hospodářství, k předmětu ekonomie jako vědy i k jejímu poslání. Odkazuje na kdekoho (od Aristotela, přes tomismus,⁷ Bráfa až namátkou např. po Misese). Přičemž však autor samotný, recenzenti i vydavatel přehlédli celou řadu problematických míst. Např. záměnu Roschera za Fischera (na s. 11 anot. publ. – zakladatelem historické školy Fischer opravdu nebyl, též uváděná data sedí na chlup přesně na Roschera). Připomíná to rčení: „*Hodinky, holínky, oboje se natahuje ...*“.⁸ Roscher, Fischer ... Což přispívá k tomu, že celý text důvěryhodně (a ani profesionálně) příliš nepůsobí.⁸ K dalším perličkám náleží odkazovaný název Schumpeterova díla na s. 40 anot. publ. – *The Tudory of Economic*

⁴ Snad ještě větší rozpaky provází titul Evan, T.: *Economics before Economics*. Praha: ČVUT v Praze 2024. 244 s. ISBN 978-80-01-07287-5 s provokativním mottem, že „na „*ve podstatě v ekonomické vědě lidé přišli ještě předtím, než sama věda vznikla*“. Kolem knihy, včetně barnumských anotací, resp. křtu, i kolem autora kolují zvěsti rozporuplné. Naše mínění je, že o lidovou tvořivost přitom nejde. Okamžitě se však vynoří otázka, co má s dávnými ekonomickými myšlenkami a historií společného ČVUT? Autor tam učí a prý i to, co je obsahem knihy. Což je minimálně zajímavé i překvapivé. Nejvíce nás mrzí & dráždí, že kniha neexistuje v české verzi. Marnivě marná touha po světovosti? Anebo kvůli připsaným co-autorům? Některé texty autora známe a podivujeme se nad tím, že např. inspirativní konzultace v časopise *Politická ekonomie* nepovažoval za vhodné uvést v pramenech zmíněné knihy. Neboť jsou psány česky? Třeba se stydí i za češtinu své práce rigorózní?

⁵ Soukup, A.: Jiří Bílý, HOMO OECONOMICUS EVROPSKÉHO FEUDALISMU. VIP Books, Praha 2007, 527 str. *Teologické texty*, 2009, roč. 20, č. 2. ISSN 0862-6944. Recenzent chválí dlouholeté zaujetí autora středověkými dějinami. „*Autor sleduje ve všech kapitolách paralelně základní pilíře společensko-ekonomických kategorií, které se staly tu více, tu méně uvědomělým zdrojem středověké teologicko-ekonomické reflexe*“ (tamtéž). Kniha má být psána poutavě, má být bohatá na konkrétní příklady a vybavena rozsáhlým poznámkovým aparátem. U práce z roku 2007 lze souhlasit s bohatostí příkladů, poutavost zůstává diskutabilní a poznámkový aparát spočívá v poznámkách pod čarou s odkazy na prameny. Plus závěrečný seznam literatury, který přitom nezahrnuje všechny položky uváděné v poznámkách pod čarou. Což považujeme za trestuhodné.

⁶ Pomozme si vzletnou recenzí na stejnojmenný titul z roku 2007: „*Desítky anotací myšlenek různých autorů a dokumentované citáty z literárních děl odborných žánrů lemují jako milníky dlouhou cestu za lidským snem hledat a najít jakýsi ráj „dobrého bydla*“. *Tento lidský sen není jen nostalgický v naší době bez „ráje na zemi*“, *ale ve světě hodnotově pokaženém průmyslovou i vědecko-technickou revolucí, kapitalismem, socialismem a postmodernou s informačními dálnicemi je také navýsost aktuální*“ (Soukup, A. in *Teologické texty*, 2009, roč. 20, č. 2. ISSN 0862-6944).

⁷ Postřehy, zdůrazněme některé postřehy, týkající se aristotelsko-tomistické školy či scholasticko-ekonomické reflexi „*ekonomického člověka*“ náleží k nejzajímavějším. Za zamyšlení stojí i poučení směřovaná k liberalismu.

⁸ Na rozdíl např. od odborných kapitol ze středověkých hospodářských dějin in Musilek, M. (ed.): *Ceny – mzdy – peníze: Ekonomické myšlení ve středověkých a raně novověkých městech*. Praha: Argo 2023. 368 s. ISBN 978-80-257-4062-0. Představených Knižním okénkem 15 in *Marathon*, 2024, roč. 28, č. 3, s. 3-17. ISSN 1211-8591.

Development. Toto nezná ani strejda Google. Míneňa je asi práce *The Theory of Economic Development* v anglické mutaci, kdy J. Bílý působení církve přirovnává k typům inovace podle J. A. Schumpetera. Některé pasáže Bílého knihy jsou nesrozumitelné, jiné připomínají učebnici náboženství, s morálními výzvami i majáky. Nejenom v Úvodu. Další charakteristikou je útržkovitost, přičemž linie výkladu se často ztrácí (existuje-li vůbec).

Publikace obsahuje Úvod a tři kapitoly členěné na subkapitoly.⁹ Plus finální pasáže *Závěr*, *Summary*, *Literatura*, *O autorovi* a *Jmenný rejstřík*. Zamrzí, že vydavatel úplně rezignoval na svou práci. Literatura a prameny v poznámkách se neshodují, výpravná stránka knihy vůbec neexistuje. Přitom právě této knize by slušelo velice i prospělo oživení obrázky, schémata atp. Recenzenta napadá, proč autor za vydání nakladateli ještě platil? Za tzv. jméno a distribuci?

1. kapitola s názvem *Obzory* sestává z částí *Cesty k feudalismu a středověku*, *Hospodářští činitelé*, *Svět výsad a zvláště. Lidé, zbraně, modlitby a práce* je pojmenování 2. kapitoly, která je nejrozsáhlejší. Přináší paragrafy: *Homo rusticus*, *Ekonomické a právní jeviště*, *Pozemkové vlastnictví v právních konstruktech*, *Homo urbanus*, *Zvláštnosti směny za feudalismu*, *Panovník a národní stát*, *Obchodní revoluce*, *Žebráci a boháči*, *Počátky kapitalismu* a *Soumrak feudalismu*. 3. kapitola *Ekonomické reflexe feudálního člověka* zahrnuje následující subkapitoly: *Hospodářské podněty středověké měšťanské kultury*, *Geneze ekonomické nauky*, *Měšťanské hospodářsko-etické myšlení*, *Obchod a lichva v kanonické nauce*, *Merkantilismus*, „*Laissez – faire*“ konce 18. století, *Hodnota práce v klasické politické ekonomii* a *Typologie „ekonomického“ člověka*.

Text má sledovat základní pilíře společensko-ekonomických kategorií, které se měly stát tu více, tu méně uvědomělým zdrojem středověké teologicko-ekonomické reflexe. Již čtenářsky náročný úvod zdůrazňuje apel ohledně nutnosti mravních zákonů v hospodářském životě. Což mají dokazovat „*především hospodářské krize a rozbor jejich příčin*“ (s. 19 anot. publ.). Krize mají být sice nejvíce patrné v sociálně-hospodářském řádu, nicméně měly přitom pramenit mimo jiné i z mravní bídy, z úpadku myšlení. Už středověk měl spojovat řešení hospodářských krizí návratem ke smyslu hodnot, k přirozenému zákonu, k přirozenému právu, ke spravedlnosti.¹⁰ Jaké krize má autor přitom vlastně na mysli, by stálo za upřesnění. Často se první hospodářské krize vztahují až ke kapitalismu (např. k začátku 19. století ve smyslu krizí z nadvýroby). Krize středověké měly jiný charakter, namátkou hospodářské a demografické krize způsobené vyčerpáním vnitřní kolonizace či epidemiemi apod. Nelze se ubránit podezření, že kniha tak nějak všechno míchá dohromady. Zdaleka nejenom tady.

Autorovi recenze se neodbytně vybavuje text používaný k výuce dějin ekonomických učení snad i na pražské právnické fakultě. Knižečka Kvasničková, A. a kol.: *Dějiny ekonomického myšlení*. Praha: Rego 1999. 256 s. ISBN 80-901872-2-6. Co napsat a neurazit? Raději nic. Vzorová ukázka, která by výukový text k dějinám ekonomického myšlení vypadat neměl. I zjednodušování má své meze. A nepřekročitelné hranice. Což platí i o představované knize. Závěrečné paragrafy 3. kapitoly se snaží mapovat genezi ekonomické nauky od starověku. Zajímavé jsou hlavně pasáže o středověku, včetně zmínek o utváření hospodářské filozofie, se spoustou ukázek (Otázkou zůstává, co přitom zůstane v hlavě blíže nepoučenému čtenáři. Dovolujeme si tipnout: Guláš & zmatek. Nebudme nespravedliví, možná náznak úvah ohledně etické a mravní dimenze ekonomických úvah, resp. jejich světonázorového ukotvení). Snesitelné a akceptovatelné to vcelku snad je až do vzniku klasické školy politické ekonomie. Do této a ještě dále se ovšem autor pouštět raději neměl. Evidentně to jeho šálek kávy nebude.

Co vlastně autor knihy chtěl světu sdělit, se (snad) dozvídáme až ze *Závěru*. Znalosti ohledně středověké historie a důkladnost i téměř svaté zaujatí nesporně předvedl. Což zase až tak málo není. Ohledně obsahu a vyznění jeho poselství je to ovšem již diskutabilnější. Autor samotný text označuje za „*exkurzi do hospodářských dějin a hlavního vývoje ekonomické teorie v epoše feudalismu*“ (s. 403 anot. publ.). Pokračuje: „*Hypotéza předpokládala, že hospodářské myšlení prošlo během 15. století jakýmsi uspořádaným vývojem, že není pouhým produktem spekulace různých nezávislých myslitelů, nýbrž že se z něho vyvinul materiál, z kterého je možné odvodit řadu harmonických generalizací, jež snad budou shledány užitečnými jako nástroje nebo měřítko při řešení specifických hospodářskopolitických otázek*“ (dtto). Následují shrnutí ohledně ovládnutí hospodářského života a vznikající nové společenské třídy. Na což měly reagovat různé školy ekonomické vědy. hospodářských dějin s dějinami sociálně-ekonomických učení. Lze zopakovat, že nejhodnotnější v představované publikaci zůstávají postřehy a příklady týkající se středověké společnosti.¹¹ Ocenit nutno v neposlední řadě snahu

⁹ Výše odkazovaná recenze A. Soukupa (in *Teologické texty*, 2009, roč. 20, č. 2. ISSN 0862-6944) stejně nazvaného díla z roku 2007 se zmiňuje o více kapitolách, což možná bylo i příhodnější a čtenářsky komfortnější.

¹⁰ Za klíčový leitmotiv textu z roku 2007 považuje recenze A. Soukupa názor, že „*sociální otázku nelze řešit z čistě ekonomického stanoviska. Její trvalé řešení můžeme čekat v první řadě od činitelů mravního řádu. Ale mravoučné pokusy o vysvětlení sociální otázky zůstanou věčně bez života, nebudou-li si všimnout významu hmotných činitelů pro společnost, a hlavně konkrétního utváření ekonomického života. Nestačí – krátce řečeno – jenom teorie, nestačí ani jenom hmotná pomoc, je nutné najít zlatou střední cestu*“ (Soukup, A. in *Teologické texty*, 2009, roč. 20, č. 2. ISSN 0862-6944).

zasazovat ekonomické školy do dobového hospodářsko-politického kontextu, tj. organicky propojovat výklad hospodářských dějin s dějinami sociálně-ekonomických učení.

P.S. Srov. dávnější pokus o propojení hospodářských dějin a dějin ekonomických atp. teorií in Sirůček, P. a kol.: *Hospodářské dějiny a ekonomické teorie (vývoj-současnost-výhledy)*. Slaný: Melandrium 2007. 511 s. ISBN 978-80-86175-03-4. Pokus, na který vedoucí kolektivu (s Pány profesory hospodářských dějin s velkým P.) přehnaně hrdý však není. Po stránce obsahové tlustospis snad akceptovatelný ještě i je, po stránce formální a především didaktické ale nikoli. Hlavně pasáže o dějinách teorií připomínají telefonní seznam, ze kterého se studuje velmi problematičtě. Omluvou není ani tehdejší fatální nedostatek času s tlakem na urychlené vydání. K reedici, mnohem lépe technicky dotažené (se shrnutími, odkazy, citacemi etc.), již nedošlo. Zájem o dějiny ekonomických teorií a posléze i o dějiny hospodářské upadal a upadal, až vymizel takřka docela. A i autor těchto staromilských postesků na donkichotský boj o udržení dějin teorií po několika dekádách již rezignoval. Ještě sice úplně nevzdává boj o udržení jisté kvality výuky ekonomické teorie, resp. ohledně udržení této samotné, leč pocitu marnosti a zmaru sílí a sílí. Nejedná se ani tak o házení výměšků mořských plžů samicím domácím bravu (čti perel sviním), někteří studenti by zájem o opravdovou ekonomii (nikoli aplikované parodie) pořad snad i měli. Jde o dravé „mladé pušky“, které mnohde manažersky ovládly ekonomické akademické prostředí. Bez sebemenší kapky nadhledu, s totálně neprůstředným sebevědomím ala „mladá a krásná“ Danuše, s přezíravým postojem ke všemu domácímu, včetně českého jazyka (kterým velmi, ale opravdu velmi okázale opovrhují, a za který se stydí), fanaticky oddaní & inkvizitorsky sloužící scientometrickému poblouznění. Ekonomickou teorii nedělají a ani jim tato nikterak nechybí. Historii vesměs neznají a ani to nepocítují jako sebemenší handicap. Za jedinou ekonomickou vědu považují, když „data sama hovoří ...“. Pyšně opovrhují i výukou (o psaní skript a učebnic nemluvě) a soustředí se na dělání „vědy“ podle příslušných šablon. Vynášení až do nebes (včetně stránky finanční) jsou za texty, které splňují následující: Jsou publikovány v časopisech Q1 či Q2 (připomeňme pochybná a neprůhledná hodnocení periodik od neznámých vlastníků příslušných platforem, mafie citační, autorské, grantové, posuzovací, redakční atp.).¹² To ale zdaleka nestačí. Texty k tomu musí korespondovat s hlavním zaměřením pracoviště (Což se dá lehce využít k tomu, aby publikace autorů nepatřících do správných partiček nebyly uznávány ani hodnoceny). K tomu příspěvky musí ještě být adekvátně „společensky relevantní“. Kouzelná formulace. Co to přesně je, a kdo o tom rozhoduje, sice jasné úplně není, ale všichni moc dobře tuší ... Sebemenší odchylka od liberálně-pokrokařských dogmat ohledně svatého boje s počasím, údajné spásy planety, boje s normálním životem a hlavně s normálním člověkem příspěvek z „vědy“ vyřazuje (A autora ze „slušné“ společnosti lepšolidi-libtardů). Doporučujeme blíže se podívat na některý z oslavovaných příspěvků, přesně splňujících vše výše uvedené. V lepším případě plky a naprosté banality vzešlé z behaviorálních, experimentálních apod. „bádání“.

Nepodvolujeme se liberálnímu údělu

---

¹¹ Srov. Bílý, J.: *Troji lid: Panovníci a jejich lid v evropském středověku*. Praha: Libri 2000. 345 s. ISBN 80-7277-014-4. Autor se zabývá analýzou evropského stavovství, městského, šlechtického a církevního. „Kniha komplexně pojednává o problematice stavovství v evropském i českém kontextu. Tiscilety vývoj vztahů mezi panovníkem a stavy, jak v teoretických konstrukcích, tak i v praxi u vybraných evropských států, poukazuje rovněž na kořeny dnešních ústavněprávních a politologických teorií“ (anotace na <https://www.databazeknih.cz/knihy/troji-lid-panovnici-a-jejich-lid-v-evropskem-stredoveku-75287>).

¹² Publikovat v impaktovaných časopisech třebaš kvartilů Q4 je nedoporučováno, resp. i penalizováno. Kdo z ekonomů publikuje v časopise *Politická ekonomie*, prý snižuje a kazí prestiž české vědy ... *Politická ekonomie* již byla zničena převodem na výhradně anglickou & e-verzi. Což je vlastizrádné. Jakkpak se její metrika (míněna úchylná scientometrie) tímto zlepšila? Nepřekvapivě – nezlepšila. Právě naopak. To je ale překvapení, že? A pokud najdete někoho, kdo by se zájmem přečetl některých z nových článků od vždy několika autorů exotických, vesměs asijských jmen, máte bingo. Autor těchto řádků nikoho takového nezná. Ve smrtelném ohrožení se nachází i nejstarší chemický časopis *Chemické listy*. Nepřetržitě vychází 148 roků! Chemici přitom ještě zcela nerezignovali na pěstování domácího chemického jazyka. Stávající metodika ale již trestá publikování v tomto časopise. Srov. Podešva, J.: Nejstarší český chemický časopis je ohrožen. *Lidové noviny*, 24. 7. 2014, s. 9. ISSN 0862-5921. Držme chemikům palce, aby český jazyk uhájili! Lze jim závidět i to, že si někteří z nich uvědomují, že angličtina není všespasitelná. Na rozdíl od ekonomů, kdy právě ti, co mají časopis *Politická ekonomie* na starosti, si jako cíl stanovili její likvidaci. A ještě se domnívají, jak záslužnou věc tímto činí!

Povinná četba.¹³ Vůbec ne veselá. S výstižnou předmluvou P. prezidenta (bohužel bývalého) *Politicky nekorektní předmluva euroskeptika a klimaskeptika*: „... *Není to deal, je to skutečně úděl ...*¹⁴ *Naše veřejnost sice nad nápady zakazovat spalovací motory v autech, bourat funkční uhelné a jaderné elektrárny, vybijet chovy zvířat vylučujících metan, radikálně zdražovat elektrickou energii vrtí hlavou, ale nijak důsledně proti tomu neprotestuje. Jako ostatně proti ničemu. Netuší, že je Zelený úděl klíčovou politikou Evropské unie, protože je to jediná věc, která vypadá skutečně jako nadnárodní ... Naštěstí je tady Tomáš Břicháček, který – i když se Zeleným údělem zásadně nesouhlasí – přesto připravil tento mimořádný, podrobný, detailní, pečlivě vyargumentovaný, a proto velmi cenný text. Dává nám tím neuvěřitelný dárek. Stačí si přečíst jeho knihu a nemusíme studovat tisíce stránek textů dnes a denně vydávaných Evropskou komisí a jejími souputníky v jednotlivých evropských zemích“ (s. 7-8 anot. publ.).¹⁵*

Oficiální anotace praví: „*Green Deal* či *Zelený úděl* je plán a postupně vznikající rozsáhlý soubor opatření, pomocí kterého chce Evropská unie do roku 2050 dosáhnout tzv. klimatické neutrality neboli nulových čistých emisí skleníkových plynů. EU takto výrazně přitvrzuje ve své klimatické akci. *Zelený úděl* překonává vše, na co jsme doposud byli zvyklí, jak v boji proti globálnímu oteplování, tak v evropské integraci. Neusiluje totiž o nic méně než o revoluční proměnu našeho ekonomického a společenského modelu a vůbec reality kolem nás – proměnu, která nemá být dána spontánním vývojem, ale nařízena a uměle organizována shora“ (např. na <https://www.kosmas.cz/knihy/539862/green-deal-zeleny-udel/>).

Autorem koláže na obálce je M. Knížák. Po výše již citované předmluvě V. Klause publikaci otevírá *Úvod*. Text je členěn do čtyř oddílů s celkem dvaceti devíti kratšími kapitolami. Knihu zakončuje *Závěr*, včetně užitečného shrnutí hlavních tezí a *Poznámkový aparát*. K formálním či technickým náležitostem kriticky dodejme, že vazba opravdu, ale opravdu kvalitní není.

Zdůrazněno je, že Zeleným údělem se světonázor, resp. politická ideologie boje proti změně klimatu stává v EU státní ideologií, silně ohrožující normální život i člověka. Klimatickému extrémismu je nutno se postavit – nelze propadnout pasivitě a odevzdanosti a považovat Zelený úděl za nevratnost. Nesmíme podlehnout zelené otravě.¹⁶ Jde však o závod s časem.

Autor knihy nezapře vzdělání právníka, střizlivý text je často právnícky suchý. Ani jinde neobtěžuje přílišný slovní balast, v polemické části si ale Břicháček servítky již nebere. Mírně je cítit, že nejde o ekonomu (což ale může být nezřídka i přednost). Možná proto absentuje naznačení vazeb Zeleného údělu ke splaskávající bublině tzv. revoluce 4.0, 5.0.¹⁷ Technologie 4.0 jsou tlačeny „zeleným“ směrem 5.0. Stávající paradigma Průmysl 4.0 má být – podle agitačních materiálů¹⁸ – doplněno tím, že má vést výzkum a inovace k přechodu na udržitelný a odolný evropský průmysl zaměřený na člověka (přičemž ohledně člověka je pravdou pravý opak). Současně má přesouvat zaměření z hodnoty výhradně pro akcionáře na hodnoty pro všechny zúčastněné strany (kapitalismus

¹³ Za kterou lze označit též úderný článek Schmarcz, M.: *Sedm pravd o Velké zelené lži. Zničme Zelený úděl, nebo on zničí nás*. 1. 6. 2024. <https://e-news.cz/nazory/schmarcz-sedm-pravd-o-velke-zelene-lzi/>. Srov. rozbor R. Valenčíka: „*Je třeba zrušit Green Deal ... většina v Evropské unii nikdy nebude hlasovat pro to, že prostě přestane existovat. Musíme ho však radikálně změnit, jinak přestaneme existovat my coby vyspělá civilizace. Zelený úděl nefunguje a z principu ve svobodné společnosti ani fungovat nemůže, protože jde proti evoluci našeho druhu, je svým duchem totalitní a snaží se popřít fyzikální zákony ... Nemáme technologie, jak nahradit ropu, plyn a uhlí ... protože neumíme produkovat blahobyť bez fosilních paliv, museli bychom buď zchudnout, nebo hromadně vymírat ...*“ (<https://radimvalencik.pise.cz/11655-martin-schmarcz-o-velke-zelene-lzi-1.html>). Kdo je přitom proti opatřením, které by skutečně vedly ke snížení emisí? „... jsou to ti, kteří brání ekonomické nezávislosti a soběstačnosti zemí a kteří patří mezi nejhrošlivější zastánce grýndýlu ... Grýndýl je ... kouli na noze přirozeného směřování vývoje, který nás nejen povznese do nejbližšího vesmírného okolí, ale který nám umožní osvobodit se od některých časoprostorových omezení původu naší civilizace“ (<https://radimvalencik.pise.cz/11656-martin-schmarcz-o-velke-zelene-lzi-2.html>).

¹⁴ Překlad „*úděl*“ je na místě. Nikoli ovšem coby osud, určení, nevyhnutelnost, nýbrž ve smyslu vnuceného břímě, diktátu (Možná tedy i *Zelený pakt*?). Často bývá žonglováno s termínem *Zelená dohoda EU*. O žádnou novou společenskou smlouvu, resp. dohodu přitom nejde. Normálních lidí, většiny se nikdo neptal (pozn. PS).

¹⁵ Též na <https://www.institutvk.cz/clanky/2755.html>.

¹⁶ Autor v samotném závěru píše: „*Věřím, že se zeleným údělem jsme stále ve fázi, kdy „výplach žaludku“ – tedy jeho okamžité zastavení a vyvržení z právního rádu – a nasazení léků v podobě návratu svobody a volného trhu by hospodářství evropských zemí dokázalo uzdravit*“ (s. 245 anot. publ.). Dodává však: „*Čím déle budeme otálet a čím déle tento jed zůstane v organismu našich ekonomik a společností, tím fatálnější budou následky*“ (dtto).

¹⁷ Srov. např. *Nové trendy (post)kovidového světa. Materiály na seminář k práci na S21, konaný 31. 10. 2022*. Praha: CSTS 2022. 85 s. <https://institutcl.cz/blog/2022/11/01/trendy/>.

¹⁸ Srov. např. Brequéová, M., De Nul, L., Petridis, A.: *Industry 5.0: Towards a Sustainable, Human-Centric and Resilient European Industry*. Luxembourg: Publications Office of the European Union 2021. 46 s. ISBN 9789276253082.

stakeholderů). Cílem má být „nový normál“ s konkurenceschopnějším, udržitelnějším a zelenějším evropským průmyslem. Prostředkem nová vlna inovací, kterou je nutno řídit. Avizován je „dvojitý přechod“ – zelený a digitální, s aspekty redesignu ekonomik, aktualizace průmyslových politik a investic do výzkumu a inovací. Fráze & buzzwords 5.0 maskují, že ve skutečnosti jde o deindustrializaci Evropy.

Stručný Úvod startuje tím, jak projekt začíná. Koncem roku 2018 Evropská komise poprvé představuje absurdní vizi dosažení klimaticky neutrální unie do roku 2050. Z této během krátké doby vzešel bezprecedentně převratný plán *European Green Deal*. Zrozený z mohutné vlny klimatického alarmismu vzedmuté na Západě v letech 2018-19, jejímž symbolem se stala postižená záškolačka Greta. Ohromila svět „svým radikalismem a zběsilostí“ (s. 9 anot. publ.).¹⁹ EU se právě snaží namáhavě chytat druhý dech, s traumatem v podobě blížícího se brexitu. „Za těchto okolností pro ní přišel program výrazného zostření klimatické politiky jako na zavalanou. Zúžená EU-27 se jej chopila jako svého nového poslání a důvodu bytí“ (dtto). Přičemž symbióza klimatického boje a evropské integrace měla fungovat již od 90. let minulého století. „Unie byla spojencem a aktivním hybatelem tohoto politického směru“ (s. 10 anot. publ.). Tento jí na oplátku poskytoval podklad pro další posilování regulace, včetně nárustu moci nadnárodních orgánů nad národními státy. „Green Deal byl co do základní myšlenky schválen Evropskou radou v prosinci 2019“ (dtto). Od té doby funguje „jako buldozer v triumfální jízdě, aniž by narazil na významnější odpor ...“ (dtto). Tendence civilizační krize liberálního Západu v posledních letech mohutně zesílily. Nejvýraznější posun lze zaznamenat „právě na poli boje proti změně klimatu, kdy došlo v podobě Zeleného údělu k prudké akceleraci probíhajícího útoku“ (s. 11 anot. publ.). Útoku pro normálními lidem.²⁰

T. Břicháček připouští, že se Zelený úděl teprve rozbíhá, má se jednat o dlouhodobý proces, který se zřejmě bude i postupně vyvíjet. Nicméně rozhodně nastal již čas předložit ucelený materiál o této problematice. „To by mělo zahrnovat popis a rozbor základních obrysů plánu a již přijatých či navržených konkrétních opatření a v návaznosti na to komentáře a polemiku“ (s. 10 anot. pub.). O čemž má být představovaná publikace.²¹ Následně Úvod zahrnuje krátké vstupní paragrafy pojmenované *Zelený úděl jako součást rozkladných procesů*,²² *Terminologická poznámka*,²³ *Témata a struktura knihy* a finální *Poděkování*.

První část představuje Zelený úděl v obecné rovině. „Jde zejména o jeho různá a často poněkud zmatečná vymezení, jeho odůvodnění, jeho široký věcný záběr a také o vysvětlení klíčových pojmů, se kterými se v souvislosti s ním setkáváme (udržitelnost, klimatická neutralita, zelená transformace aj.)“ (s. 12 anot. publ.). Tento blok I. *Co je zelený úděl* předkládá kapitoly *Základní vymezení*,²⁴ *Vize revoluční proměny*,²⁵ *Odůvodnění*,²⁶ *Okruhy problematiky*, *Původ označení Green Deal*, *Slovníček pojmů*. K posledně jmenované dodejme, že stěžejním pojmem nejen Zeleného údělu a úsilí EU na poli ochrany životního je termín udržitelnost, který „prostupuje prakticky celým spektrem činnosti EU“ (s. 32 anot. publ.). Narážíme sice na něj na každém kroku,

¹⁹ Liberální tzv. svět možná. (Nejen) autor anotace byl ohromen (a znechucen) především tím, že světoví politici Gretě vesměs naslouchali, nechali se jí drze urážet a ještě ji za to aplaudovali. Pročpak nikdo neřekl ono „král je nahý“? Normální reakce se našly, nicméně žádné sborové vyzvání k návratu do školy (a na léčení) nezaznělo ...

²⁰ „Cílem dnešních elit je nová zeleně pokrokařská utopie ... již nyní zažíváme umělý společenský a ekonomický regres, a varujeme před blížící se společenskou katastrofou“ (s. 11 anot. publ.).

²¹ „Schopnost orientovat se v těchto věcech a udělat si o nich úsudek je totiž prvním krokem k tomu, abychom s nimi v budoucnu dokázali pohnout k lepšímu“ (s. 10 anot. publ.).

²² S odkazem na sborníky Klaus, V. & kolektiv IVK: *Sebedestrukce Západu*. Praha: Institut Václava Klause 2020. 136 s. ISBN 978-80-7542-066-4, resp. titíž: *Sebedestrukce Západu 2.0: Pád se zrychluje*. Praha: Institut Václava Klause 2023. 160 s. ISBN 978-80-7542-096-1. Věnované postupující a neustále se prohlubující západní civilizační krizi, kdy k autorskému kolektivu náležel též T. Břicháček.

²³ S rekapitulací argumentů pro překlad ve znění chytlavého a zvučného *Zeleného údělu* (včetně trpkého a chmurného podtónu) a nikoli *Zelené dohody*. Včetně i návaznosti na Rooseveltův *New Deal*. „Lze jej totiž vyložit také jako nové rozdělení karet, nové uspořádání věcí, nové zacházení ...“ (s. 12 anot. publ.). Označení *Zelená dohoda* či *Zelený kurs* atp. jsou sterilní a nanicováté. A hlavně navozují představu, že „jsme se v Unii většinou na něčem shodli ... Ve skutečnosti je to spíše ovšem projekt společenských elit z prostředí unijních institucí a hlavního proudu zemí, který byl prosazen mimo plnohodnotnou veřejnou diskusi, daleko od občanů“ (tamtéž).

²⁴ „Zelený úděl pro Evropu je plán a postupně vznikající rozsáhlý soubor opatření Evropské unie v oblasti ochrany životního prostředí, jehož ústředním cílem je, aby EU do roku 2050 dosáhla tzv. klimatické neutrality neboli nulových čistých emisí skleníkových plynů“ (s. 17 anot. publ.).

²⁵ „Zelený úděl ... představuje vizi revoluční proměny reality kolem nás, a to ve vztahu k hospodářství i společnosti – proměny, která nemá být dána spontánním vývojem, nýbrž nařízena a uměle organizována shora“ (s. 20 anot. publ.). Přičemž je od počátku vedením EU zdůrazňováno, „že k cílům Zeleného údělu budou muset přispívat veškeré činnosti a politiky EU ...“ (s. 21 anot. publ.).

²⁶ Dramatické utužení klimatické politiky EU je odůvodňováno „novými vědeckými poznatky, z nichž údajně vyplývá naléhavé potřeba zesílení úsilí; plněním Pařížské dohody, přijaté smluvními stranami Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu v roce 2015“ (s. 22 anot. publ.).

ale jasné vymezení stále absentuje.²⁷ Má jít o pojem složitý, těžko definovatelný a velmi nejednoznačný. T. Břicháček k přehledu klíčových pojmů dodává, že „některé ... nejsou všeobecně přijímané, nýbrž silně ideologické či jinak sporné (např. pro svou arbitrárnost, neurčitost či svéráznost)“ (s. 35 anot. publ.).²⁸ V čele s udržitelností, klimatickou neutralitou, ale i zelenou transformací a digitální transformací.

Oddíl II. nese název *Dosavadní vývoj*. Sestává z kapitol: *Co předcházelo*;²⁹ *Nová vlna klimatického alarmismu*;³⁰ *Zelený úděl přichází na scénu*;³¹ *Covid, fond obnovy, Evropský klimatický zákon; Fit for 55*,³² *energetická krize, válka na Ukrajině; Kde jsme nyní*. Nabízí „ohlédnutí za dosavadním vývojem plánu včetně událostí, které jeho nastolení předcházely“ (s. 12 anot. publ.). Text neopomíjí hlavní milníky, „jako jsou mimo jiné „horké léto“ 2018, přijetí cíle klimatické neutrality EU k roku 2050 nebo prosazení balíčku *Fit for 55*“ (dtto). Ani kovid ani válka na Ukrajině přitom plán nepotopily, naopak dopomohly jeho rozmachu.

„Třetí část je rozsáhlým přehledem dosud přijatých či projednávaných konkrétních opatření napříč různými odvětvími. Cílem je ukázat nejdůležitější prvky Zeleného údělu, a to stručnou a pokud možno srozumitelnou formou, přístupnou pro širokou veřejnost“ (s. 13 anot. publ.). Blok III. *Přehled hlavních opatření* zahrnuje kapitoly *K výběru témat a uspořádání výkladu, Evropský klimatický zákon, Průřezová a víceodvětvová opatření, Energetika, Stavebnictví, Doprava, Průmysl, Zemědělství, Ostatní odvětví, Financování*. Přináší zhuštěný rozbor více jak tří desítek opatření v kontextu „zákona zákonů“ (z roku 2021) – Evropského klimatického zákona,³³ balíčku *Fit for 55* či předpisů souvisejících s financemi. Vedle prvotní orientace v problematice text zájemce nasměrovává k příslušným zdrojům. Zmíněn je i tzv. Evropský klimatický pakt spuštěný roku 2020, ve smyslu platformy pro zapojení široké veřejnosti do zelené transformace, propagační kampaň „*You are EU*“ zahájená v roce 2022 i další mise. Po přehledu opatření průřezových a víceodvětvových následující tvrdé zásahy a regulace ve sféře energetiky, stavebnictví, dopravy, průmyslu³⁴ (a jeho ekodesignu), zemědělství a v ostatních odvětvích (včetně kultury a vzdělání). Blok zakončují pasáže rekapitulující financování.

Závěrečný oddíl IV. *Polemická část* obsahuje kapitoly *Plán, který překonává vše, Co je ohroženo především, Věda, ideologie, politika*,³⁵ *K některým dílčím prvkům, Nevyhnutelný nezdár, Stav Evropské unie při 20. výročí*

²⁷ Srov. Zeman, J.: *Ekonomické základy trvale udržitelného rozvoje*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci 2002. 171 s. ISBN 80-244-0420-6, resp. Zeman, J.: *Ekonomické základy (trvale) udržitelného vývoje*. Praha: Institut české levice 2022. 395 s. ISBN nemá. Ohledně modly udržitelnosti stále platí, že: 1) Neshodneme se na tom, co to vůbec je (udržitelný růst, rozvoj, vývoj, způsob života etc. etc.), 2) Netušíme, jak toho dosáhnout.

²⁸ Srov. Minislovníček a literatura 4.0. *Medias res*, 2018, roč. 3, č. 2, s. 35-67. ISSN 2464-6334.

²⁹ „Zelený úděl nepřišel jako blesk z čistého nebe“ (s. 39 anot. publ.). Politická linie ohledně tématu klimatu byla pevně usazená již od 90. let 20. věku, prvopočátky lze datovat do pozdních 80. let. Boj s počasím (tj. s údajným globálním oteplováním) byl tahounem agendy EU na mezinárodní scéně a klíčovými pilířem její činnosti. Stěžejním milníkem se následně stává konference v Paříži v roce 2015 a na ní dojednaná Pařížská dohoda.

³⁰ S „horkým létem“ 2018. Toto někde bylo opravdu suché a teplé a „klimatičtí alarmisté si toto počasí začali dosazovat do svého příběhu. To byl konečně i případ Greta Thunbergové“ (s. 43 anot. publ.). Vzedmula se nová vlna klimatického alarmismu, včetně „exaltované hysterie“ s Gretou coby maskotem a symbolem. Atmosféru dokumentuje patetické vystoupení Greta na klimatickém summitu OSN v New Yorku 23. 9. 2019.

³¹ „Události nabraly rychlý spád po nástupu nové Komise v čele s Ursulou von der Leyenovou“ (s. 47 anot. publ.). Všem, kteří neustále pokrokařsky volají po větším zastoupení ženského elementu (nejenom) v politice, lze předložit, co všechno v nedávnou napáchaly (a stále páchají) ženy ve vrcholné politice – s příkladem právě Leynové (a Merkelové). Ptát se je i možné, zda je svět opravdu hezčím a bezpečnějším místem za panování Adamové-Pekarové, Černochové a podobných? Opomenout nelze nenávisť Němcové, Stehlíkové a řady dalších.

³² Balíček „návrhů k uplacení právního rámce EU nově přijatému průběžnému cíli snižování emisí k roku 2030, tedy čistému snížení alespoň o 55 % ve srovnání s rokem 1990 ...“ (s. 57 anot. publ.). Jde o „citelné utužení klimatické politiky v nejrůznějších oblastech“ (s. 58 anot. publ.). Původní a brzy doplněná sada návrhů je z roku 2021. Postupně jeden návrh za druhým prochází Radou i parlamentem. *Fit for 55* poskytuje legislativní rámec, ve kterém se Zelený úděl vyvíjí. Přičemž současně tento rámec i překračuje (v právu, vzdělání aj.).

³³ „Evropský klimatický zákon neboli Evropský právní rámec pro klima ... je základním, obecným předpisem Zeleného údělu (vyjma jeho vedlejších klimatických složek), od kterého se vše další odvíjí“ (s. 72 anot. publ.). Upravuje cíl klimatické neutrality k roku 2050, průběžný cíl snížení emisí k roku 2030, resp. 2040, přizpůsobení se změně klimatu anebo zapojení občanů.

³⁴ „Ursula von Leynová na Světovém ekonomickém fóru v Davosu v lednu 2023 prohlásila v souvislosti se Zeleným údělem a klimatickou politikou vyspělých zemí obecně, že „příští desetiletí budou svědky největší průmyslové transformace naší doby, možná všech dob“ ...“ (s. 117 anot. publ.).

³⁵ Kultovní zaštitění „vědou je v Zeleném údělu zcela zásadním prvkem“ (s. 185 anot. publ.), přičemž je věda nadužívána i zneužívána. Ani věda přitom není neomylná a i ve vědě se často dějí podvody, porušování etiky, falšování, vymyšlení výsledků atp.. Dříve okrajové disciplíny o klimatu (dnes profitující z globální pozornosti) samozřejmě nevyjímaje. K tomu: „Klimatická věda je dnes silně zpolitizovaná a čelí pokušením, které nutně vyvolávají pochybnosti ohledně její objektivity ...“ (s. 189 anot. publ.). Břicháček zmiňuje i údajně tzv. levicové kořeny *Zeleného údělu* i to, že jde o sekularizované kvazináboženství. Včetně vazeb na klimatický extrémismus.

našeho vstupu a Co dělat.³⁶ T. Břicháček předkládá „svůj vlastní pohled na celou tuto agendu ...“ (s. 13 anot. publ.). Polemiky, komentáře, glosy apod. se týkají problematiky obecné i konkrétnější, včetně fundamentální otázky, „co si s klimatickou politikou EU počít“ (dtto). Včetně i Břicháčkovy zamyšlení na celkovém stavem evropské integrace v souvislosti se smutným 20. výročím našeho vstupu do EU.

Již roku 2019, když se idea Zeleného údělu objevuje ve veřejném prostoru, T. Břicháček varuje, že: „Klimatické třesání nabírá dosud nevídaných otáček ...“ (s. 169 anot. publ.). Dnes, kdy jsou již obrysy Zeleného údělu mnohem zřetelnější, „se potvrzuje, že Zelený úděl se vymyká všemu, na co jsme doposud byli zvyklí, jak v oblasti boje proti změně klimatu, tak i v rámci evropské integrace. Máme před sebou dalekosáhlý, revoluční plán, který směřuje ke změně našeho ekonomického a společenského modelu“ (dtto). Má jít o revoluci ve smyslu totální proměny technologického základu fungování moderních společností. Text se zamýšlí v neposlední řadě nad tím, co vede politiky k aktivnímu prosazování ideologie klimatického alarmismu (přesvědčení, populismus, záminku pro přistřihování křídel národním státům, svobodě, kapitalismu etc., odlákávání občanů od skutečných starostí směrem k filosofickým, existenciálním tématům, náhražkový politický program, když není co jiného nabídnout atd.).³⁷

Břicháček považuje Zelený úděl za odsouzený k nevyhnutelnému nezdaru. Vedle obecných pochybností o realističnosti řízení klimatu (v duchu „poroučení větru, dešti“) argumentuje neufinancovatelností, sociální neúnosností, administrativní nevladatelností, problémy s technologiemi, kapacitami a surovinami i tím, že osamocená EU zmůže jen málo. Ohledně technologií konstatuje, že „strůjci Green Dealu ve významné míře spoléhají na technologie, které zatím neexistují a které teprve bude třeba vyvinout, a na rozsáhlé kapacity, které bude nutné vybudovat“ (s. 220 anot. publ.). Jedná se o naivní snůlkovství (či „toužebné myšlení“), nevycházející z reálných možností.³⁸ S čímž souvisí i zjevný rozpor mezi deklarovanými cíli v podobě transformace EU na spravedlivou a prosperující společnost s moderní a konkurenceschopnou ekonomikou a nastoupenou cestou „k nerůstu“ čili úpadku“ (s. 223 anot. publ.).³⁹ Břicháček připomíná, že: „Kdo chce víc, víc a víc, nemá nic“ (dtto). Zelený úděl je cestou k nesvobodné a chudnoucí společnosti se zaostalou a nekonkurenceschopnou ekonomikou, kde nakonec nebudou prostředky ani na zbožštěnou ochranu životního prostředí.

Zelený úděl vzešel z institucionálního cyklu 2019-24 a dnes má být již plně etablován. Současná pětikoaliční vláda považuje Zelený úděl za hotovou věc a pouze přihlíží jeho uskutečňování. Někteří členové možná trochu trpně,⁴⁰ jiní naopak nepokrytě radostně. Břicháček uvedené nepovažuje za jedinou možnou cestu. Vyslovuje rázné „Ne fialovské odevzdanosti“ (s. 234 anot. publ.), resp. dobrovolnému vazalství (a rektálnímu alpinismu), které naši zemi devastuje a ničí (Což ovšem může být záměr). Nabádá, že: „Náš odpor musí být nekompromisní, hlasitý a všestranný“ (s. 235 anot. publ.). Klimatickému šílenství je třeba se postavit, není na místě spoléhat, že se dějinné pohyby uskuteční bez nás. Hlavní arénou odporu zůstává politika a dalšími pak jsou společenská diskuze všude ve veřejném prostoru⁴¹ a rodina, resp. výchova dětí. Vzdělání je však v rukou pokrokářů, neštítících se indoktrinovat i malé děti. Zelený úděl patří k jejich výchozím mantrám. Přítomna jsou i jistá doporučení (správně volit na všech úrovních, tlačit na politiky, organizovat demonstrace, protesty, vést demokratické instituce, aby se konečně přestaly schovávat za tzv. vědu a ujaly se své odpovědnosti kaj.). Budou tato však stačit? Nebudou. EU musí – podle T. Břicháčka – projít zcela zásadní reformou.⁴² Kdo však bude oním hybatelem a klíčovým subjektem jasné není.⁴³

Revolučním plánem Zeleného údělu má být ohrožena především „svoboda; lidská důstojnost; veřejné finance; svébytnost členských států; demokracie“ (s. 171 anot. publ.). Zda je tímto ohrožen kapitalismus zůstává

³⁶ Tato sedmá kapitole byla přetištěna jako Břicháček, T.: Zelený úděl. Co dělat? In *Newsletter Institutu Václava Klause*, květen 2024, s. 1-3. ISSN nemá.

³⁷ Srov. Břicháček, T.: Neziskovky, ekonomický vítěz Zeleného údělu. Právník dodal podrobnosti. *Parlamentní listy*, 13. 6. 2024. ISSN 1214-3154.

³⁸ Bizarní snění např. o „zelené energetice“ přitom nerespektuje ani základní fyzikální zákony.

³⁹ Některé soudobé produkty věnované otázkám ne-růstu připomínají spíše kreativní nerůstové performance nežli vážně míněné materiály. Vážně však míněny (pravděpodobně) jsou a nastolují otázky o ekofanatismu i zdravém rozumu svých autorů. Srov. happeningové blouznění & blábolení in Nerůstový kolektiv: *Čas: Dorůst. O dobrém životě dostupném pro všechny v rámci planetárních limitů*. Brno: Rosa-Luxemburg-Stiftung e.V. v ČR 2022. 183 s. ISBN 978-80-908484-5-0, resp. recenzi Kreativní nerůstová performance nebo vážné anarchosluníčkářské snění o dystopii nerůstu? *Alternativy (časopis CSTS)*, 2023, roč. 7, č. 13, s. 190-205. ISSN nemá.

⁴⁰ S cudným vybízením k „mírnému pokroku v mezích Evropského klimatického zákona“ (s. 233 anot. publ.).

⁴¹ „Vhodnou a osvědčenou zbraní Čechů v rámci boje s ideologiemi všeho druhu je humor“ (s. 237 anot. publ.).

⁴² „Green Deal není jen plodem zdivočelého a do extrémů dotaženého klimatického alarmismu, ale i erupcí evropského centralismu. Je zmetkem z dílny integrace, která fatálně sešla z cesty“ (s. 237 anot. publ.). T. Břicháček ohledně námětů na reformy EU odkazuje na blog <https://brichacek.blog.idnes.cz>.

⁴³ Autor anotace si nedokáže odpustit osobní poznámku o tom, že v referendu o členství v EU bez nejmenších pochybností hrdě hlasoval NE. Dnes je pro důrazné a jednoznačné NE důvodů ještě násobně více. Přestaňme si lhát: EU reformovatelná není a jedinou možnou záchranou a spásou zůstává naděje cexxitu. Čím dříve, tím lépe.

diskutabilní, jednoznačné ale je, že se rozhodně nejedná o cestu k socialismu, k rozvoji člověka, nýbrž naopak o společenský regres. Ani Břicháček nepřehlídí dystopický charakter Zeleného úřadu, s cíleným šířením strachu a pesimismu (A údajně viny). Ani to, že člověk je odsunut ze středu pozornosti.⁴⁴ Dnes – a to možná snad poprvé v dějinách – přestává být člověk cílem politického snažení a stává se překážkou. Neprivilegovaný člověk práce je degradován na uhlíkovou stopu. Pod fanglemi zkázonosného náboženství boje s počasím (a především s normálními lidmi a normálním životem) není dystopicky slibován lepší život, rozvoj člověka ani zbohatnutí, nýbrž chudnutí s omezováním práv, jistot a svobod.

Doplňme, že současná demoliční vláda je první v historii, která ani nezakrývá, že jejím cílem není, aby se lidé měli lépe a aby naše země prosperovala a vzkvétala. Co nabízí českému člověku dystopické projekty servírované (hyper)liberálními médii? Omezování konzumu a životní úrovně, chudnutí, absence jistot, restrikcí práv, svobod i obyčejné lidské důstojnosti. Se strašením holokaustem jaderným i klimatickým⁴⁵ apod. Ve jménu čeho? Tzv. evropských hodnot, zaručeně nepopulistických. Tyto se normálním lidem nemají (a ani snad nesmí líbit, a jdou nemilosrdně proti zájmům drtivé většiny), z těchto má normální člověk zoufale skřípat zuby, ale mají být prostě tzv. správné. Kdo rozhodně, že jsou správné? Liberální média ...⁴⁶

Představovaná práce reprezentuje pravivý kriticky-realistický pohled na liberální Zelený úřad. Na místě by jistě byl i fundovaný pohled zleva. Míneha opravdová, skutečná levice. Stará dobrá levice. Nikoli liberální nová tzv. levice se kterou jsou projekty Zeleného úřadu a obdobné dystopie (oprávněně) spojovány. O kritický náhled se pokouší např. J. Zeman.⁴⁷ Koalice Stačilo! razí heslo „Konec zeleného blouznění, ochrana přírody s rozumem“: „Green deal je přehnaně ambiciózní ideologií, nikoli realizovatelným projektem. Jen málo přispívá ke zlepšení životního prostředí a zkvalitnění životů lidí. Přitom veškeré náklady na zelenou transformaci přenáší na občany, upevňuje závislé postavení České republiky, vyvolává energetickou chudobu a jen v České republice ohrožuje statisíce pracovních míst“ (<https://www.stacilo.cz/>).⁴⁸ Volicům to ještě nestačilo.⁴⁹ Až bude, možná již bude pozdě ...

P.S. Co eurovolby 2024 změnil? Nedělejme si přílišné iluze.⁵⁰ Do čela EU byla opět protlačena zdiskreditovaná Ursula von der L. Skandální nerespekt k výsledku voleb. Další důkaz, že demokratické volby EU nepotřebuje. „Dva až tři roky budou peklo ...“ (Konečná, K.: Volba Leynové, domluvení europoslanci. Dva až

⁴⁴ Srov. *Nové čtení Radovana Richty. S předmluvou R. Valenčíka. 1. elektronické vydání (pdf), resp. 2. doplněné a upravené vydání.* Praha: Institut české levice 2024. 600 s. ISBN 978-80-908974-0-3. http://library.institutel.cz/Richta_monografie_2ed.pdf.

⁴⁵ Srov. Lomborg, B.: Green Deal? Politika pro vystrašené teenagery. *Týdeník Echo*, 2024, č. 30, s. 18-23. ISSN 2336-4971. Lomborg varuje, že Německo skutečně věří tomu, že je majákem energetického pokroku, ukazujícím cestu celému světu. Než to Němcům dojde, budou napáchány škody nevratné. Které ponese a zaplatíme my.

⁴⁶ K evropským liberálním (pa)hodnotám srov. *TO*, 2024, č. 7, s. 1, 10-11, 14-15, 20-21, 30-53. ISSN 2788-3892. Dodejme, že nadužívání bezobsažná floskule „evropské hodnoty“ náleží k typickým buzzwords dneška.

⁴⁷ Srov. např. *Jan Zeman: Co dělat s rozvalem klimatu, nejen v ČR?*

<https://ekolist.cz/cz/publicistika/nazory-a-komentare/jann-zeman-co-delat-s-rozvalem-klimatu-nejen-v-cr>. Klimatický alarmismus je však přítomen taktéž, za pozornost ale stojí navrhované kroky („První krok je zřejmý, boj proti válkám a militarizaci ...“ (dtto)). Kritičtější náhled přináší např. text Zeman, J.: Green Deal jako ohrožení ČR i klimatu. *!Argument*, 24. 1. 2022. ISSN 2570-6934. Se závěrem: „Jaromír Janda má jistě pravdu, když varuje před Green Dealem, že způsobí energetickou a následně sociálně ekonomickou katastrofu ČR. Tedy, energetickou krizi už užzpůsobil, což nejlépe dokládají prudce rostoucí ceny paliv a energie, v případě zemního plynu až na pětinasobek. Tím ale není řečeno, že nemůže být ještě mnohem hůř. Ale ani pro ochranu stability klimatu Green Deal není přínosný, protože prý není nad nekompetentnost“ (tamtéž). Miněn článek Janda, J.: Programové prohlášení vlády pro průmysl a obchod je jen nekonkrétní slohové cvičení. *!Argument*, 17. 1. 2022. ISSN 2570-6934.

⁴⁸ Před evropskými volbami Vidlák píše: „Stejně, jako máme schrödingerova Putina, máme i schrödingerův grýndýl. Tam také budeme mít lacinou elektřinu, která teda bude drahá a když ji budeme mít nedostatek, tak ji dovezeme ze států, které ji rovněž budou mít nedostatek. EU bude brzy zcela schrödingerova. Budeme tam mít svobodu, ale média a sociální sítě budou cenzurované. Budeme mít volný trh, ale směrnice na prodej zelí má tisíc stránek. Budeme si tam všichni rovni, ale pro jistotu bez práva veta, aby si někteří mohli být rovnější. Budeme mít migrační pakt bez kvót, ale s mechanismem, jak se z kvót vykoupiť. Budeme mít nejlepší eurokomisařku, která bude úplně blbá ...“ (<https://www.vidlakovykydy.cz/clanky/schrodingeruv-putin>).

⁴⁹ I přes nesporný úspěch Stačilo! ve volbách do europarlamentu. Především díky KK, která si vše odpracovala i zasloužila. Znovu se vynořuje neodbytná myšlenka, jak by asi dopadly minulé volby parlamentní, kdy KK byla předsedkyní již před nimi. Přesněji, kdyby ji kdosi nejmenovaný k tomu pustil ještě právě před volbami. Mohlo být všechno, opravdu všechno úplně jinak ... (Nepoděkování míří do Budějic). Ovšem, neusnout na vavřínech. Volby parlamentní jsou jiné a nezapomínejme, že koalice Stačilo! by musela pro vznik mandátů získat 11 % ...

⁵⁰ V. Klaus píše: „My v IVK jsme neudělali tu chybu, abychom si mysleli, že mohou volby něco podstatného v EU změnit, ale přesto si troufám říci, že jsme spokojeni s tím, že volby určitou „trhlinu“ v evropském myšlení (i u nás doma) způsobily“ (Klaus, V., Weigl, J., Strejček, I., Jakl, L.: IVK k nedávným evropským volbám. Praha: Institut Václava Klause 2024. 136 s. ISBN 978-80-7542-107-4, zde zadní s. přebalu cit. publ.). Je zajímavé komparovat texty předvolební i povolební – bezprostřední reakce i povolební širší úvahy – sumarizované tamtéž.

tři roky budou peklo, tuší Konečná. Parlamentní listy, 19. 7. 2024. ISBN 1214-3154). Peklo díky ignorování každého mimo libodemo mainstream – s nedemokratickým chováním, protlačováním zelených aj. dystopií silou, posilováním prostředků na cenzuru – je umocňováno hájením zájmů zbrojařů (např. pod fanglí federalizace evropské obranné politiky, což představuje další krok k militarizaci Evropy a válečné konfrontaci). Podarí se zdegenerované liberální Evropě vyvolat sebevražedný válečný konflikt ještě předtím nežli DJT začne vymetat Augiášův chlév v USA?

Nad českými zeměmi slunce nezapadá (aneb prostředek kontrafaktuální ságy)

Co číst o vagacích? Nejlépe lehčí a odpočinkovější žánr. Při objednávkách klasického díla M. Webera⁵¹ hledáme cosi šmrncovně-rajcovního.⁵² Což alternativní historie? Na stránkách *Megaknihy* vyjukávají tituly několika knih se zajímavými obrázky. Česká bitevní loď, česká palubní letadla a další vojenské hračky, které by se dozajista tuze a moc líbily pí. ministryni zamilované až po ušiska do předražených a zbytečných letadel⁵³ (Aby americké výpalné podpořila, neváhala podniknout i nálet „*poprsím F 35*“ na vyděšeného AB). K tomu nabídka soupravičky hned tří dílů epopoje *Nad českými zeměmi slunce nezapadá*. Celý alternativní svět s Československým královstvím. Sci-fi pohádková fikce, která se z českých zemí stala spravedlivá supervelmoc, disponující flotilou bitevních a letadlových lodí i koloniemi po celém globu. Za vlády fiktivní větve mělnických Přemyslovců. S nemalým kýblem patosu liberálního češství, zřetelně brnkajícího na aktuálně tendenční protiruské struny. Přitažené za vlasy až příliš? Klikáme. Po chvíli zjišťujeme, že byl objednán díl 3, 4 a 5. Nevadí. Uvidíme.

Série *Nad českými zeměmi slunce nezapadá* na první pohled působí monumentálně. Skoro jako tuzemský pokus o českou verzi *Vojny a míru*. Postav též nepřeborně, líčeny detailně mají být bitvy a další vojenské i jiné akce. Včetně vojenské techniky. Na což se těšíme. Leč ...

Startovat máme 3. dílem *V tajné službě Koruny české*.⁵⁴ Zahajovat právě tímto dílem možná ale úplně nejšťastnější není. Jedná se totiž o díl výplňový. Mezi druhým a třetím pokračováním ságy (čili díl 2,5 – zde označovaný jako 3.). Malá odbočka-jednohubka v propracovaném alternativním světě, kterýžto má být tímto počinem jemněji dokreslen. Děj se odehrává na německém území Česko-slovenského království (Což zní moc pěkně a vlastenecky české dušičce tuze zalahodí. Hezké české město Drážďany. Až sem sahá oceán po Velké bouři). Nakonec tento díl louskáme až jako druhý. Fundamentálním důvodem je tloušťka. Je přijatelná i pro zabalení do prázdninového báglu. Potřebujeme čtivo na x-tý (Něco mezi dvacátým pátým až třicátým)⁵⁵ ročníkem jihočeské cykloakce Tour de Putyk. Se základnou (lidově zvanou Díra) v Horní Lhotě base campu Fort Dobronice. Samozřejmě v Jezevčí chatce No. 6. Zbylé dva díly jsou mohutné, těžké a pichlavé bichle. K transportu naprosto nevhodné. Ani se z nich dobře nečte. Naopak. Působí sice majestátně jako např. Marxův *Kapitál*, leč jejich praktičnost se nalézá v oblasti záporné nuly. Alespoň, že jsou vybaveny záložkou. Přitom až tolik stránek nemají (jen kolem pětiset). Proč jsou tedy až tak příšerně tlusté a děsivě těžké? Jednak tlustý, hrubý, nesympaticky nažloutlý, papír. Druhá, a především, obří písma. Kdyby byla menší, hned by publikace byla váhově snesitelnější.

K náplni překlenovací výplně 2,5. Komornější špionážně-detektivní příběh je vcelku poutavý i akční. Nechybí napětí a hlášky. Které asi více ocení ti, kteří již mají nějaké díly za sebou. V hlavní roli spiknutí a odhalení zákulisí. Podle-zákeřní Rusové chtějí ukrást český lodní radar, který má náležet k rozhodujícím

⁵¹ Weber, M.: *Protestantská etika a duch kapitalismu*. Praha: Argo 2023. 224 s. ISBN 978-80-257-4129-0.

⁵² Jméno Weber se přece jen, alespoň zpovzdálí, mihne. Nikoli ovšem německého sociologa a ekonoma Maxe, nýbrž jistého Davida Marka. Amerického spisovatele sci-fi a fantasy. S řadou děl s militaristickým nábojem, odehrávajícími se v námořnickém prostředí. Řazeného k autorům military science fiction. Weber také vykresluje propracovaný vlastní svět. A právě k Weberovu universu bývá přirovnáváno fiktivní Česko-slovenské království z představované ságy. Mrkáme na obálky českých verzí Weberových knih. Jako svět *Star Trek* (který jsme nikdy neviděli a ani vidět nechceme) či *Star Wars* (které máme rádi, kromě posledních pokrokářsky zprzněných dílů).

⁵³ Zlí a nepřející jazykové (jistojistě z řad dezolátů & švábů) dokonce o nákupu amerických F 35 dezinformačně tvrdí: „*To je v řiti. To kvůli tomu, aby se ta Marfuša udělala a s těmi kolem nadržala ...*“ (<https://www.parlamentnilisty.cz/zpravy/kauzy/Biden-trikrat-denne-pleny-Uz-aby-vyhral-Trump-Rusaci-z-Ukrajiny-neodejdou-Cesky-dvojity-agent-promluvil-755638>).

⁵⁴ Slibován jest: „*Špionážní příběh ze světa „Českých zemí“. Sto let po zvednutí hladiny oceánů a zatopení světa. Válka mezi Česko-slovenským královstvím a carským Ruskem uvázla na mrtvém bodě. Obě strany dozbrojují, stavějí nové lodě a chystají nové ofenzivy. Česko-slovenský přístav v Drážďanech bublá překotnou aktivitou. Obrovské válečné loďstvo přitahuje nejen dělníky a námořníky, ale také sabotéry a špiony. Svou roli sehrávají i národnostní třenice mezi Čechy, Němci a ruskými přistěhovalci. Zdánilivě nesouvisející vraždy zaměstnanců loděnic přivedou Královskou rozvědku na stopu velkém spiknutí a ředitel Janda posílá do Drážďan osvědčené agenty, Pavla Grecka a jeho ženu Taťanu“ (anotace <https://www.databazeknih.cz/knihy/nad-ceskymi-zememi-slunce-nezapada-v-tajne-sluzbe-koruny-ceske-497027>).*

⁵⁵ Přesněji nevíme. Celé divoké devadesátky máme v mlžném oparu. Tento započal na jaře-létě 1989 na náročné stáži v SSSR a byl završen v létě 1999 sešroubovaným kotníkem. Co bylo mezi, rekonstruuje jen z doslechu.

trumfům v blízcích se bitvách. Na rozdíl od jiných pokračování tu má být méně politiky a více akce. Dvojice ústředních herojů (Pavel & Taťána – špiónští rozvědčící-zabijáci ve službách Česko-slovenského království) působí sympaticky a zaujme i unikátní způsob Taťánina útěku z rukou padouchů. Spoutaná nahá Taťána využije technik okouzlení mužů získaných za pětiletku v bordelu. Svého zvrhlého mučitele rafinovaně svádí a při francouzském líbání mu do úst jazykem vsune kapsli s jedem. Ten klapne zuby a natáhne brka. Kapsli měla uschována ve falešném zubu, který jazyčkem obratně vykotlala. Padouši jsou němečtí nacionalisté (kteří nechtějí žít pod Čechy a s Čechy), samozřejmě řízení a podporovaní démonickými Rusy. Samotná Taťána je také Ruska. Ovšem ta správná, neboť svou zem zradila a Rusko i Rusy upřímně a fanaticky nenávidí. Vše možně se jim mstí, což se stalo hlavní náplní i smyslem jejího života. Byla to kněžna (bez přinucení) a poté štetka (údajně jí nic jiného nezbyvalo, což kurvy tvrdívaly prakticky všechny a vždycky). Pak se z ní stala Mata Hari a posléze manželka agenta Pavlíka Grecka, který urputně bojuje s vlastními demony. Spočívajícími v tom, že Pavlík k smrti nerad zabíjí, což ale přitom patří k jeho práci.

Jako první dlouho, přesněji předlouho, načítáme nehorázně tlustý díl *Spojenci českých zemí* (označovaný obvykle jako 4., nepočítáme-li výše představené překlenutí, tak 3.). Začneme hodnocením. Kotoučův alternativní svět promyšlený je a povětšinou působí překvapivě i relativně realisticky. Včetně telegrafických zmínek o globální katastrofě Velká bouře LP 1848, která změnila planetu a překreslila mapy kontinentů (Nicméně klást si otázku, jak na tomto mohlo profitovat zrovna Česko-slovenské království s nemnoha obyvateli, a stát se supervelmocí, cenu nemá). Úplná kravina Kotoučova fikce přitom není. Postavy si také své fanoušky naleznou. Leč, s námi se tento projekt minimálně zpočátku mírně míjel. Přitom se řadíme mezi příznivce alternativní historie. Ke čtení jsme se museli nutit. K čemuž mírou nikoli nepodstatnou přispívají rozměry a váha knihy, ze které bolí ruce. Jó, kdyby to byla skladná brožura s obrázky, možná by to bylo o něčem jiném. Takže dlouho nejlepší zůstávají obrázek na přebalu, resp. titulu a mapa nových Amerik na (s. 6-7 anot. publ. díl 4.).⁵⁶

Ihned na startu (story začíná v srpnu 1948) mohutná flotila Česko-slovenského království ve spojení s Brazílií útočí na základnu Jihoamerické lidové federace, podporované Rusy. Přepad ala Pearl Harbor. Ovšem tento je žalostně neúspěšný. Nálet je očekáván a nalétávající palubní bombardéry masakrují stíhačky. Ruské. Popsáno telegraficky a snad i čtivě. Beze všech detailů. Nejsme nikterak zatíženi předchozím dějem, takže na nás popsáný útok působí, že Česko-slovenské království je zákeřným agresorem. Záleží přitom na úhlu pohledu. Nejen v tomto díle figurují úvahy o nevděčnosti a hlouposti zemí (třebas Panamy, kde Velkou bouří vznikla strategická úžina), které nechápou úžasně dobrodini toho, že se stanou vazaly Česko-slovenského království. Které to přece s nimi myslí jen a jen dobře a zajistí jim i lepší život. Na rozdíl od zlých Rusů, kteří spojence zjištěně zneužívají ke svému prospěchu. Potřebují totiž potraviny pro svou krachující a bouřící se otčinu, přičemž jejich dílčím cílem je Kalifornie.

Děj jako šachy, postav – na obou stranách konfliktu – hodně a většinou se pouze velmi letmo míhají. Na jejich podrobnější vykreslení prostor není. A ani to snad není cílem autora. Vše letí dokumentárním stylem a osudy postav jsou spíše nepodstatné. Lidé jsou pouze malé figurky. Více nás však mrzí, že podrobněji není popsána ani fiktivní vojenská technika. Jména namátkou letadlových lodí Blaník, Sitno, Gerlach anebo palubních aeroplánů Tatra TB-14 Sršeň či Škoda L-14 Lasička potěší. Bližšího se o nich nedozvídáme prakticky vůbec nic. Rozebírána detailněji není ani fiktivní geopolitická situace. A nakonec ani probíhající válečná střetnutí. Blíže, a propracovaněji, není popisováno zpočátku nic. Všechno je jen naznačeno, sice povětšinou umně a atraktivně, nicméně nedotazeno ani nepropracováno. Jako scénář válečného velkofilmu. Orientaci ovšem usnadní *Příloha 1 Postavy, Příloha 2 Rozložení sil během operací kolem amerického pobřeží*. K tomu obsáhla *Příloha 3 Evropa po velké bouři*.⁵⁷ Poctivě je i dodat, že alespoň fiktivní techniku námořní přibližují přílohy dílu s číslem 5.

Prokousáváme se lopotně druhou stovkou stránek (a už, už to dokonce snad i zbaběle chceme definitivně vzdát) a pak nás děj konečně trochu vtáhne. S vyplutím Třetí flotily. Napětí je umně dávkováno. Připomíná nám to fascinující příběh o honu na mýtického Bismarcka.⁵⁸ Geniálním tahem je potopení lodí, v čele s letadlovkou

⁵⁶ Na copak láká anotace? „V polovině 20. století je z království námořní velmoc s koloniemi a državami po celém světě. Poslední dva roky vede Česko-slovenské království válku s carským Ruskem. Nyní se oči obou velmocí upínají k americkému kontinentu. Boje mezi Brazílií a Jihoamerickou lidovou federací přilákaly zájem obou mocností, zatímco Panamské království i Kalifornská republika se snaží udržet neutralitu. Do Amerik míří české i ruské loďstvo. Válka už zasahuje do celého světa a České země budou potřebovat spojence“ (<https://www.databazeknih.cz/knihy/nad-ceskymi-zememi-slunce-nezapada-spojenci-ceskych-zemi-422354>).

⁵⁷ „Základní přehled moderních dějin Evropy pro studenty gymnázií a středních škol jihoafrických provincií Česko-slovenského království“ (s. 479 anot. publ.). Zajímavé ... Kritická výtko ohledně pouhého naznačení geopolitické situace v textu samotném tímto padá. *Přílohu 3* totiž objevujeme až na konec. Je otázkou, zda a) ke škodě nebo b) ku prospěchu věci. Kloníme se k odpovědi ad b). Opět chválíme autora za promyšlenost konceptu.

⁵⁸ Srov. kdysi velmi, velmi ceněnou i dobově značně sběratelsky cennou knížku Kennedy, L.: *Pronásledování bitevní lodí Bismarck*. Praha: Mladá fronta 1978. 248 s. ISBN nemá. Byla mezi vyznavači literatury faktu a válečné literatury obdobně kultovní jako další titul z edice *Archiv*: Griffith, S. B. II.: *Bitva o Guadalcanal*. Praha: Mladá fronta 1970. 260 s. ISBN nemá. Přidejme třetí vzpomínku z 80. let ohledně legendárního válečného titulu: Vrchovecký, K.: *Úder přijde z mlhy*. Praha:

Gerlach právě uprostřed Panamského průplavu a tímto rozdělení československé flotily a současně uzavření spojení mezi oceány.

Chybět ani tady nemohou královští bondovi Grecko & Grecková (rozená Timurová, možná z oné známé party). Dušínovsky nesnesitelně hrdinní. K dalším válečným gerojům náleží pilot střemhlavých bombardérů Lukáš Berg, syn slavného mořského vlka Karla Berga. A konečně švagr česko-slovenského krále z rodu mělnických Přemyslovců Tomáše I., čerstvě povýšený kontraadmirál Martin Melichar, expert na palubní letectvo a letadlové lodě (který sám ovšem toužebně sní o postu kapitána lodě bitevní). Opomenout nelze ani veleschopného diplomata Radka Bělinu, představujícího se coby kapitán torpédoborce (kterým býval), rozhodujícím způsobem zasahujícího do dění v Panamě a Kalifornii. Dodejme, že Melichar nakonec bitevním lodím opravdu na chvíli zavelí a i Bělina se na jednu akci vrátí na kapitánský můstek torpédoborce. Přítomny jsou vybičované emoce a přehnaný patos ohledně smrti pilotky-maskotky Bětky Severové. Velice se nám zamlouvá, že čeština je světovým jazykem a všichni se jí neradi, leč pilně všude učí. Po primitivním nářečí zvaném angličtina nešťěkně ani pes. Přičemž hlavní role po celém globu hraje My – Slované. Na obou stranách konfliktu. Československá strana Kalifornii nakonec zachrání. Ovšem, za jakou cenu? A na jak dlouho? Na pochybnostech vůbec nic nemění ani předvídatelný happyend s uzavřením mírové aliance.

Pátým⁵⁹ – opět šíleně tlustým – dílem se prokousáváme první polovinu srpna. Podle ohlasů má toto pokračování být ještě zajímavější, neboť akce se odehrávají nikoli až na opačné straně světa, nýbrž děj je přenesen i na domácí scénu či alespoň polokouli. Rusko fikaně vylákalo většinu Československé flotily daleko od domova a podniká přímý útok na Česko-slovenské království. Přelévání vojenských úspěchů, resp. neúspěchů na jednu či druhou stranu zůstává poutavé. Nicméně mnohé události jsou předvídatelné. Silně předvídatelné, v čele s vývojem v samotném Rusku. Zajímavé značně zůstávají opět mapy. Přehlédnuto by neměla být oddělení Evropy od Ruska, resp. Asie velkou průrvou. Ostatně klíčovým vojenským přístavem je Dukla. Nechybí gigantické námořní bitvy, bombardování na souši i vodě, pozemní konfrontace, pletichy, intrikánství. Ani již známí hrdinové Melichar, Berg, Bělina a manželé Greckovi. K posledně jmenovaným, resp. špionážní linii dílu možno podotknout, že z textu vyčuhuje patrná snaha autora vymyslet Pavle & Taťaně důležitou aktivitu. Jejich ruská mise příliš logická přítom ale nebyla. Nevadí. Záchrana manželů právě v okamžiku, kdy si tupé ruské gorily ústředního netvora (= baronky Kozlové) chtějí s pořezanou nahou Taťanou zašpásovat přímo před zraky uvázaného Pavlíka, je ovšem už přes čáru v duchu kýčovitých hollywoodských happyendů. Opakovaně se setkáváme s opakovaně raněným nehrdinským hrdinou ženistou Kavinou. Přičemž ústup po ruském vpádu do Maďarska trošku připomíná francouzskou filmovou sérii *Sedmá rota*. V méně komickém a více tragickém provedení.

Souhlas lze vyslovit s kritickými poukazy na přehnané plebejství např. i samotného krále Tomáše I., který na zasedání trouší: „*S tím jděte do prdele ...*“ (s. 134 anot. publ. díl 5). Taktéž urputné tykání typu Kájo, Ďuro či Sváto na poradách nejvyšších velení působí hodně nepatřičně, spíše jako tlachání kamarádů u pivka. Ač sága popisuje království, na tituly ani aristokratické chování a vystupování si autor moc nepotrpí. Trocha šlechtické noblesy by rozhodně neškodila. Dámy přitom před králem pukrle dělají (a mimoděk pukrle udělá i Taťana před carevičem). Nicméně ani o obyčejných poddaných jeho veličenstva krále Tomáše se čtenář nedozvídá nic. Ani o životě v Česko-slovenském království. Namátkou např. po ruské invazi do Maďarska by přece musely existovat uprchlíci ženoucí se na Slovensko i do české Kotlinky. Oceňována bývá nová karta v podobě vnitřního nepřítele v Rusku (což jsou nepřekvapivě bolševici se zpožděním několika dekád oproti historii skutečné). Zakončení války nás zklamalo. Čekali jsme něco nečekaného a velkolepého. Třebas novou zbraň. Tahle se Rusko vlastně porazilo samo. A co Čína? Nenastal konečně čas začít bojovat také s Čínou?

Finální resumé: 1. díl *Nad českými zeměmi slunce nezapadá* (Kotouč, J., Praha: Brokilon 2016. 318 s. ISBN 978-80-7456-296-9),⁶⁰ 2. díl *Ofenziva českých zemí* (Kotouč, J., Praha: Brokilon 2017. 426 s. ISBN 978-80-

---

Pressfoto 1976. 198 s. ISBN 59-262-75. Pro nás kdysi svatá trojice.

⁵⁹ „*V polovině 19. století svět postihla katastrofa. Celé části zemského povrchu byly vymazány, hladiny oceánů se zvedly. Zanikly celé státy, jiné vznikly. Jedním z nich bylo Česko-slovenské království. V polovině 20. století je z království námořní velmoc s koloniemi a državami po celém světě. Poslední dva roky vede Česko-slovenské království válku s carským Ruskem a získalo převahu díky palubnímu letectvu. Po úspěšných bojích na americkém kontinentě se nyní většina českých letadlových lodí nachází v Tichém oceánu, daleko od domovských přístavů. Jenže konflikt nyní eskaluje a boje se rozhořely na domácí půdě Česko-slovenského království, zatímco většina flotily je na odvrácené straně světa. Začíná bitva o české země“ (anotace na <https://www.databazeknih.cz/knihy/nad-ceskymi-zememi-slunce-nezapada-bitva-o-ceske-zeme-495592>).*

⁶⁰ „*České střemhlavé bombardéry proti carským bitevním lodím. V polovině 19. století postihla svět katastrofa. Celé části zemského povrchu byly vymazány, hladiny oceánů se zvedly. Zanikly celé státy, jiné vznikly. Jedním z nich bylo Česko-slovenské království. V polovině dvacátého století je z království námořní velmoc s koloniemi a državami po celém světě. Kdo vládne mořím, vládne světu. Ale Češi nejsou jediný národ, který touží vládnout oceánům, jedním z největších hráčů na světovém poli je carské Rusko, které si brousí zuby i na česko-slovenské území. Carovo námořnictvo má drtivou materiální převahu. Aby Češi mohli vyrovnat síly, musí vsadit na novou, nevyzkoušenou zbraň“ (anotace na <https://www.databazeknih.cz/knihy/nad-ceskymi-zememi-slunce-nezapada-nad-ceskymi-zememi-slunce-nezapada-289894>).*

možná přečte i celou, pousměje se a ... Což není kritika, nýbrž konstatování. O čtenářském zájmu ale může cosi napovědět deklarované již 3. vydání. Text je psán všude důsledně dvojjazyčně, stránky vlevo jsou polské, napravo české. Přesněji v zásadě, jazyk přeskakuje podle potřeby. Uvádíme dále jen mutaci českou. Představované dílko sestává z početných kraťoučkových drobníček-kapitolek.⁶⁶ Epizodek více méně ze života. Více či méně úsměvných. Koncipovaných lehce, s nepředstíranou (resp. nepředstíratelnou) zkušeností a zřetelnou snahou o vtipný nadhled. Což mají umocňovat kreslené vtipy.⁶⁷ Autorka při rekapitulaci polsko-českých stereotypů usiluje o bezprostřednost a nenucenost. Jak se uvedené povedlo, necht' posoudí každý pt. čtenář sám. Oceňme, že autorka přehnaně netlačí na pilu a i zmínky o tzv. komunismu jsou ještě snad i stravitelné. Rozmazáváno není ani to, že Poláci se mají již prý rodit s kritickým pohledem na cokoli ruského a všechny Rusy.⁶⁸ Diplomatically řečeno.

Zajímavosti a perličky nacházeti lze. Nás namátkou zaujalo, že v polštině skoro ani neexistuje ekvivalent termínu zlatokopka (Že by bylo tak málo polských hokejistů a fotbalistů? Anebo Agáty z maringotek jsou naším národním stříbrem? Kočičím). Na celé řadě míst se opakují modelové situace s Polákem – buřičem a Čechem – pohodářem. Opomenuty nejsou pověstné polské potraviny ani dnešní Česko coby odpadkový koš Evropy (Za což si můžeme sami) etc.

Recenzent oceňuje, že autorka nepřehlízí národní povahy. Podle liberálů přitom žádná národní povaha existovat nemá, má se jednat pouze o předsudky a sebeklamy, ve kterých máme být utvrzováni tím, že je stále opakujeme. Všichni máme totiž býti unifikovanými Evropany (Děkuji, nechci!). Titul neopomíjí rozdíly, leč ani podobnosti mezi Čechy a Poláky, které je možné objevovat v mentalitě, v životním stylu anebo přístupu k nejrůznějším tématům. Může přispět i k pochopení toho, proč se tatínek autorky⁶⁹ vždycky tolik rozčiloval při sledování české televize a nikoli polské. Autorka to sama během let pochopila také ... (My to víme).⁷⁰

P.S. Ještě v červnu udoláváme černobílý titul Pelant, I.: *Třetí patro*. Praha: Práce 1986. 272 s. ISBN nemá. Podle barevného TV seriálu z učňovského prostředí (*Třetí patro*, ČSSR, 1986, 6 dílů, celkově 6 hod. 38 min., režie K. Smyczek). Seriál nás před převratem programově míjel. Trošku dětské a dětinské ... Leč nostalgicky si lze postesknout, že tehdy lidé měli opravdu jiné starosti nežli je souží dnes. Nemuseli řešit existenční záležitosti, měli na výběr kde budou bydlet, nehrozila jim nezaměstnanost, drahota, válka, drogy, migrace etc. Knížečku louskáme se zájmem. V detailech se od seriálu liší. Ovšem Hanka je prostince naivní (čti úplně blbá) a veskrze protivná v knize i seriálu. Chudák Martin. Že radši nešel do mladinké učnice Olinky? Zaujatě listujeme nádhernými fotografiemi z Kamčatky. Ve výpravné knize Svobodová, J., Košťák, M., Štěpánek, P., Mazuch, M.: *Málo známá Kamčatka*. Praha: Academia 2003. 201 s. ISBN 80-200-1057-2. Musí tam být božsky. Bez lidí. Ale zase ti komáři a vulkáni (vulkány). O prázdninách 24 dále znovuoprášeny knížky Sjöwallová, M., Wahlöö, P.: *Sjöffleská bestie*. Praha: Svoboda 1978. 182 s. ISBN nemá a titíž: *Vrah policistů*. Praha: Svoboda 1989. 254 s. ISBN 80-205-0036-7. Detektivní klasika. 7., resp. 9. díl edice *10 románů o zločinu*.⁷¹ Zmíněná pokračování

⁶⁵ „Jak dokládají četné vědecké výzkumy, pivo na rozdíl od tvrdého alkoholu jednoznačně zlepšuje náladu. Podle některých studií povzbuzuje kreativitu, jiné naopak docházejí k závěru, že způsobuje lhostejnost a apatii“ (s. 47 anot. publ.). Dodejme, že dialekticky platí obě.

⁶⁶ *Místo úvodu (Několik rad pro Čechy, kteří se chystají do Polska, resp. Několik rad pro Poláky, kteří se chystají do Česka); O autorce; Když slova mluví; Vykročit správnou nohou; Tak bylo, tak to je ...; České a polské speciality; Myslím, tedy jsem?; Zvědavost; Společný jazyk, aneb začneme od pívka a vodky (in vino veritas); Nutnost je matkou vynalézavosti ... slov; Asi určitě, aneb asi mě určitě miluje; Savoir-vivre, aneb jak protančit život; Příbory – řekmi mi, jak je držíš, a já ti řeknu, kdo jsi; Pohostinnost, hospoda a domov; Stereotypy; Paradoxy víry, aneb klít jako polský katolík a být pokorný jako český ateista; Hrozná polská potravina, aneb kdo hledá, zřejmě najde ...; Práce a tak podobně; Práce neutěče, nemá nožičky; Já jsem manažer, kdo je víc?; Zlaté české ...; On a ona; Zamilovat se ... Ale do koho?; Randění; Manželství; Mít vášeň; Kdo chce pohádku?; Na závěr.*

⁶⁷ Jeden za všechny. Na lavičce sedí dva dědoušové. Identičtí, s čepicí a hrdě připnutým metálem. Jeden praví: „*Moje medaile je za poslušnost*“. Druhý: „*A moje za neposlušnost*“. Kdo je kdo, ponecháno jest na pt. čtenáři.

⁶⁸ Srov. (Robertsová, E.: *Xenofobův národnostní průvodce: Rusové*. Praha: Sagitta 1995. 65 s. ISBN 80-901561-8-5.

⁶⁹ Kniha je věnována rodičům ze Záošlší. Autorka provozuje stránky <https://zaolziepotrafi.estranky.cz>. Seznamují s životem a osobnostmi polské menšiny na Těšínsku. Jde o projekt finančně podporovaný z českých daní.

⁷⁰ Za všechny připomeňme mimořádně hrůznou větu pronesenou K. Schwarzenbergem v době spacákové okupace České televize za tzv. televizní krize 2000-01. Inkriminovaný výrok zněl: „*Televize patří jejím zaměstnancům*“ (čti příslušným mafiím, generačním klanům a jejich přesvědčenému aktivismu). Bohužel Bobo se svého životního poslání ujmout nemohla. Škoda. Augiášův chlív tudíž nechtěně platíme dodnes, a o skutečné veřejnoprávnosti si můžeme nechat pouze a jen zdát ... Srov. Žantovský, M.: *Mediální manipulace a krize v České televizi v roce 2000*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku 2015. 280 s. ISBN 978-80-87806-97-5. S dokumentací toho, že „...svoboda slova“ byla tím posledním důvodem, proč k oné televizní krizi došlo ...“.

⁷¹ Inkriminované detektivky zanechány v knihovničce u hospody v Dobronicích u Bechyně. Na oplátku odvezen titul Golonovi, A. a S.: *Angelika v Quebeku I*. Praha: Český spisovatel 1995. 376 s. ISBN 80-202-0565-9. Těžká nostalgie. Na sklunku tzv. totality jsme na základě známých filmů o Angelice, spolu s kolegou TS, disidentsky přetřukali celý děj na stroji. Máme však dluh ohledně původního knižního zpracování. Doženeme v penzi. Snad.

náleží k nadprůměru desítky s Martinem Beckem. Originály pocházejí z roku 1971, resp. 1974. Obsaženy jsou i prvky společensko-kritické studie, přičemž jsou zločiny a pachatelé uváděni do souvislosti s panujícím společenským systémem a dobovou politickou situací ve Švédsku. Dodejme, tehdy ještě Švédska relativně normálního, bez tyranie migrantů, drog, perverzností atp. Popletený Beck a jeho liberální okolí často urputněji bojují proti konzervativním policejním kolegům nežli proti skutečným pachatelům trestných činů. Vrazi, úchyláci, zrůdy, zloději, fetky, bytostná netáhla a parazitní nemakačenkové jsou líčeni jako nebohé oběti nelidského systému, včetně policejní šikany, brutality a zvěle. Ke zločinům mají být v podstatě vždycky společností dohnáni ... Namátkou onou Säffleskou bestii není míněn několikanásobný šílený vrahoun, nýbrž neliberální policejní komisař, který měl prý vše zavinit. Kam se s tímto přístupem dostalo Švédsko i celý Západ je v současnosti zcela očividné. Třeba Britové jsou již ve vlastní zemi cizinci a vláda na protestující posílá psy. Občanská válka je na spadnutí a Británie je již vlastně odepsána. Odepsala se přitom sama.

P.P.S. Co shlédnout? Tentokrát opět filmy hraničářské. TV film *Swingtime* (ČR, 2007, 90 min., režie J. Polišenský) je na televizní poměry hodně slušný, včetně profesionálního hereckého obsazení i ďábelských konspirací. Škoda, že je poněkud uspěchaný. Pár minutek navíc by nezaškodilo (Přičemž milostná avantýra je zbytečná a dost napovídá o povaze dámy, která se nechává agentem opravdu velmi lehce zatáhnout do pelechu). Za pozornost k tématu filmu snad stojí i epizoda 02 (*Akce Kámen*), z dokumentárního seriálu *StB: Přísně tajné!* (ČR a Slovensko, 2021, 20 epizod, minutáž 26-28 min., režie zahrnuje 13 jmen). Projekt vcelku snad ještě i akceptovatelný. I přes až přepísknutě černobílou jednostrannost. Vadí též bolestná nevyrovnanost. Zbytečné míchání minulosti s přítomností a neskrývané fabulace. Některé díly zřetelně trpí úchylkou s dramaturgií formou artových úprav, animací atp. Výsledek není silný, nýbrž spíše trapně odpuzující. V neposlední řadě se vynořuje otázka ohledně kontrarozvědné činnosti za časů studené války (tehdejší). Kontrarozvědnou ochranou přitom disponuje každý stát. Troufne si někdy někdo nevděčně „*tabu*“ téma uchopit? O tématu hranic doporučujeme také starší, a spíše opomíjený, snímek *Uloupená hranice* (Československo, 1947, 89 min., režie J. Weiss). Obraz „*dnů zrady*“ podávaný optikou obyčejných lidí z česko-německého pohraničí. Což připomíná i film o návratu do pohraničí. *Ves v pohraničí* (Československo, 1948, 97 min., režie J. Krejčík). Někdy hanlivě označovaný za „*hraniční eastern*“. Což nic hanlivého přitom být ale nemusí.⁷² Oba snímky profesionální režijně i herecky jsou. Nepřekonatelným top vrcholem zůstává legendární *Král Šumavy* (Československo, 1959, 93 min., režie K. Kachyňa). Máme slabost i pro již barevný snímek *Drsná planina* (Československo, 1979, 88 min., režie J. Soukup).⁷³ Příběh vcelku důvěryhodně zakotvený, s atmosférou, herci vesměs charismatičtí. *Král Šumavy* je ale *Král Šumavy*. Mistrovské dílo.⁷⁴

---

⁷² Kolega-Pátečník PB léta vytrvale a zcela nekriticky velebí snímek o geologických brigádnících *Větrná hora* (Československo, 1955, 100 min., režie J. Sequens). Má tam být všechno – dobrodružství, nacisté, pistolnické finále ... Na nás moc naivní a značně prostinké. Žánrově nepřilíš ukotvené. Někteří herci protivně přehrávají.

⁷³ Překvapením pro nás se stává povídkový film *Boty plné vody* (Československo, 1976, 89 min., režie I. Toman, K. Kovář, J. Soukup). Podle povídek R. Kalčíka. Přesněji třetí povídka *Zimní vítr 1951*. Drsné akční drama. Silné. Ztvárnění prvních dvou povídek za shlédnutí nestojí. První se (marně) snaží být vtipná, druhá je o ničem.

⁷⁴ Za shlédnutí překvapivě stojí i soudobé uvádění historie na „*pravou míru*“. Míněn seriál o údajně skutečném Králi Šumavy. Seriál *Král Šumavy: Fantom temného kraje* (ČR, 2022-24, režie D. Ondříček, D. Vondrášek). Plánovány jsou tři série vždy se třemi epizodami. Zatím byla pro nás dostupná série první. Nečekali jsme vůbec nic a nakonec jsme díly shlédli se zájmem. Pomiňme nelogičnost jednání postav i občasnou silnou zmatečnost vyprávění. I to, že místo devíti dílů by příběhu slušel jeden celovečerní film. Dobře rozumíme otci Vávrovi, který dceru zaťatě odmítá dát někomu takovému, jako je ústřední hrdina-šumavský playboy. Diváka také možná zaskočí, že narušit socialistické zřízení v roce 1948 chtěl v tomto zpracování skoro úplně každý. Pašeráci a převaděči a nakonec i agenti disponují určitým romantickým nádechem. A někdy se nelze ubránit ani jistým sympatiím k těmto, a to i bez ohledu na stranu ideové barikády, kde stojíme. Leč pokud někdo nosí dobrovolně uniformu a také i na tuto uniformu přisahal a přitom pracuje pro nepřátelskou stranu, není hrdina, nýbrž zrádce.

4. Materiály k diskusi

Umění diskutovat

Radim Valencík

Materiál vznikl v rámci pěstování perspektivní, realistické a přitažlivé vize

Postup prací lze sledovat zde:

<https://radimvalencik.pise.cz/archiv/>

(V seriálu *Vize, jakou potřebujeme*)

Na svém blogu jsem připravil prvních 19 částí série v rámci seriálu k pěstování vize, které jsou věnovány analýzy přínosů časopisu *!Argument* k pěstování vize (tj. co z něj a jak lze využít). První díl byl uveřejněn v 933. pokračování seriálu k vizi, dnes jsem uveřejnil 14. díl. Už delší dobu nazrával čas, abych se pokusil o určité shrnutí získaných poznatků. Tak se o to v reakci na aktuální dění pokusím.

Trochu jsem to odkládal, ale pak mě nepřímo popostrčil **Radek Novotný**, a to hned dvěma podněty:

- Jednak upozornil na některé příčiny, které vedou k tomu, že si **nedostatečně dokážeme sdělovat poznatky** (což je dost náročný problém a ještě se k němu vrátím). Odsud i název této série.

- Jednak v diskusi k tomu, **komu průběžně pěstovanou vizi adresovat**, uvedl v souvislosti s diskusí o odvětví produktivních služeb (ke které se také doufám ještě vrátím) zajímavý pohled:

*„Nevím, jaké praktické zkušenosti máte Vy, ale já se poslední dva roky pohybuji po školách a snažím se vzdělávat naše pedagogy v digitálních kompetencích. A mohu Vám říct, že **nejvíce jsem zklamán z mladých učitelů kolem 30**. To už se o digitální technologie a o jejich využití zajímá víc lidí kolem padesátky a výše. Ty mladé sedí většinou velice pasivně zcela vzadu a na obličejích jim vidím, jak je to nudí. Takže jak na straně nabídky, tak na straně poptávky za sebe nevidím výrazný hybný potenciál, který by mě přesvědčil, že se 20-30 % lidí je schopno a ochotno žít ve vzdělávání.*

*Naopak z historického hlediska je pro náš národ (beru cca horních 50 %) typičtější pozice, kterou Jarda Dušek nazývá **"samostatný specialista"**. Jsme typičtí hledači nových, neprobádaných uliček. Nemáme respekt vůči autoritám a zaběhaným postupům. Byli jsme národ sklářů (celý jihozápad a sever), jemných mechaniků, textiláků. **Čeští puškaři byli na pozicích tovaryšů známí po celé Evropě.***

I za sociku bylo naše zlepšovatelské hnutí velice rozvinuté. Tátové zůstávali ve fabrikách i po směně a hádali se, jak řešit technologické problémy. A i naše na průmysl orientované výzkumáky daly světu ohromné vynálezy (bezvřetenové sprádání, tryskový stav, rotační výroba kontaktních čoček, pistole typu CZ 75 jako samonabíjecí zbraň, využívající uzamčený závěr systému Browning, byla okopírovaná po celém světě, vzlínavý způsob výroby nanotextilií).

*Tedy podle mě v memech a genech významné části našeho národa je **drobná, chytrá výroba, hledání drobných vylepšení a zlepšení. Individuální speciální výroba drobných mechanismů a aplikace netradičních řešení.***

A to nejsou na výzkum náročné oblasti, jako jsou obory genetické manipulace, tvorby nových molekul, medikamentů, či optických čipů.

*Tedy pokud by měla naše **VIZE** nabízet mix potenciálů, aby byla realistická a přitažlivá, tak pro klasický **nejpočetnější střed našich obyvatel by měla vedle určitého podílu produktivních služeb obsahovat výrazný podíl jemného strojírenství a "chytrých udělatek" (sofistikovaných digitálních diagnostických a měřících zařízení).***

K tomu:

Právě ten den, kdy R. Novotný rozeslal tento názor, jsem připravoval 18. pokračování série, do které jsem zařadil ohlas na článek **Josefa Buřiče** *Odstraňování rtuti má českou stopu*. Hrdiny článku jsou právě ti, o kterých R. Novotný píše. Vyvinuli unikátní způsob odstraňování odpadové rtuti. Ale v době, kdy se z důvodu ochrany životního prostředí dělá vše možné i nemožné (či spíše nesmyslné a škodlivé, např. připevněná plastová víčka, aby nádoby nebylo možné zpětně uzavřít) o zásadní průlom v této oblasti není zájem. Proč? Zde je příslušná část článku I. Buřiče:

„Tento průlom v technologii čištění spalin se podařil v laboratořích ÚJV Řež úspěšně ověřit na prototypovém zařízení... - Mladí vědci oslovili některé naše velké znečišťovatele. Především jde o teplárny či tepelné elektrárny, v jejichž odpadních plynech se rtuť vyskytuje ve stopovém množství. - Reakce takových firem byla zcela jednoznačná – my stejně musíme ukončit provoz do roku 2030 nebo 2035, tak proč bychom se tím vůbec zabývali. Stálo by nás to zbytečně jenom peníze. To raději budeme riskovat pokuty. Jak očekávám, dovedou tyto pokuty promítnout do svých cen za energii... A úplně naposled. Jestlipak se najde mezi českými europoslanci někdo, kdo požádá, aby tato nová česká metoda odstraňování rtuti z odpadních plynů byla alespoň zmíněna ve stanovisku Evropského parlamentu.“

Celé zde: <https://casopisargument.cz/55270>

K tomu:

Dal jsem v trochu rozšířenější podobě v návaznosti na diskusi v rámci pěstování vize o "české parketě". Souvisí to totiž s otázkou: **Jak rozvíjet, uhájit a prosadit náš (český) inovační potenciál?**

Odpověď: Musíme mít komplexní vizi, která propojí všechny, kteří se podílejí na tom, co lze nazvat **inovační potenciál země**. Je to propojení těch, kteří ho navyšují s těmi, kteří ho využívají. Proto vize musí komplexně postihovat vztahy **univerzity – absolventské sítě – tvůrčí mezigenerační týmy** jako hlavní složky a návazně další komponenty. Tam musíme hledat adresáty vize a spojení.

K časopisu !Argument

Na svém blogu jsem připravil prvních 19 částí série v rámci seriálu k pěstování vize, které jsou věnovány analýze přínosů časopisu !Argument (tj. co z něj a jak lze využít). První díl byl uveřejněn v 933. pokračování seriálu k vizi, dnes jsem uveřejnil 15. díl. Už delší dobu nazrával čas, abych se pokusil o určité shrnutí získaných poznatků. Tak se o to v reakci na aktuální dění pokusím.

Začnu tím nejdůležitějším (není to "kibicování", ale sdílená zkušenost, protože se s tímto setkáváme při pěstování vize a velmi, velmi obtížně se to překonává):

1. Chybí diskuse, krotké i vášnivé:

Drtivá většina článku má podobu toho, že někdo něco sděluje ostatním, ale přitom se moc nezajímá o to, co sdělují ostatní, co je ostatními sdělováno jemu. V důsledku toho názorové odlišnosti (nejen souhlas-nesouhlas, ale hlavně rozmístění akcentů, doplnění, pohled z druhé strany apod.) zůstávají překryté.

S tím souvisí i to, že není otevřena diskuse k otázkám, ke kterým by bylo vhodné diskutovat. Uvedu několik příkladů:

- Co je to levice v dnešní době, čím se liší od pravice, proč se nachází v krizi, má či nemá ještě smysl dělení na pravici a levici?

- Stačí znárodnit (zestátnit), případně zvýšit daňovou progresi a problémy se vyřeší, nebo to nestačí a jde o něco jiného, případně o co jde?

- Lze zastavit proces bohatnutí bohatých a chudnutí chudých, nebo jde spíše o eliminování negativních důsledků tohoto procesu a jak je eliminovat?

- Dokáže současný typ umělé inteligence nahradit člověka, nebo existují specificky lidské, umělou inteligencí nenahraditelné schopnosti (které ovšem dokáže rozpoznat i stávající typ umělé inteligence a z tohoto hlediska může být zneužit k rozpoznání a odstraňování těch, kteří disponují myšlením vyššího typu)?

Atd.

Podle mého názoru by takové diskuse čtenáři uvítali, lze jim dát vhodnou formu a patrně by se rozšířil okruh autorů i čtenářů.

Dalším přínosem by bylo to, že by se autoři i čtenáři učili více vnímat sami sebe navzájem. To, že se málo vzájemně obohacují, je "takový nešvar, který se nám tu v poslední době rozmohl".

2. Chybí dotažení zpracování dílčích témat do konkrétního vyústění

Většina těch nejlepších článků, u kterých by to bylo nejvíce žádoucí, není dotažena do vyústění, které by sjednocovalo čtenáře ke konkrétní aktivitě či dlouhodobé koncepční spolupráci, případně k aktivitě, která by měla konkrétní akční vyústění. Uvedu dva příklady:

- První přebírám z předcházejícího dílu – článek Josefa Buřiče k českému vynálezu mladých inženýrů, který, pokud by byl aplikován, by výrazně přispěl k řešení jednoho důležitého ekologického problému, viz: <https://casopisargument.cz/55270> Co udělat, aby se "dobrá věc podařila"? Vždyť přece nestačí končit rezignačním povzdechem "*Jestlipak se najde mezi českými europoslanci někdo, kdo požádá, aby tato nová česká metoda odstraňování rtuti z odpadních plynů byla alespoň zmíněna ve stanovisku Evropského parlamentu. - Moc na to ale nevěřím. Nakonec nebyl by to ani první, ani asi bohužel poslední případ, jak propást příležitost pro českou vědu.*" Tady je na místě organizovaná aktivita, v rámci kompetencí a akčního dosahu časopisu neustále systematizovat, analyzovat, připomínat podobné případy, sdružovat osoby, kterých se to týká, případně kterým není lhostejné, jak to dopadne, nedat spát příslušným institucím, které jsou za realizaci toho, co je přínosné, zodpovědné apod.

- Druhý se týká článků, které přesně (většinou vtipně a úderně) poukazují na některá z četných selhání současné moci (na konkrétní lumpárnu), zpravidla ve spojení se zneužitím dvojího metru (např. v souvislosti s tím, že to, nad čím se pohoršují sluhové současné moci, sami na sebe nevztahují). Obdobné lumpárny se opakují znovu a znovu jako přes kopírák. Člověk si takový "buřičský" článek přečte, užije si trochu adrenalinu, utvrdí se v tom, jací darebáci nám vládnu a tím to skončí.

V obou případech to vede ve střednědobém horizontu k rezignaci části veřejnosti. Konkrétní zkušenost jsem získal i z reakcí na zařazení série k !Argumentu do pěstování vize. Nejčastější byly:

- "*To jsi udělal dobře, tento časopis je důležité podpořit.*"

- "*Dříve jsem ten časopis rád četl, ale už tam nacházím málo nového a nepotřebuji se nechávat jen něčím znovu a znovu naštvat.*"

Je to velmi podobné tomu, s čím se setkávám při pěstování vize. Těm, kteří se této práci účastní, se také někdy zdá, že *"stále přešlapujeme na místě"*. Co je příčinou a jak dosáhnout toho, aby se šlo a hlavně došlo dál?

Jan Sokol o umění diskutovat

V dnešním pokračování připomenu názor člověka, se kterým jsem se měl možnost několikrát se setkat. Dvakrát na naší univerzitě, kam přišel na náš teoretický seminář, několikrát náhodně. Vždy jsem toho využil, protože to byl moudrý člověk s nadhledem – **Jan Sokol**.

V době, kdy jsem dopsal první díl seriálu, někdo ve skupině *Filozofický klub 2008* připomněl interpretaci některých jeho myšlenek z pera Romana Novotného v článku *Jan Sokol: Říkat, že každý má svou pravdu, je nebezpečné*. Ten sice vyšel před delší dobou, konkrétně 14. dubna 2017, ale z hlediska umění diskutovat je víc než aktuální. Zde je:

„V současnosti se zdá, že **pravda ztrácí na své někdejší autoritě**. Často se mluví o post-pravdě a alternativních faktech, kterým lidé začali důvěřovat, a mohou kvůli tomu jít snadno na ruku populistům a demagogům. O pravdě, pravdivosti a lži jsme se bavili s filosofem Janem Sokolem, který nedávno přednášel na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity.“

Člověk i lidská společnost na pravdě podle Sokola závisejí, **bez pravdy by řeč ztratila smysl a lidé by si navzájem nemohli důvěřovat**. *"Pravda rozhodně nesouvisí s netolerancí a násilím; ty jsou naopak důsledkem lži," upozorňuje. "Pravda je řečový fenomén. Když řeknu, že prší, říkám totéž, jako kdybych řekl: Je pravda, že prší. Když se ptám na cestu, samozřejmě předpokládám, že dostanu pravdivou odpověď" – jinak by to nemělo smysl.*"

Podle profesora Sokola bychom měli **rozlišovat mezi pravdou a pravdivostí, pravdou a pravdivou výpovědí**, které v běžné řeči zaměňujeme.

"Pravdivých vět jsou miliony, kdežto o pravdě se skutečně dá říct, že je jen jedna, že je všem společná a že nikomu nepatří. Nemohu "mít pravdu", protože ta nám všem vládne a chce, abychom se jí řídili. Pravda je to, co je všem pravdivým větám společné, co dovoluje rozlišit mezi pravdivým a nepravdivým. Pravdivost záleží na okolnostech a pravdivé jsou ty věty, na něž se můžeme spolehnout," vysvětluje Jan Sokol.

Postmoderní kritika pravdy podle Sokola pravdu zrelativizovala, a protože ji ztotožňuje s jednotlivými názory a tvrzeními, může jí podsouvat různá zneužití, která ústí ve fanatismus a násilí, jež způsobují lidé, kteří si namlouvají, že "mají pravdu". **Často dnes slýcháme, že "každý má svoji pravdu", to je ale podle Sokola nebezpečné.**

"Kdyby tomu tak bylo, neměli bychom o čem mluvit. Proč bych měl poslouchat nějakou tvoji pravdu, když mám tu svoji? Kdyby nebylo pravdy, museli bychom místo přesvědčování a řeči chtít ty druhé donutit. Kdybychom přestali rozlišovat mezi pravdivým a nepravdivým, otevřeli bychom cestu všem demagogům, kterým to samozřejmě vyhovuje," varuje Sokol.

"I kdybych sebevíc křičel, že dva a dva je pět, i kdybych všechny donutil, aby na to přísahali, přece se to pravdou nestane," vysvětluje profesor filosofie. *"To, čemu se říká post-pravda, je důsledek nepřesného myšlení a možná i určité demagogie, která se nás snaží přesvědčit, že se nemůžeme na nic spolehnout, že nic neplatí, že žádná řeč nic neznamená."*

Mnozí lidé dnes žijí v nejistotě, v deziluzi třeba z tradiční politiky, a často hledají oporou jinde. Pak snadno podlehnou různým takzvaným post-pravdám a alternativním faktům.

A co tedy podle Sokola může dělat ten, komu na pravdě a pravdivosti záleží?

"Když chcete někomu nebo něčemu pomoci, musíte si nejprve uvědomit, co se děje a o co jde," shrnuje profesor Sokol a dodává, že bychom měli asi **začít právě od rozlišení mezi pravdou a pravdivostí, a také mezi omylem a účelovou lží**. **Lež totiž není pouhá nepravda, ale nepravda, která to o sobě ví a musí to zastírat.**

"Lež je úspěšná jen tehdy, když ji někdo považuje za pravdu. Když obelhávaného nepřesvědčíte, že to, co říkáte je pravdivé, tak jste se namáhal zbytečně," uzavírá profesor Sokol, proč je potřeba být před lží více ve střehu.

K tomu:

Jak aktuální! Zvláště v době, kdy **relativizace přerostla ve vyublování tzv. "narativů" z hniječích bažin manipulace a vyvolávání animozit**.

K tomu, co říká Jan Sokol, snad jen malý dodatek. Některé "pravdy" se zdají být "na první pohled samozřejmé". Na tu "samozřejmost" je nutné vždy dávat dobrý pozor a přijímat ji s ostražitostí. Pravda může existovat jen v rámci rozvíjejícího se systému poznání, který se opírá o vědu, vyvíjí v interakci s praxí a je touto praxí ověřován. K tomu dlužno dodat, že tento **systém může žít jen v hlavách mnoha lidí schopných mezi sebou komunikovat** ("pravda" napsaná na papíře je jen prostředek komunikace a mimo komunikaci je mrtvá). Z toho mj. vyplývá, že **na každém člověku závisí to, zda (kdy, s jakými "náklady", resp. obětmi) pravda zvítězí** (bude vítězit, ovlivní reálné dění). Každý – ať si to uvědomuje či nikoli, ať si to připustí či nepřipustí, ať chce či nechce – je **aktivním účastníkem žití, přežívání, umírání či vymírání pravdy**.

Obecná úvaha

Nejvíce zpomaluje postup vpřed to, že se nedokážeme dostatečně vzájemně vnímat navzájem a obohacovat se.

Jakou to má příčinu?

Normální lidská mysl by měla být otevřená všemu novému, měla by fungovat jako otevřený, rozvíjející se systém, který je nejen prostředkem k pochopení toho, o co jde a co dělat, ale také naplněním smyslu jako takového, tím, co člověka naplňuje i prožitkovým bohatstvím.

A nám se daří velmi obtížně odblokovat se od toho, co nás uvěžňuje do stereotypů. Samozřejmě, že na online setkáních jsme na tom mnohem lépe než ti, kteří se uzavřeli do temného vězení "bublin vzájemně nekomunikujících narativů", ale chce to větší "drive".

I na té konferenci se chtěli někteří jen předvést. Poctivých dřičů uvažujících komplexně tam nebylo zas tak moc, ale byli tam a bylo povznášející s nimi komunikovat (dokonce i v němčině, což mně velmi usnadnilo život).

Tak to jen taková povšechná informace. Ale jako vždy budu zlobit a řeknu, co se mně nelíbí. Ne proto, abych se "vytahoval", ale abychom prolomili (společně) ty nejčastěji se vyskytující bariéry, které vytvářejí dojem, že "stojíme na místě". Předem se omlouvám a snesu i drsnější reakci, pokud se mýlím, ale toto považuji opravdu za důležité překonat následující nepřesnosti:

Ad Jana Simonová:

"Demokratické volební systémy Západu produkují ve značné míře neprofesionální elity, které místo strategické racionality založené na pravdivých faktech, uplatňují především "wishful thinking", vlastní prospěch a emoce ve svém rozhodování."

K tomu ode mne:

To není důsledek "demokratických volebních systémů Západu", ale jejich **ZRANITELNOSTI** pozičním investováním (skvěle popsal Petr Sak), vlivovými sítěmi a hlavně tím, jak funguje současná globální moc! Pokud toto nepochopíme, těžko se budeme bránit. A jak funguje současná globální moc? Myslím, že to máme v rámci pěstování vize nejlépe popsáno, viz:

<https://radimvalencik.pise.cz/10793-struktura-soucasne-globalni-moci.html>

Možná, že je to úplně mimo, možná, že je to potřeba v některých směrech doplnit. Ale na čem to záleží? Jsem hodně mimo, když říkám (viz major): *"Nejvíce zpomaluje postup vpřed to, že se nedokážeme dostatečně vzájemně vnímat navzájem a obohacovat se"?*

Ad Radek Novotný:

"možná bychom měli přemýšlet nad tím, jak věci vysvětlovat i těm obyčejným lidem a ti, ekonomicky nepřemýšlejí".

K tomu ode mne:

Zase jsem si z velmi dobrých ohlasů vybral to, čím pozlobím. V klíčových věcech musíme být naprosto přesní. To, že někdo ("*obyčejný člověk*") "*ekonomicky nepřemýšlí*" není přirozený stav, není to normální. Normální je, jak už jsem uvedl výše: *"Normální lidská mysl by měla být otevřená všemu novému, měla by fungovat jako otevřený, rozvíjející se systém, který je nejen prostředkem k pochopení toho, o co jde a co dělat, ale také naplněním smyslu jako takového, tím, co člověka naplňuje i prožitkovým bohatstvím."*

Tj. přesnější než to, co říká Radek, je nikoliv to vysvětlovat těm, kteří ekonomicky nepřemýšlí, ale dosáhnout toho, aby **začali přemýšlet** (ekonomicky, ale nejen ekonomicky). To, že jsou to "*obyčejní lidé*", je nejen neomlouvám, ale zavazuje k tomu, aby začali přemýšlet. Pokud se to podaří, pak už **hnutí obrany před zlem a nápravou důsledků zla** nikdo nezastaví!

A co je k tomu třeba? Budu to **kontroverzně konkretizovat**: Pouhý **tucet** těch, kteří mají před sebou nejméně 20 let efektivní a efektivní činnosti, kteří splynou s rozvojem vlastního systému poznání, kteří dokážou obohacovat se navzájem a každý z nich i další tucet pokračovatelů. (Interpretace "tuctu" není tak důležitá, jedno zda matematicky spočítané optimum s dostatečnou rezervou replikace v podmínkách, kdy vše nemusí končit jen prostřeleným uchem, analogie s apoštoly či porotou vyslovující ortel současnosti; patrně existuje i dalších x interpretací.)

Reakce Radka Novotného:

„To není o ekonomickém přemýšlení, či nepřemýšlení, ale o srozumitelnosti. Např. my jsme si vyměňovali maily ohledně produktivních služeb několikrát a co tím vlastně myslíš jsem pochopil, až když mi to vysvětloval Jiří Kohout na aktivitách JZD Slušovice. Dále třeba chceš, aby VIZE byla realistická a přitažlivá. Ale podmínkou je, že si lidé dostudují Marxe, aby pochopili o čem píšeš/mluvíš? Tedy nevím, jestli je to o tom, že si nerozumíme, či že se neposloucháme. Nevím. Já jsem připraven diskutovat, ale jak piši výše asi to chce hovořit pro nás neekonomicky jinak.“

O jednom z hlavních zdrojů nedorozumění

Předběžné poznámky:

1. Z hlediska našeho přístupu považují za důležité vidět současnou dobu jako **změnu srovnatelnou s průmyslovou revolucí, ale ještě výraznější, při které se jako dominantní sektor ekonomiky prosazuje odvětví produktivních služeb (služeb zaměřených na rozvoj, uchování a uplatnění lidských schopností), kdy – jako vždy v dějinách – se to staré a přežitě "drží zuby nehty"**. Oproti "Průmyslu 4.0" Klause Schwaba, který uvažuje jen technologické proměny v oblasti výroby, neví "co s lidmi" (v některých interpretacích pak přechází v koncepci více či méně "tiché" genocidy) a už vůbec neví, co s volným časem. Přitom to věděl už Karel Marx (k tomu, co jej dobré z něj zná, se ještě dostanu), který za přeměnou volného času v plný rozvoj schopností člověka viděl nejvýznamnější faktor ekonomického růstu i proměny kvality ekonomického růstu, se jedná o **zásadní přesah v pochopení toho, o co jde**. Jsou to právě odvětví produktivních služeb, které tuto proměnu volného času v nejvýznamnější ekonomický zdroj umožní, současně s tím, že jim (odvětvím produktivních služeb) to umožní, aby se postavila na vlastní nohy financování z podílu na ekonomických efektech, které budou přinášet, získají tak ve svůj prospěch většinu vytvářených výnosů. Přejít k tomuto typu růstu se neobejde bez posílení role, ale hlavně zásadní proměny nejvyšších forem vzdělání, kdy **produktum vzdělávacího systému** nebude jen absolvent dobře připravený na svou profesní dráhu, ale **trvale doplňovaná absolventská síť umožňující plně a dynamické uplatnění čerstvých absolventů prostřednictvím těch, kteří již působí v praxi, rovněž tak umožňující efektivní přenos nejnovějších poznatků do praxe**. Dojde k **propojení absolventských sítí univerzit nového typu s tvůrčími mezigeneračními týmy ve firmách coby základního inovačního a produkčního potenciálu společnosti**, který spojí změnu kvality ekonomického růstu se zásadním odpoutáním jeho dynamiky od závislosti na množství přírodních zdrojů vtahovaných do ekonomické reprodukce, na vyčerpávání přírodních zdrojů a poškozování přírody. Jedná se i o **přesah v oblasti skutečného řešení problémů spojených s ochranou přírodního prostředí**.

2. Nemělo by být tak těžké pochopit, co co jde. Ve zcela samostatně napsané bakalářské práci na VŠFS to podrobně objasnil i P. Martyněnko, přičemž velmi přesně srovnal 4. průmyslovou revoluci Klause Schwaba s naším pojetím změny srovnatelné s průmyslovou revolucí; uvedu odkaz na příspěvky, ve kterých jsem vybral to nejdůležitější z jeho práce:

<https://radimvalencik.pise.cz/11551-vize-jakou-potrebujeme-868.html>

<https://radimvalencik.pise.cz/11552-vize-jakou-potrebujeme-869.html>

Nejdůležitější část, srovnání s K. Schwabem, pochopit by měl či mohl každý:

<https://radimvalencik.pise.cz/11554-vize-jakou-potrebujeme-871.html>

<https://radimvalencik.pise.cz/11555-vize-jakou-potrebujeme-872.html>

<https://radimvalencik.pise.cz/11556-vize-jakou-potrebujeme-873.html>

Poslední díl obsahuje přehled teoretické literatury, kde zvláště doporučuji:

BRAUDEL, Fernand. Dynamika kapitalismu. Vydání druhé, doplněné. Helena Beguivinová (překladatel).

Praha: Argo, 2019. ISBN 978-80-257-2818-5.

3. Pojetí současné doby jako **změny srovnatelné s průmyslovou revolucí, při které se bude stávat dominantním sektorem odvětví produktivních služeb** je postupně rozpracováno a konkretizováno v monografiích, které (téměř) každoročně vydává tým působící při VŠFS. Zde jsou názvy a rok vydání monografií:

Perspektivy a financování odvětví produktivních služeb, 2014

Čtvrtá průmyslová revoluce, nebo ekonomika produktivních služeb?, 2015

Ekonomický základ odvětví produktivních služeb a zahájení komplexních reforem, 2017

Odvětví produktivních služeb. Teorie a praxe, 2018

Ekonomie produktivní spotřeby, 2019

Bohatství a chudoba jako problém, 2020

Tvůrčí mezigenerační týmy: základ inovačního potenciálu i realizátor změn, 2022

Metodologická role vize při orientování, integrování a využití výzkumu zaměřeného na problematiku společenského vývoje, 2023

A zde je odkaz na stránku VŠFS, na které jsou všechny online přístupné ke stažení:

<https://www.vsfz.cz/?id=2479-monografie>

To hlavní:

Začnu otázkou: **Proč je tak obtížné tomu porozumět?** Podle mě to není použitím ekonomického jazyka či nějak zvlášť složité odborné terminologie, ale především a hlavně tím, že se na současný vývoj a jeho interpretaci díváme **prizmatem příliš setrvačného pohledu**. Představme si, že se někdy v době po napoleonských válkách odehraje v Anglii tento fiktivní rozhovor:

Vizionář: *Celé to bylo zbytečné.*

Občan: *Co?*

Vizionář: *To válčení, vyhrává se přece úplně jinak.*

Občan: *Jak?*

Vizionář: *Pochopením toho, čemu a komu patří budoucnost, toho, jak se bude vyrábět.*

Občan: Nerozumím. Obděláváme půdu, která nám poskytuje potravu. Zbytek toho, co potřebujeme, obstarají řemesla.

Vizionář: Brzy to bude všechno úplně jinak.

Občan: Jak brzy a jak jinak?

Vizionář: Ani ne za sto let. V Anglii se změni to, co se bude produkovat a jak se bude produkovat. Stane se dominantní světovou velmocí, aniž by potřebovala svého Napoleona. Rozhodně proměna ekonomiky a její ekonomická síla.

Občan: Co a jak se změni?

Vizionář: Řemesla se cechovními pouty spoutaného doplňku zemědělské výroby změni v dominantní sektor, který bude produkovat největší množství produktů a ve kterém bude zaměstnáno nejvíce lidí.

Občan: A kdo bude pracovat na polích?

Vizionář: Technická zařízení. Poměrně rychle nahradí devět desetin lidí, kteří pracují na poli. Ti, kteří v zemědělství zůstanou, budou tato zařízení ovládat. A těch devět desetin bude pracovat v novém odvětví. Bude se mu říkat "průmysl".

Občan: To si nedovedu představit.

Vizionář: Vezmi si třeba větrný mlýn. Ten s pomocí větru a jednoduchého zařízení nahradil sto lidí.

Občan: To budou na poli jezdit pluchy poháněné plachtami?

Vizionář: Ne, silou ohně uzavřeného do železného pouzdra v zařízení, které využije jeho expanzivní sílu mnohem lépe než větrný mlýn sílu větru. Bude potřeba zařízení produkující sílu schopnou otáčet nejrůznějšími koly, které bude regulovatelné, bude pohyblivé i se zásobou zdroje pro oheň, bezpečné, spolehlivé.

Občan: A takové zařízení udělají ve velké kovárně?

Vizionář: Jsi blízko. Zpracování kovů, zejména železa, bude jedním z nejdůležitějších nových odvětví. Železo z velkých hutí bude téct doslova proudem a bude se zpracovávat v mnohem pevnější slitiny, než dnes známe. Bude se z něj pomocí válců dělat plech tak, jako se dnes válcuje těsto na nudle, ale v mnohem větších rozměrech. Změni se způsob jeho opracování – bude vrtáno, soustruhováno tak, jako dnes dřevo, aby se mohla síla poskytována zařízeními měnit do vhodné podoby.

Občan: To je hodně bujná fantazie.

Vizionář: To je jen takový malý zlomek toho, jak se řemesla zbavená okovů cechovní výroby začnou měnit nejen v nejrůznějších zařízeních, která si nedovedeme představit, ale také v produkci nových látek, které umožní zvýšit úrodu na poli, zabránit šíření chorob, vracet oděvům čistotu i vůni, rozsvítit světlo v každém domě. Zařízení budou tkát a barvit látky.

Občan: To bude trvat hodně dlouho.

Vizionář: Ne. Jak se to rozjede, tak jen desítky let. A pak se objeví úplně nové věci – lidé budou moci v zařízeních nejdříve objet, pak i obletět celý svět. A budou spolu moci mluvit z jednoho konce světa na druhý.

Občan: Aby z toho nevznikl chaos.

Vizionář: Tady bych věřil starému dobrému trhu a lidskému rozumu. Rozhodující slovo budou mít ti, kteří budou mít nejlepší zařízení k výrobě ještě lepších zařízení, kdy na konci bude výroba toho, co člověku bude přinášet užitek, zejména lepší využití volného času k tomu, aby byl ještě lepší.

Občan: Takže nám nic nehrozí?

Vizionář: Ale ano. Někteří na tom budou chtít parazitovat a po úspěšném vývoji může následovat úpadková fáze. Ale to už jsou otázky pro dalšího vizionáře.

K tomu:

Vidíte, jak je obtížné vysvětlit tomu, kdo nemá a nemůže mít představu odvozenou od zkušeností, jak bude vypadat a jak bude fungovat nový dominantní sektor založený na produktivních službách. Přesto jsem se o to pokusil v rámci pěstování vize na příkladu **proměny univerzit**, zde jsou příslušné části:

[Vize, jakou potřebujeme/395 Perspektiva univerzit – část 1.](#)

[Vize, jakou potřebujeme/396 Perspektiva univerzit – část 2.](#)

[Vize, jakou potřebujeme/397 Perspektiva univerzit – část 3/1.](#)

[Vize, jakou potřebujeme/398 Perspektiva univerzit – část 3.2.](#)

[Vize, jakou potřebujeme/399 Perspektiva univerzit – část 4.](#)

[Vize, jakou potřebujeme/403 Vize jedné univerzity - 1. část](#)

[Vize, jakou potřebujeme/404 Vize jedné univerzity - 2. část](#)

[Vize, jakou potřebujeme/405 Vize jedné univerzity - 3. část](#)

[Vize, jakou potřebujeme/406 Vize jedné univerzity - 4. část](#)

[Vize, jakou potřebujeme/407 Vize jedné univerzity - 5. část](#)

[Vize, jakou potřebujeme/408 Vize jedné univerzity - 6. část](#)

[Vize, jakou potřebujeme/409 Vize jedné univerzity - 7. část](#)

[Vize, jakou potřebujeme/410 Vize jedné univerzity – 7a. část](#)

[Vize, jakou potřebujeme/411 Vize jedné univerzity - 8. část](#)

[Vize, jakou potřebujeme/412 Vize jedné univerzity - 9. část](#)

[Vize, jakou potřebujeme/413 Vize jedné univerzity – 10/1. část](#)
[Vize, jakou potřebujeme/414 Vize jedné univerzity – 10/2. část](#)
[Vize, jakou potřebujeme/415 Vize jedné univerzity – 11/1. část](#)
[Vize, jakou potřebujeme/416 Vize jedné univerzity – 11/2. část](#)
[Vize, jakou potřebujeme/417 Souhrnná poznámka k vizím univerzit](#)

Ti, kteří mají celý text seriálu k vizi, to najdou ve 2. roce pěstování vize velmi snadno, ostatní zde (uveřejněno 15. ledna 2023):

<https://radimvalencik.pise.cz/10688-vize-jakou-potrebujeme-395.html>

K tomu Radek Novotný:

*„Chtěl bych reagovat na podnět Radima, kdy otevřel téma **inovačního potenciálu země pro vytvoření hodnotových řetězců pro rozvoj Produktivních služeb**. - Vypíchnul jsem některé problémy, kterým musíme čelit, resp. hledat na ně v rámci tvorby VIZE řešení v souladu s tím, co píše Radim: "inovační potenciál země. Je to propojení těch, kteří ho navyšují s těmi, kteří ho využívají. Proto vize musí komplexně postihovat vztahy univerzity – absolventské sítě – tvůrčí mezigenerační týmy jako hlavní složky a návazně další komponenty. Tam musíme hledat adresáty vize a spojence." (viz: <https://radimvalencik.pise.cz/11711-ars-disputandi-umeni-diskutovat-k-vizi-1.html>)*

Kvůli stručnosti uvádím jen stručně konstatování. V případě zájmu mohu doplnit.

Realita české vědy, faktory (osobní, ústavní, národní a mezinárodní), které jdou proti naší VIZI, aspekty a pracovní a osobní motivace, kterým musíme čelit.

Jak jsem už zmínil, problémy spolupráce mezi vědci a podnikateli jsem se intenzivně pro CzechInvest zabýval asi 1,5 roku:

- analyzoval jsem veřejně dostupnou literaturu (články), které se tím zabývaly;
- s kolegy jsme provedli řadu rozhovorů s akademiky a s firmami, které měly zkušenosti ze spolupráce s vědci a v čem viděli problémy;

- osobní zkušenosti coby člena Monitorovacího výboru VaVpI, jak se vyvíjeli infrastrukturní projekty pro spolupráci mezi vědci a firmami.

Z toho výzkumu vyplynulo několik faktorů, které bychom měli zvažovat a případně zapracovat do VIZE teze, nástroje, návrhy řešení, které by pomáhaly tyto faktory snižovat:

- I když vědci a firmy dělají na společném projektu, obě skupiny mají odlišné zájmy: firmy zisk a konkurenceschopnost, vědci bodovaný výsledek v RIVu, slávu, což se mnohdy kříží. – V případě zájmu mohu doložit.

- Vědci mají představy o hodnotách svého výsledku Výzkumu a vývoje, které se nekryjí s realitou trhu. Hodně je nadhodnocují, tudíž bývá spolupráce neefektivní. Co funguje je "smluvní výzkum, který funguje pod tvrdou průběžnou kontrolou zadavatele (málo firem na to má lidi a čas).

- Firmy nechápou celý kontext výzkumu a vývoje, vše považují za smluvní výzkum,

- Firmy požadují/chápou výstupy jsou předem odhadnutelné a finančně parametrizovatelné. Nechápu výzkumnou nejistotu.

- Zákon trhu založený na maximalizaci zisku podporuje taková řešení, že zaplatit pokutu je výhodnější, než zavádět technologie vstřícnější přírodnímu prostředí.

Západní model vědy, založený na vysávání myšlenek, a odliv mozků tvrdě konkuruje VIZI:

- Společné principy vědecké práce (evropská, světová) věda v rámci bezstrukturního řízení podporuje ty jedince, kteří upřednostňují slávu na mezinárodním poli oproti podpoře národního uplatnění výsledků.

- Zákon o podpoře VaV v souladu s výše uvedenými principy nastavuje veřejnou podporu ve prospěch mezinárodního využití výsledků – transfer vědomostí.

- Hodnocení úspěšnosti RIV podporuje publikování před aplikací ve firmách (obchodní tajemství).

Účinná ale v současném režimu nerealizovatelná cesta národního výzkumu:

Dobrý příklad, jak by to bylo, kdybychom se od Západu odtrhli, nám ukazuje Rusko. Po kolapsu SSSR nastal odliv vědců "západního civilizačního okruhu" do Evropy, ale více do USA a Rusko stálo před problémem, jak znovu vybudovat ruskou vědu. Soustředili se na výchovu vlasteneckých vědců, rozvíjeli zcela nový způsob myšlení a výsledky (zbrojařském průmyslu: S-500, Zirkon, duchovní aspekty, paranormální vědy apod.) ukazují, že přišly na takové koncepty, na které Západ nemá adekvátní odpověď.

Navíc je ruská věda víc vlastenecká, platí informační blokáda, takže i taková Uršula von Layen věří, že Rusové vymontovávají čipy ze západních praček, aby je dali do zbraní.

Dalším aspektem, který bychom měli zvažovat je, že existuje soukromý a akademický výzkum a ten soukromý je z objemu finanční podpory mnohem větší (cca 4x, už před 15 lety byla podpora soukromého výzkumu ročně 80 mld oproti 30 mld. státní a evropské podpory).

Zájem výzkumných ústavů a AVČR – pořadí v RIV, který rozhoduje o institucionálním příspěvku

Centra Excelence, Výzkumná Centra a přechod na samofinancování

Za pomoci fondů EU vláda během let 2014-2020 (OP VaVpI) podpořila vybudování sítě Výzkumných center mimo Prahu a Center Excellence v krajích s cílem vybudovat národní výzkumnou infrastrukturu, která bude

umožňovat transfer technologií do praxe. Strategií bylo podpořit centra po dobu udržitelnosti se snižujícím se podílem státního financování, aby po 5 letech výzkumná centra byla z většiny financována spoluprací s firmami. Demonstrace vědců tento záměr zničila a centra se stala "drahými hračkami" pro vědce (mohu doložit příklady).

V rámci stejné strategie se zatím úspěšně rozvinul program pro "Návrat mladých vědců" ze zahraničí, kdy se pro nová centra primárně oslovovali mladí čeští vědci úspěšní v zahraničí s nabídkou stejných mezd, jako jim nabízí Západní instituce. Řada vlasteneckých vědců se vrátila, ale jak dlouho to vydrží? "

K tomu stručně ode mě:

Velmi cenný příspěvek. Doplním malým konkrétním příkladem. Pokud má být snaha o původní výzkum orientovaný na praxi úspěšná, musí se opírat o silný tým. Z řady důvodů by měl být mezigenerační (typu těch, které založil Armin Delong či Antonín Holý). Na naší univerzitě jsme k této problematice zpracovali projekt v rámci TAČR (Technické agentury České republiky). Vycházel z unikátního, ale kapacitami omezeného výzkumu, ve kterém se nám podařilo pochytit asi 40 tvůrčích mezigeneračních týmů v různých fázích vývoje. Chtěli jsme udělat reprezentativní výzkum všech funkčních týmů tohoto typu v ČR (interaktivní mapu, klasifikaci, ze které by vycházely formy státní podpory, metodiku sledování a podpory těchto týmů). Projekt byl zamítnut s absurdní argumentací. Prostě "nechce se", aby se naše země mohla postavit na vlastní nohy. Podrobně je o tom v jedné z online dostupných monografií vydaných na VŠFS, o kterých jsem už psal, konkrétně v této: https://www.vsfs.cz/prilohy/tmt_final_web.pdf

Proto se mně líbí apel na "vlastenecké pojetí vědy". Není to vlastenčení tam, kam nepatří, je to nutná součást předpokladů normálního fungování vědy v dnešní době. Bohužel. Žijeme v době velmi agresivního nástupu iracionality a útoku na již zmíněnou "schopnost postavit se na vlastní nohy". Z tohoto hlediska bych trochu upřesnil smysl vize. Ta musí dávat ideovou podporu pro propojení všech aktivit, které vytvoří nosnou alternativu současné devastaci. Proto jsme na začátku její tvorby definovali její strukturu tak, aby byla co nejvíce komplexní:

<https://radimvalencik.pise.cz/10010-vize-jakou-potrebujeme-11.html> To bylo v prosinci 2021. Od té doby konkretizujeme naplnění této struktury v různých směrech. Určité shrnutí dosažených výsledků bylo dáno v samostatné online přístupné monografii vydané VŠFS:

https://www.vsfs.cz/prilohy/lk_metodologicka_role_monografie.pdf

Dodám v kontextu toho, čím přispěl R. Novotný: Pěstování vize a výstupy tohoto pěstování musí posilovat vlasteneckého ducha těch, kteří chtějí vycházet z toho, o co jde a co dělat. Není to "vlastenčení", ale naprosto nutný předpoklad prosaditelnosti čehokoli, co je přínosné.

Něco málo o Karlu Marxovi

Reaguji na otázku, zda si myslím, že by všichni měli znát jeho dílo. K tomu nejdříve stručná odpověď:

1. Každý by měl vědět, co je to **přírodně historické pojetí vývoje společnosti**.
2. Také by si z Marxe měl každý vzít to, že zahrnuje do systému poznání i identifikování toho, komu je toto poznání určeno a jak toto poznání přispívá k jeho roli, tj. jinými slovy – **cesta od teorie do praxe není oblast mimo systém poznání, ale jeho součástí**.
3. Pak je tu ještě několik drobností z jeho díla, na které se zapomíná:
  - Pojetí **volného času jako času pro plný rozvoj schopností člověka**, které působí na ekonomiku jako **nejvýznamnější produktivní síla**.
  - Pojetí společenského ideálu jako společnosti, ve které je **svobodný rozvoj každého jedince podmínkou rozvoje všech**.
  - A taková pikantní ústka – **dvojitý pohled na zásadní proměnu společnosti**: "slupka puká, vyvlastňovatelé jsou vyvlastněni" (Kapitál I) a na straně druhé – nejdříve posiluje svou roli v ekonomice nový dominantní sektor a následně se tomu přizpůsobuje politická nadstavba.
  - A také je dobré vědět, co Marx neznal a nemohl znát (např. to, že tím novým sektorem budou služby umožňující produktivní využití volného času). Zejména se to týká hloubky rozkladu kapitalistické společnosti a jejího úpadku (něco tak strašného, co se nyní děje, Marx opravdu nepředpokládal).

4. Pokud po někom chci, aby Marxe prostudoval poctivě, tak jsou to "marxisté", kteří se na něj rádi odvolávají a o jeho díle zpravidla vědí "úplný prd". Mluví o vykořisťování, třídním boji, znárodnění a vůbec netuší, že papouškují ideové paskvily, které vytvořili sluhové někdejších papalášů, aby se z Marxova učení ideové podpory hnutí zdola stala ideová opora mocipánů tam nahoře.

Ale k věci. V roce 2015 byla bestsellerem kniha Paula Mason *Postkapitalismus* (MASON, Paul. *PostCapitalism: A Guide to Our Future*. Allen Lane, 2015). Jako ukázkou uvedu jednu z nejlepších pasáží:

"Na Marxe je v Německu vydán zatykač a v Londýně tvrdě pracuje, zapisuje si poznámky a myšlenkové experimenty. Když si nakonec prostudovali, co Marx té noci psal, levicovní intelektuálové z šedesátých let dvacátého století přiznali, že to "zpochybňuje všechny dosavadní vážné interpretace Marxe". Jmenuje se to "Fragment o strojích". - V tomto "Fragmentu" si Marx představuje ekonomiku, v níž je hlavní rolí strojů vyrábět a hlavní rolí lidí je na ně dohlížet. Bylo mu jasné, že v takové ekonomice by hlavní produktivní síla byly informace. Výrobní síla takových strojů, jako je automatický tkalcovský stroj, telegraf a parní lokomotiva

nezávisela na množství fyzické práce, již je zapotřebí k jejich výrobě, ale na stavu společenských znalostí. Organizace a znalosti, jinými slovy, jsou důležitějším faktorem výrobní síly než výroba strojů a jejich řízení. - Vzhledem k tomu, co se z marxismu stalo - teorie vykořisťování založená na krádeži pracovního času - je to revoluční výrok. Ukazuje, že jakmile se znalosti stanou samostatnou výrobní silou, která překoná práci potřebnou k výrobě stroje, velkou otázkou přestane být otázka "mzdy kontra zisky", ale kdo ovládá to, co Marx nazval "silou vědomostí". - V ekonomice, kde stroje dělají většinu práce, musí být podstata znalostí, uzavřených do strojů, být "společensky vlastněná". Ve svém konečném nočním myšlenkovém experimentu si Marx představoval konečný bod této trajektorie - vytvoření "ideálního stroje", který trvá navždycky a nestojí nic. Stroj, který by se dal sestrojít zadarmo, by výrobnímu procesu nepřidal žádnou hodnotu a rychle by, během několika účetních období, omezil cenu, profit i pracovní náklady všeho, čeho by se ten stroj dotkl. - Jakmile si uvědomíte, že informace jsou hmotné a že software je stroj a že cena úložného prostoru, šířky pásma a zpracování informací klesá exponenciální rychlostí, začne být jasná hodnota Marxova uvažování. Jsme obklopeni stroji, které nestojí nic, a mohly by, kdybychom chtěli, trvat navždycky. - V těchto úvahách, které vyšly tiskem až v polovině dvacátého století, si Marx představoval, že budou informace ukládány a sdílány v něčem, co se bude jmenovat "všeobecný intelekt" - bude to mozek všech lidí na Zemi propojený sociálními znalostmi, kdy mají všichni lidé prospěch z každého upgradu. Krátce řečeno, představoval si něco velmi podobného informační ekonomice, v níž dnes žijeme. A, jak napsal, existence této informační ekonomiky "vyhodí kapitalismus vysoko do povětří". (Mason 2015)

Zajímavé, ale hodně povrchní vidění Marxe. Ten viděl mnohem dál. Uvedu pasáž, která se týká jeho pojetí "všeobecné práce", které jsem zmínil a které bezprostředně souvisí s rolí produktivních služeb:

"V potu tváře pracovati budeš! — tak znělo Jehovovo prokletí, kterým stihl Adama. A tak A. Smith chápe práci jako prokletí. "Klid" vystupuje u něho jako adekvátní stav, totožný se "svobodou" a "šťěstím". Zdá se, že A. Smith je dalek poznání, že individuum má "za normálního stavu svého zdraví, síly, výkonnosti, obratnosti, zručnosti" i potřebu normálního dílu práce a překonání klidu. Sama míra práce se tu samozřejmě jeví jako daná zvnějška totiž cílem, jehož má být dosaženo a překážkami, které musí být prací překonány, aby se ho dosáhlo. Stejně tak nemá A. Smith ani tušení o tom, že právě toto **překonávání překážek samo o sobě je uskutečňováním svobody** — a že dále vnější cíle ztrácejí zdání pouze vnější přírodní nutnosti a stávají se cíli, které si individuum teprve samo klade — tedy jsou kladeny jako sebeuskutečnění, zpředmětnění subjektu, a proto jako reálná svoboda, jejímž projevem je právě práce. Smith má samozřejmě pravdu v tom, že v historických formách práce, jako práce otrocká, nevolnická a námezdní, se práce vždy jeví jako něco odporného, jako práce vnucená zvnějška, a že se naproti ní pracovní nečinnost jeví jako "svoboda a štěstí". Dá se mluvit o dvou aspektech: o této protikladné práci — a, což s tím souvisí, o práci, která si ještě nevytvořila subjektivní a objektivní podmínky (nebo také, ve srovnání s pastýřským atd. stavem, která je ztratila) proto, aby se práce stala přitažlivou, aby byla sebeuskutečněním individua, což vůbec ne znamená, že by byla pouhým povyražením, pouhou záabavou, jak to opravdu s naivností hodnou grizetky chápe Fourier. **Skutečně svobodná práce, jako např. činnost hudebního skladatele, je současně zatraceně vážná záležitost nejintenzívnější vypětí. Práce v materiální výrobě může nabýt této povahy jen tím, že 1. je dán její společenský charakter, 2. že je to práce vědeckého charakteru a současně všeobecná práce, že to není úsilí člověka jako určitým způsobem vycvičené přírodní síly, nýbrž jako subjektu, který se ve výrobním procesu nejeví v čistě přírodní, přirozeně vzniklé formě, nýbrž jako činnost řídící všechny přírodní síly.**

(Marx, Rukopisy "Grundrisse", vyd. z r. 1974, s. 106-107)

Cesta k ideové převaze

Radim Valenčík a kol.

V diskusích o tom, jak pokročit v **rozpracování, sdílení a realizaci vize** se postupně začala rodit myšlenka **"dvanácti"** (dvanácti těch, kteří na sobě pracují, vzájemně se obohacují jak odlišnými názory, tak i poznáváním nového, schopných srozumitelně sdělovat své myšlenky a propůjčit život pravdě rozvíjející se jako otevřený a sdílený systém). Dvanácti, kteří budou schopni **reprezentovat, rozvíjet a šířit odpověď na otázku, o co jde a co dělat.**

Pokusil jsem se tuto myšlenku konkretizovat v rozhovoru s **Petrem Burešem** na jeho televizi, viz:

<https://www.youtube.com/watch?v=0jBZWO1va54>

Ohlas byl intenzivnější, než jsem očekával, viz:

<https://radimvalencik.pise.cz/11729-60-verejne-online-setkani-k-pestovani-vize.html>

Ani ne den po odvysílání pořadu přes 10 tisíc zhlédnutí, 1,3 tisíce lajků, 54 komentářů s návrhy na 12 osobností, které by měly vést hnutí obrany a nápravy. A stále přibývá zhlédnutí, (16 tisíc), lajků (1,6 tisíc) komentářů (105) i návrhů na dvanáctku.

Původně jsem chtěl napsat příspěvek, ve kterém budu konkretizovat svou představu o roli, kterou by měla "dvanáctka" sehrát. Dostal jsem však tak zajímavé ohlasy, že dávám přednost jejich prezentování.

Jiří Kohout

Seznam je to hezký, ale myslím si, že by ještě lépe fungovalo:

12 velmi zkušených "apoštolů" zaměřených vždy na 1 konkrétní tematiku a 12 vyučovaných studentů. Kterí by dále šířili již všech 12 témat mezi svých 12 následovníků...

K tomu (moje odpověď mailem):

Úplně přesně tak to vidím. Jen bych ještě dodal – každý specializovaný na svůj úsek, ale tak, aby byli vzájemně komplementární, komplexně pokrývali to, co je nutné v oblasti ideové (teoretické) řešit a vytvářeli ucelený systém poznání, který lze sdílet. Ne všichni, kteří se zapojili do diskuse, v reakcích na to, co jsem povídal, pochopili, o co jde. Pletou to s politickými funkcemi či radou starších, což je něco jiného. Ale to se vyjasní. Není to ani "rada starších", ani "kandidátka do voleb", ani "stínová vláda" apod. Jsou to (řečeno s trochou patosu a nadsázky) nositelé světla poznání.

Josef Lebr

Nedá mi to, abych sdělil svůj názor na téma hledání dvanácti, alespoň touto formou.

Záměr objektivního zpracování drtivé ideové převahy v podobě národní vize považuji za vysoce záslužný a potřebný. Osobnosti v připojeném seznamu znám ovšem pouze podle jména. Pouze se sociologem profesorem Kellerem komunikuji na dálku již přes 10 let. Jen Vás jsem měl možnost poznat osobně. Neměli by chybět osobnosti z podnikatelské a kulturní sféry, které se mi zdá v seznamu scházet. Lituji, ale takové osobnosti, které by si uvést zasloužili neznám. Vizi vypracovanou 12 "apoštolů" by redigovala osobnost jejich důvěryhodného a všemi respektovaného "Ježíše".

Situace mi silně připomíná manifest českých spisovatelů, zasláný v květnu 1917 poslancům říšské rady. Spisovatelům nechyběla v té době odvaha a apelovali na politickou reprezentaci, aby hleděla zájmů národa a nikoliv osobních. Redakce manifestu se ujal všemi uznávaný spisovatel Alois Jirásek.

Kéž by se historie v případě vize dala opakovat.

Tibor Ganzer

Stredozem. Mittelland. Középföld.

To nie je názov fantazy ságy z Netflixu ale realita príbuznej mentality ľudí na určitom území Európy.

Ja vnímam to asi viac do hĺbky než Ty z toho dôvodu že mám možnosť porovnávať tento priestor - so svojim slovenským pasom a manželkou z Košíc, príbuzenstvom z Komárna a Györu a Budapešti, dcérou v súčasnosti v Klagenfurtu - s Francúzskom, Holandskom, Dánskom, Talianskom a Španielskom v rámci služobných ciest.

V tom Stredozemnom priestore sú ľudia jaksi mentálne príbuznejší navzájom, než s tým zbytkom Európy.

Ťažko to opísať, ťažko sa pre to hľadajú správne slová, ale je to tak.

Verím, že to, že nezabudáš zdorazňovať stredoeurópsky priestor je počin ktorý dosahuje do ďalekej budúcnosti. Už len ako diskutujúci v rámci reality českej kotliny.

Tá príbuzná mentality asi je spôsobená spoločnou historickou skúsenosťou pod Habsburskou korunou (a keď dobre počítam od Moháča po 1918 je to skoro 12 generácií.)

Spoločná mentality sa prenáša z generácie na generáciu - nie z roka na rok.

*A vnímam veľmi zreteľne že každá z týchto spoločností hľadá svoje nové elity, alebo Klausovsky povedané: **Je tu poptávka po nových elitách. Nie po lokajoch a služobníctvu.***

Začalo to v Maďarsku, kde to vedeli uchopit, v Rakusku mladého Sebastiana Kurza ešte stihli odstrelit', na Slovensku to otočili od Čaputovej k Pelegrinimu a v Čechách tento obrat je za obzorom. Nevyhnutne nastane.

Myšlienka nakoniec: Stredoeurópsky priestor v severo-južnom smere je viac menej jasná. Poľsko a potom oblasť kam patrila stará C. K. monarchia (vrátane Slovinska a Chorvátska)

Ale vo východnom-západnom smere je to od Bavorska až po Halič a nie je v tom to veľké Nemecko ani tá veľká Ukrajina.

Túto záhadu vyrieši ďalšia generácia, "keď my už tu nebudeme"

Ale semienko pochybností im do hlavy môžeme zasiat' už teraz, no nie? Aby sa o to starali a "pestovali".

Ještě bych dodal jednu myšlenku. Turbulentní doba s sebou nese nenulovou možnost zhroutil civilizace. Nemusí jít o celou civilizaci, ale jen o určitý civilizační okruh (např. stredoevropský prostor). V takovém případě je nutné mít záložní řešení. Petr Blahynka ve své přednášce "Lokální reset" ho navrhuje vytvořením "Národní rady", která by v takových podmínkách nahradila některé funkce voleb, parlamentu, vlády apod. Protože v podmínkách rozpadu civilizačního okruhu nebudou subjekty vzešlé z posledních "demokratických" voleb schopny plnit svou roli pro svou setrvačnost (lokajství, servilitu, podřízenost). Z tohoto důvodu je dobré sledovat společnost, společenské projevy, vyslovené názory, ukotvení se účastníků společenské diskuze, identifikovat nositele vlasteneckého (nikoli lokajského) smýšlení, kteří na nějaké platformě projevují určitý nadhled v otázkách národohospodářských, demografických, sociálních, ekonomických, bezpečnostních (a dalších).

Ještě na závěr:

Bude nutné navrhnout proces získání kandidátů, jejich výběru, vytvoření zázemí pro jejich působení (mj. v podobě funkční rady starších), vyjasnění "vícetupňovitosti" systému (každý má za sebou další dvanáctku) apod. A to dá ještě hodně práce, vysvětlování, přemýšlení, přesvědčování.

Shrnutí

V tomto pokračování se pokusím formou ne zcela navazujících poznámek upřesnit svoji představu o tom, jak by **dvanáctka** tvůrců a nositelů **ideového zázemí** i její okolí mohli vypadat a jak by mohli fungovat:

1. Něco se mně podařilo sdělit v rámci pořadu ve *Svobodném rádiu* 1.8., celý záznam je zde: <https://www.youtube.com/watch?v=6SDZMWFj3MU> A zásluhou dobře se tázajícího redaktora i domyslet. Jde zejména o druhou část první poloviny, ale i o část odpovědí na dotazy posluchačů.

2. Chci zdůraznit, že hlavním úkolem dvanáctky není prosazovat se politicky, organizovat apod., ale:

- Především to, co nazývám "**pracovat na sobě**", vzdělávat se jak z hlediska celkového rozhledu, tak své parkety tak, aby dosáhli dostatečné úrovně **pochopení toho, o co jde a co dělat**.

- **Vzájemně se obohacovat**, žádná přínosná myšlenka, se kterou přijde jeden, nesmí žádnému z nich ujít, což jim (členů DVANÁCTKY) propůjčí dostatečnou dynamiku k plnění jejich mise.

- Tímto současně **umožnit život** (na rozdíl od současného žívování) **pravdě**, která může existovat jen jako **rozvíjející se a dostatečně sdílený systém v hlavách mnohých**, který dává odpověď na otázku, o co jde a co dělat.

- **Působit na laickou, ale i odbornou veřejnost** textovými, audiovizuálními prostředky a formou přímých setkání v rámci akcí, kterých je více než dost a které budou přibývat.

- Zapojit do systému své pokračovatele a další šířitele poznání toho, o co jde, a to konkrétně tím, že si **každý z nich vychová dalších dvanáct pokračovatelů** (a každý z dvanácti pokračovatelů bude získávat dalších dvanáct atd.).

3. Je to běh na dlouhou trať, proto je počítat s tím, že každý z dvanáctky před sebou musí mít nejméně **dvacetiletou perspektivu růstu** a touto perspektivou být motivován (mj. i proto, aby obstál ve chvílích nepohody). Hlavní odměnou každého je možnost vlastního růstu (v podmínkách, kdy každý má možné těžit z vlastního růstu druhých), zejména pokud jde o pochopení toho, o co jde a co dělat, tj. osvojování perspektivní, realistické a přitažlivé vize (to je a bude nutné neustále zdůrazňovat). ///Tím se podstatně zužuje okruh vytipovaných.///

4. Pracovně lze stanovit věkový horizont dvanáctky **20-60 let**. Mj. právě tyto věkové kohorty jsou nejvíce deficitní, pokud jde o společenskou aktivitu zaměřenou na obranu a nápravu. Otázka zní, co s těmi "nad", tj. 60+. Ti budou mít klíčovou roli **patronů** či rady starších v tom, aby dvanáctce vytvářeli zázemí:

- Osobní patronací.

- Tím, že jim budou "krýt záda".

- Přenosem poznatků a zkušeností.

- Využíváním osobních kontaktů a napojováním na osobní kontakty.

- Organizováním vhodných akcí.

- Zprostředkováním sponzorů.

- V neposlední řadě pak výběrem, získáním pro věc a zviditelněním dvanáctky.

5. K organizačním formám činnosti patronů:

- Neformální setkání při různých příležitostech, případně kýmkoli svolaná valná hromada.

- Předpokládá se určité **období zrání** a příprava **reprezentativní valné hromady**, na které bude primární dvanáctka vyhlášena.

6. Jeden z největších problémů, který bude nutné překonat, že současná věda o společnosti je hodně "zmrazená", nežije a tak velká část veřejnosti včetně některých potenciálních účastníků primární dvanáctky a jejich pokračovatelů, ale i neformální rady starších **nemá představu** o možnostech, které "práce na sobě" dává, **jak výrazně lze posunout individuální a sdílené chápání toho, o co jde, a jak velkou sílu může mít sdílení tohoto poznání.** ///Pro mě jsou vzorem těch, kteří na sobě umí pracovat, např. Ivo Budil (z těch trochu starších), Petr Hampl (z těch mladších); a také si umí vzájemně naslouchat, tj. příklady či vzory máme a je i řada dalších.///

7. Bude také vhodné vytvořit **vhodnou prezentační platformu** (stránky + časopisecká forma), kde bude mise dvanáctky prezentována, aby zainteresovaná veřejnost mohla sledovat proces obrození společnosti. Tato prezentační platforma může existovat ve formě integrovatelné do řady existujících internetových medií.

8. Abych předešel ještě jednomu nedorozumění – pokud jde o dvanáctku, nejde primárně o to, aby se prosazovali v politické sféře, ale samozřejmě se to nevylučuje. Lze předpokládat, že mezi nimi budou i z hlediska "parkety" uplatnění různé osoby. Ale rozhodně mezi ně nemohou patřit ti, kteří se věnují především politické práci a svému prosazení v této oblasti. Role těch, kteří preferují uplatnění v politické oblasti, spočívá ve **využití vytvářeného a šířeného ideového zázemí dvanáctkou a jejími pokračovateli**, podle toho také u kvalifikované části veřejnosti budou či nebudou mít důvěru. ///Žijeme tak trochu v době, kdy se opakuje příběh falešných a skutečných proroků.///

9. Degenerace pseudoelit produkovaných současnou globální mocí a rozklad racionality doprovázený rozkladem morality (viz dostatečně přesvědčivě ilustrováno nejen zahajovacím ceremoniálem OH, ale i některými s tím souvisejícími aspekty průběhu OH), včetně oslabení pozice skutečné vědy, dosáhl takového stupně, že se v této oblasti **uvolnil obrovský prostor pro obnovu racionality, s ní spojené morality a vypěstování nových, skutečných elit.** Ten je nutné zaplnit, aby lidská pospolitost přežila. Výše uvedené je **"na míru šitým" návrhem, jak tuto objednávku realizovat**, jak spojit teorii s praxí v tom nejuplnějším smyslu slova, tj. proces obrození lidské mysli na širokém základě s procesem spojování se ke společnému odporu proti zlu a k následné nápravě stavu v době, kdy **lidská pospolitost prochází osudovým úskalím.**

10. Výše uvedené berte jen jako **nástin, pracovní návrh, terč, na který je nutné zaměřit nejrůznější kritické připomínky**, alternativy pohledu, doplnění, konkretizace.